

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM

ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

POLGÁRI JOGI TANSZÉK

SZAKDOLGOZAT

A mesterséges intelligencia által létrehozott alkotások szerzői jogi megítélése

Konzulens:

Dr. Faludi Gábor

egyetemi docens

Hetyei Vivien Elizabet

Jogász képzés

Nappali tagozat

Budapest

2022/2023

Tartalomjegyzék

Bevezetés	5
1. Mit jelent az MI és hogyan működik?.....	8
2. A szoftver fogalma a hatályos jogban és a bírói gyakorlatban.....	12
3. A szerzői jog szabályozása a nemzetközi-, az uniós- és a magyar jogban	16
3.1. A szerzői jog szabályozása a nemzetközi jogban	16
3.2. A szerzői jog szabályozása az Európai Unióban.....	17
3.3. A szellemi tulajdon-védelem szabályozása a magyar jogban	19
4. A szerzői jog és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok	20
4.1. A szerzői mű jellemzői.....	21
4.1.1. A védelmi idő	21
4.2. A szomszédos- és a sui generis jogok	22
4.2.1. A szomszédos- és a sui generis jogok által védett tárgyak.....	23
5. A metaadatok szerepe a szerzői jogban	26
6. A szöveg- és adatszolgáltatás jelentősége.....	29
6.1. A CDSM-irányelv előzménye	30
6.2. A CDSM-irányelv szöveg- és adatszolgáltatásra vonatkozó szabályozása	31
6.3. A CDSM irányelv megjelenése a magyar szerzői jogban	33
7. Az MI által létrehozott alkotások	35
7.1. Az MI, mint „festő”	35
7.2. Az MI szerepei az audiovizuális kép- és filmalkotásban.....	38
7.3. Az MI, mint „játékkészítő”	40
7.4. Az MI, mint „beszélgetőtárs”	41
7.5. Az MI, mint „zeneszerző”	43
8. Az MI által létrehozott és az MI segítségével készült alkotásokkal felmerülő szerzői jogi kérdések.....	44

8.1.	Az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi terjedelme	44
8.1.1.	Az MI által létrehozott alkotások stilisztikája	44
8.1.2.	A szerzői jogvédelem alatt álló mű véletlen reprodukálása	46
8.2.	A szerzői jogi- és a szerzői joghoz kapcsolódó jogosultak	47
8.2.1.	A szerzői jog jogosultja	48
8.2.2.	A szomszédos jogok jogosultja	49
8.2.3.	A sui generis jog jogosultja.....	52
8.2.4.	A jogosultak igényérvényesítése.....	53
8.3.	Az MI funkciói az alkotási folyamatban és ezek szerzői jogi relevanciája.....	54
8.3.1.	Az ember által önállóan, a szoftverrel – mint eszközzel – megvalósított művek	54
8.3.2.	A részben szoftver által, emberi közreműködéssel létrehozott művek	55
8.3.3.	A szoftver által önállóan alkotott művek	55
8.4.	Az MI által készített alkotások egyéni-eredeti jellege	56
8.5.	Külföldi döntések az MI által teljesen vagy részben önállóan létrehozott alkotásokról.....	57
8.5.1.	„ <i>A Recent Entrance to Paradise</i> ” című alkotás	57
8.5.2.	„ <i>Zarya of the Dawn</i> ” című alkotás	59
8.5.3.	Tencent Dreamwriter	59
9.	Az egyes jogrendszerek álláspontja az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi szabályozására	60
9.1.	Az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi védelmét támogató jogrendszerek	61
8.1.1.	A hongkongi szerzői jog állásfoglalása	61
8.1.2.	Az Egyesült Királyság szerzői jogi állásfoglalása	62
9.2.	Az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi védelmét tagadó jogrendszerek	65
8.2.1.	Az USA szerzői jogi álláspontja, és az azokkal szembeni ellenérvek	65

9.2.2.	Az EU szerzői jogi álláspontja, és az azokkal szembeni ellenérvek.....	66
9.2.3.	Ausztrália szerzői jogi álláspontja, és az azokkal szembeni ellenérvek	67
10.	Az MI hatása a hatályos magyar szerzői jogi szabályozásra	68
Konklúzió	71
Irodalomjegyzék	72

Bevezetés

Az emberiség három ipari forradalmat tart számon: az *első* a 18. században kezdődött, amikor a manufaktúrák helyébe a gyárak, és a gépekkel való munkavégzés lépett. A korszak kimagasló találmánya többek között a gőzgép volt, amely jelentősen felgyorsította a gazdasági növekedést.¹

A *második* ipari forradalom a 19. században vette kezdetét. 1879-ben Thomas EDISON feltalálta a szén-szálas izzólámpát, Henry FORD 1893-ban megalkotta első kísérleti autóját, 1903-ban pedig végrehajtották az emberiség első motoros repülését. Míg a gépek hajtására az 1850-es években a szenet és a gőzt használták, a 20. század elejére mindezt az elektromosság és az olaj váltotta fel.²

A *harmadik* ipari forradalom a 20. század második felére datálható, ami a gyors tudományos és műszaki fejlődés időszaka volt. Az 1960-as években felfedezték a lézert, majd 1971-ben kifejlesztették a szilíciumchipes mikroprocesszort. Ez utóbbi lehetővé tette, hogy „*egyetlen chipen elhelyezett, összetett áramköröket széles körben használják az elektronikus berendezésekben*”: a számítógépektől az űrrakétákon át, egészen a robotoktól a telefonokig.³ Az 1990-es évek végére a legtöbb iparág gyártási folyamatát már számítógép által vezérelt robotok hajtották végre.⁴ Ez a technológiai előrelépés azért volt kulcsfontosságú a történelemben, mert a különböző gépezetek ettől kezdve emberi közreműködés nélkül is el tudták látni az előre betáplált művelet sorokat a gyártási folyamat során.

A *negyedik* ipari forradalom – amelyre manapság *Ipar 4.0*-ként⁵ szoktak hivatkozni⁶ – a harmadik ipari forradalom vívmányaira építkezik, és lényegében az információs és kommunikációs technológiák ipari alkalmazását öleli fel. A mesterséges intelligencia (a továbbiakban: MI) egyike az olyan innovatív technológiát képviselő digitális megoldásoknak, amely az *Ipar 4.0* hozadéka.

¹ NAGY Viktória: *Novum Történelmi Enciklopédia*, Novum Kiadó Kft., Szeged 2003. 296.

² Uo. 382-383.

³ Uo. 454.

⁴ Uo.

⁵ European Parliament, Directorate general for internal policies, Policy Department A: Economic and Scientific Policy *Industry 4.0 Analytical Study*, European Union, 2016, 20.

⁶ Helyesebb lenne az információ-adatgazdaság 1.0 elnevezés, mivel ezeknek a technológiáknak az egységeit az adatok, metaadatok képezik. Ld. még bővebben: United Nations Conference on Trade and Development, *Information Economy Report 2017: Digitalization, Trade and Development*, 2017, 4.

Az MI az utóbbi évtizedben olyan rohamos fejlődésen ment keresztül, amely számtalan területen az átlagember számára is tetten érhető, így például képes kiszűrni az e-mail fiókokban az ún. *spam leveleket*, vagy felkínálni az ízlésünknek megfelelő zenéket és termékeket. Sokan szívesen támaszkodnak *Siri* vagy *Alexa* segítségére, amelyből az előbbi az Apple, míg az utóbbi az Amazon által kifejlesztett digitális hangasszisztens. Sőt, most már a nyelvi korlátoktól sem kell tartanunk, hiszen az MI könnyűszerrel fordítja le a videótartalmakat saját anyanyelvünkre annak megtekintése közben, és azokat automatikus felirattal látja el. Az utóbbi időkben nagy port kavart a *ChatGPT* chatbotja, amely segítséget nyújtott többek között egy bírósági ítélet meghozatalában,⁷ prédikáció⁸ és dolgozat⁹ megírásban, képes a forráskódok kijavítására, továbbá olyan tudományos cikkek generálására, amelyekről maguk a kutatók sem tudták első látásra megállapítani, hogy ember vagy MI által írt cikkek-e.¹⁰ Azonban a sor itt még nem ér véget, hiszen az MI ugyanúgy remekel a vendéglátásban,¹¹ akár az orvostudományban,¹² mindemellett a művészeti alkotások készítése sem áll távol tőle. Ez utóbbi azért is különösen meglepő, hiszen a kreativitás mindezidáig olyan kizárólagos emberi sajátosságnak számított, amely többek között kiemelte az embert az állatvilágból. Az állatok gondolkodása csupán a pillanatnyilag észlelt, szűk fizikai jelenségtartományra terjed ki, ezért – szemben az emberrel – nem képesek a képzeletvilágukra hagyatkozni. Ennek ellenére az MI könnyűszerrel állít elő festményt,¹³ komponál zenét,¹⁴ ír újságot¹⁵ vagy éppen forgatókönyvet.¹⁶ Ez számos kérdést vet fel a szellemi tulajdon-védelem területén. Az ún. „robotművészek” már régóta részt vesznek számos alkotómunkában. A számítógépek az 1970-es évek óta készítenek műalkotásokat, és e

⁷ TAYLOR, Luke (2023): *Colombian judge says he used ChatGPT in ruling*. Forrás: <https://www.theguardian.com/technology/2023/feb/03/colombia-judge-chatgpt-ruling>

⁸ BODNÁR Zsolt (2023): *Mesterséges intelligencia prédikált vasárnap a dömösi 1000 éves templomban*. Forrás: <https://qubit.hu/2023/02/06/mesterseges-intelligencia-predikalt-vasarnap-a-domosi-1000-eves-templomban>

⁹ The New York Times (2023): *Alarmed by A.I. Chatbots, Universities Start Revamping How They Teach*. Forrás: <https://www.nytimes.com/2023/01/16/technology/chatgpt-artificial-intelligence-universities.html>

¹⁰ PAUL, Marla (2023): *When ChatGPT writes scientific abstracts, can it fool study reviewers?* Forrás: <https://news.northwestern.edu/stories/2023/01/chatgpt-writes-convincing-fake-scientific-abstracts-that-fool-reviewers-in-study/>

¹¹ BOURKE, Evan (2021): *SciTech: Robotkávéház Dubaiban*. Forrás: <https://hu.euronews.com/next/2021/09/07/scitech-robotkavehaz-dubaiban>

¹² IBM: *What is artificial intelligence in medicine?* Forrás: <https://www.ibm.com/topics/artificial-intelligence-medicine>

¹³ BROWN, Mark (2016): *'New Rembrandt' to be unveiled in Amsterdam*. Forrás: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/apr/05/new-rembrandt-to-be-unveiled-in-amsterdam>

¹⁴ BODNÁR Zsolt (2020): *Hátborzongató dalokat írt az OpenAI mesterséges intelligenciája a legnagyobb sztárok stílusában*. Forrás: <https://qubit.hu/2020/05/03/hatborzongato-dalokat-irt-az-openai-mesterseges-intelligenciaja-a-legnagyobb-sztarok-stilusaban>

¹⁵ Ism. (2020): *A robot wrote this entire article. Are you scared yet, human?* Forrás: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/sep/08/robot-wrote-this-article-gpt-3>

¹⁶ Ars Technica (2016): *Sunspring | A Sci-Fi Short Film Starring Thomas Middleditch*, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=L.Y7x2Ihqjmc>

törekvések napjainkban is tartanak. Ezek többsége erősen a programozó által betáplált inputokra támaszkodott, mivel a gép legfeljebb eszközként vagy szerszámként funkcionált, éppúgy, mint egy ecset vagy egy vászon. Ma azonban egy olyan technológiai forradalom van kibontakozóban, amely megkövetelheti, hogy újra gondoljuk a számítógépek és a kreatív folyamatok közötti kölcsönhatást. Ennek oka a gépi tanulás gyors fejlődése, amely lehetővé teszi az olyan autonóm rendszerek létrejöttét, amelyek úgy képesek az önálló tanulásra és önfejlesztésre, hogy nélkülözik az ember irányítását.

Elsődlegesen arra a kérdésre keresem a választ, hogy lehet-e az MI szerzői jogosult, illetve milyen hatással van a megjelenése a szellemi tulajdon jog területére nézve? Ha nem, akkor kit illetnek meg az MI által készített szellemi alkotások után járó jogosultságok? A szakdolgozatban kitérek arra, hogy mi az MI, és hogyan szabályozza a jog a szoftvert? Ezt követően ismertetem, hogy mi a szerzői jog funkciója, hogyan jelenik meg a nemzetközi-, az uniós és a magyar jogszabályi környezetben. Mindemellett néhány példával élve szót ejtek arról, hogy milyen alkotásokat képes az MI a technológia jelen állása szerint létrehozni. Fontosnak tartottam kifejtetni, hogy a jelenleg hatályos szerzői jogi szabályozás hogyan tudja az MI által létrehozott alkotásokat kezelni. Végül pedig összegzem, hogy milyen módosítások képezhetik megfontolás tárgyát a jogterületen – illetve a magyar szerzői jog vonatkozásában – annak érdekében, hogy a szerzők a jövőben is kellően ösztönözve legyenek az MI további fejlesztésében. Céлом, hogy ismertessem azokat az okokat, amelyek azt támasztják alá, hogy miért is lenne helytállóbb az MI által létrehozott alkotásokat is védelemben részesíteni, hiszen – az uralkodó állásponttal szemben – néhány jogrendszer már lehetővé teszi, hogy ezek a művek is olyan védelemben részesüljenek, mint bármely más ember alkotta szerzői jogi mű.

A tanulmány témájának aktualitása miatt könnyen előfordulhat, hogy annak lezárását követően változások következnek be, amely egyes részeket hatályon kívül helyezhet. A lezárás napja 2023. február 9., amely egyúttal az irodalomjegyzékben szereplő internetes hivatkozások megnyitásának utolsó napja.

1. Mit jelent az MI és hogyan működik?

Az MI meghatározása azért nehéz feladat, mert az emberek intelligenciáról alkotott képe sem egységes. Egyáltalán ki számít intelligensnek? Esetleg az, aki rendkívül művelt, vagy ez független a lexikális ismeretektől? Alkalmas-e az IQ teszt arra, hogy meghatározza, ki nevezhető intelligensnek? Vajon részét képezi-e az intelligenciának az EQ,¹⁷ vagy az egy teljesen külön kezelendő fogalom? Egyáltalán el lehet-e ezeket a kérdéseket választani egymástól, vagy adott alanynak mindhárom említett szempontnak meg kell felelnie ahhoz, hogy intelligensnek minősüljön?

A *Cambridge szótára* szerint az intelligencia alatt a tanulási-, megértési- és ítélkezési képességet vagy az észérveken alapuló véleményalkotási képességet,¹⁸ míg az amerikai *Merriam-Webster szótár* meghatározása szerint a tanulási- vagy megértési képességet, vagy az új vagy megpróbáltató helyzetek kezelésének képességét kell érteni.¹⁹ Azonban ezek a definíciók nem alkalmasak az MI körülírására.

A kutatók állásfoglalása szerint az MI alatt főként a racionalitás fogalmát kell érteni. Ez arra utal, hogy az MI rendelkezik azzal a képességgel, hogy a lehetőségei és az erőforrásai mellett képes az optimális művelet végrehajtására egy bizonyos cél elérése érdekében.²⁰

Az Európai Bizottság egyik szakértői csoportja az alábbiak szerint próbálta egységesíteni az MI fogalmát:²¹

A mesterséges intelligencia (MI) olyan rendszerekre utal, amelyek környezetük elemzése révén intelligens viselkedést mutatnak, és meghatározott célok elérése érdekében – bizonyos fokú önállósággal – ennek megfelelően cselekednek.

Az MI-alapú rendszerek lehetnek tisztán szoftver alapúak, a virtuális világban hatnak (pl.: hangasszisztensek, képelemző szoftverek, keresőmotorok, beszéd- és arcfelismerő rendszerek),

¹⁷ Emotional Quotient: az érzelmi intelligencia mérésére szolgáló hányados. Ld. még bővebben: GOLEMAN, Daniel: *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*, Bantam Books, United States, 1995

¹⁸ Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Intelligence. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/intelligence>

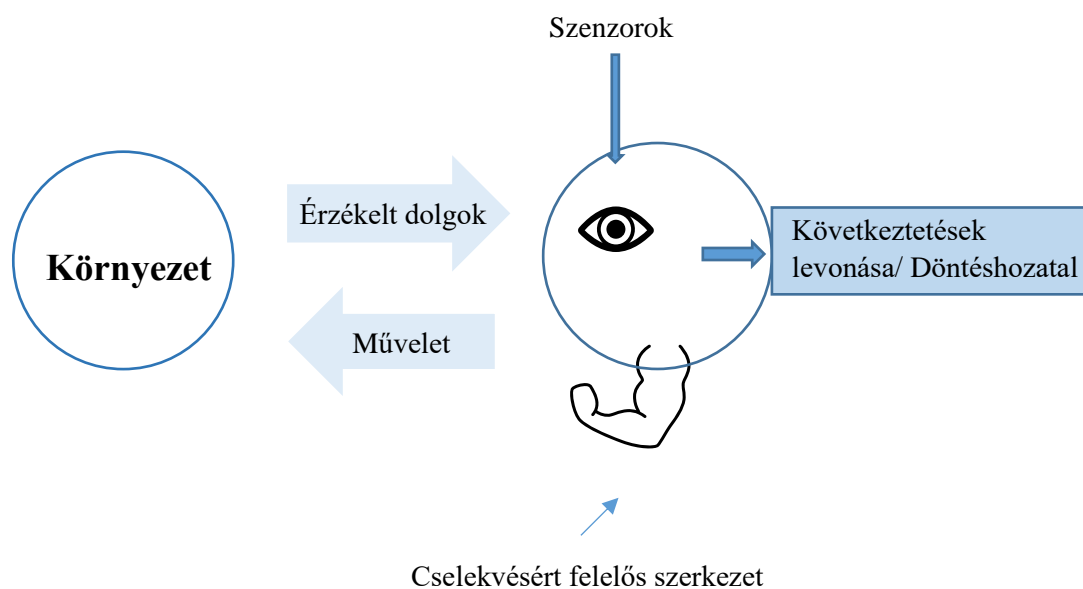
¹⁹ Merriam-Webster. (n.d.). Intelligence. In *Merriam-Webster.com dictionary*. Forrás: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/intelligence>

²⁰ European Commission, Report from the High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, Report on A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines, 2018, 1.

²¹ Uo.

vagy beágyazhatóak hardvereszközökbe (pl.: fejlett robotok, önvezető autók, drónok vagy IoT [Internet of Things²²] alkalmazások).

Kérdés, hogy hogyan képes az MI a racionalitásra? A szakértői csoport meghatározása alapján az MI képes a környezetének elemzésére. Ennek folyamatát úgy kell elképzelni, hogy néhány szenzoron keresztül érzékeli a környezetét, majd az észleletekről levonja a következtetéseit, és dönt a megfelelő műveletről. Ezt követően az MI cselekvésért felelős szerkezetén keresztül megvalósítja az adott műveletet, így a környezetében zajló folyamatok megváltoztatására is képes. Az alábbi ábra a szakértői munkacsoport illusztrációja alapján készült az MI rendszerének működéséről:²³

1. ábra: Az MI rendszerének működése

Forrás: Saját szerkesztés

A gépi tanulás, a neurális hálózatok, a mély tanulás, a döntésfa diagramok²⁴ és még számos tanulási technika segíti az MI-t abban, hogy képes legyen megoldani az olyan problémákat, amelyek számára absztraktak. Ilyenek például az észlelési képességekkel kapcsolatos

²² Internet of Things: magyar fordításban a Dolgok Internete - egymással összefüggő számítástechnikai eszközök, mechanikus és digitális gépek, tárgyak, állatok vagy emberek rendszere, amelyek/akik egyedi azonosítókkal vannak ellátva, és képesek az adatok hálózaton történő átvitelére anélkül, hogy szükség lenne ember és ember, vagy ember és számítógép közötti interakcióra, ld.: GILLIS, Alexander S. (2022): *What is the internet of things (IoT)?*, [online] <https://internetofthingsagenda.techtarget.com/definition/Internet-of-Things-IoT>

²³ Uo. 2.

²⁴ A fadiagram ágai választási lehetőségeket illusztrálnak, amelyek magában hordozzák a döntéssel járó esetleges kockázatokat, költségeket, és egyéb mutatókat. HAYES, Adam (2022): *Tree Diagram: Definition, Uses, and How To Create One* Forrás: https://www.investopedia.com/terms/t/tree_diagram.asp

helyzetek, mint a beszéd- és nyelvértés, valamint a számítógépes látás. Ezek egy embernek nem okoznak nehézséget, azonban az MI-rendszerek nem támaszkodhatnak a józanész érvelésére.

A gépi tanulás három elterjedt csoportra bontható: felügyelt tanulás, felügyelet nélküli tanulás és megerősítéses tanulás.²⁵

A felügyelt gépi tanulás²⁶ során a rendszer nem viselkedési formák és szabályok betáplálásán alapszik, hanem példákon keresztül tanul. Ennek a módszernek a célja az, hogy az MI a példák alapján képes legyen elsajátítani a helyes viselkedést, és azokat alkalmazni tudja olyan helyzetben is, amely a példákban nem szerepelt. Abban az esetben, ha például az MI-nek azt kell eldönteni, hogy szükséges-e a piszkos padló felporszívózása, akkor számos képen keresztül kell szemléltetni a számára, hogy a padló mitől minősül tisztának vagy koszosnak. Amennyiben kellő mennyiségű példát kap a rendszer, úgy a gépi tanulási algoritmus révén képes lesz a koszos és a tiszta közötti különbségtételre, amely hozzásegíti ahhoz, hogy hogyan kell értelmezni a korábban soha nem látott padló képeit. Néhány gépi tanulási megközelítés olyan algoritmusokat alkalmaz, amelyek a neurális hálózatok koncepcióján alapulnak. Ezeket az emberi agy ihlette annyiban, hogy kis feldolgozóegységekből álló hálózattal rendelkeznek – hasonlóan az ember idegsejtjeihez. Egy neurális hálózat inputja a szenzorokból származó adatok – az említett példa esetén a padló képe – outputja pedig a kép értelmezése – a padló tiszta-e vagy sem. E betanulási szakaszt követi a neurális hálózat viselkedésének tesztelési szakasza olyan példákon keresztül, amelyeket előtte soha nem látott. Így ellenőrizhető, hogy az MI helyesen elsajátította-e a tanultakat.

Számos neurális hálózat és gépi tanulási megközelítés létezik, amelyek közül jelenleg az egyik legsikeresebb a mély tanulás.²⁷ Ez azt jelenti, hogy a neurális hálózatnak több rétege van az input és az output között, amely lehetővé teszi a teljes input-output viszony megismerését és feltérképezését egymást követő lépésekben. Ennek köszönhetően pontosabb rálátást tesz lehetővé, és kevesebb emberi irányítást igényel.

A gépi tanulás egy másik hasznos formája a megerősítéses tanulás: az MI-rendszer döntéseit szabadon hozhatja meg, azonban csak akkor kap jutalomjelzéseket, ha jó döntéseket hozott.²⁸ Ezt a módszert például ajánlórendszerekben alkalmazzák, amely során az MI olyan ajánlatokat ismertet a fogyasztókkal, amelyek számukra kívánatosak.

²⁵ Uo. 4.

²⁶ Uo. 4-5.

²⁷ Uo. 5.

²⁸ Uo.

A robotika²⁹ úgy definiálható, mint a „*fizikai világban működő mesterséges intelligencia*”, a testbe öntött MI. A robot – például humanoid robot, robotporszívó stb. – olyan gép, amelynek meg kell birkóznia a fizikai világ dinamikájával, bizonytalanságával és összetettségével. Az észlelés, a következtetések levonása, a művelet, a tanulás, valamint az a képesség, amely lehetővé teszi a más rendszerekkel való interakciót, általában integrálva vannak a robot vezérlőrendszerében.

Az uniós jogalkotás elősegíti az egységes piac létrejöttét többek között azáltal, hogy megteremti a kontrollrendszer jogi környezetét, ami biztosítja a szabályok betartását és kikényszeríthetőségét. Mindemelllett jelentősége bizonyos értelemben túlterjeszkedik az Európai Unió (a továbbiakban: EU) hatáskörén, hiszen már az adatvédelmi rendelet³⁰ (a továbbiakban: GDPR) globális hatásai is megmutatkoztak az egyes vállalatok alkalmazkodásában, illetve az Unión kívül eső államok – mint például Kalifornia³¹ – jogalkotásában is.³²

Ebből kifolyólag bizakodásra ad okot az „*AIPR*”-ként is emlegetett uniós rendelettervezet,³³ amely megkísérelte az MI definiálását. Mivel erre a fogalomra fog épülni az összes MI-hez kapcsolódó uniós szabály – ami jelentős hatással lesz a tagállamok jogrendszerére is – kardinális a pontos meghatározás. A rendelettervezet szövegének végleges változatáról szóló európai parlamenti szavazást 2022-re datálták.³⁴ Ez a prognózis helytállónak bizonyult, hiszen 2022. december 6-án az EU Tanácsa elfogadta a tervezet módosításait. Ezt követően az Európai Parlament véglegesítette a rendelettervezethez fűzött javaslatait így kezdetét vehette a jogalkotási folyamat következő szakasza, az intézményközi tárgyalások. A fentiek alapján elképzelhető, hogy a rendelet 2023 végére hatályba léphet, amelyhez – a GDPR-hoz hasonlóan – két-három év felkészülési időt fognak biztosítani.³⁵

²⁹ Uo.

³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

³¹ LUCARINI, Francesca: *The differences between the California Consumer Privacy Act and the GDPR*, <https://advisera.com/articles/gdpr-vs-ccpa-what-are-the-main-differences/>

³² HE Li – LU Yu – WU He (2019) *The Impact of GDPR on Global Technology Development*, *Journal of Global Information Technology Management*, 22:1, 1-6, 2. DOI: [10.1080/1097198X.2019.1569186](https://doi.org/10.1080/1097198X.2019.1569186)

³³ Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról COM(2021) 206 final

³⁴ NAGY Demeter Viktor: *Az EU nekifut a lehetetlennek, mesterséges intelligencia szabályozás érkezik*, 2021. Forrás: <https://abt.hu/hu/mesterseges-intelligencia-szabalyozas-erkezik/>

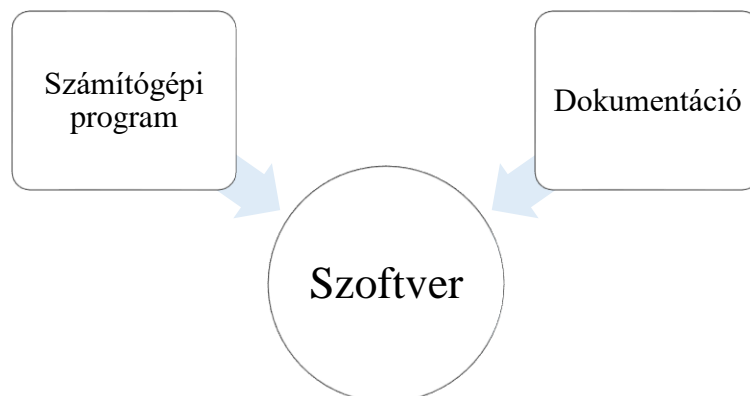
³⁵ Laura De BOEL: *Council of the EU proposes amendments to draft AI Act*, 2022. <https://www.wsg.com/en/insights/council-of-the-eu-proposes-amendments-to-draft-ai-act.html>

A fent említett MI fogalmat – amelyet az Európai Bizottság szakértői csoportja alkotott – sok kritika érte, ezért helyette a Bizottság egy új, általánosabb fogalom meghatározást használ rendelettervezetében. Eszerint a

„mesterségesintelligencia-rendszer (MI-rendszer)”: olyan szoftver, amelyet az I. mellékletben felsorolt technikák és megközelítések közül egy vagy több alkalmazásával fejlesztettek, és amely az ember által meghatározott célkitűzések adott csoportja tekintetében olyan outputokat, például tartalmat, előrejelzéseket, ajánlásokat vagy döntéseket képes generálni, amelyek befolyásolják azt a környezetet, amellyel kölcsönhatásba lépnek.³⁶

E definíció alapján felmerül a kérdés, hogy tulajdonképpen mit jelent a szoftver, melyek a fogalmi elemei, és hogyan épül fel. A következő pontban ez kerül kifejtésre.

2. A szoftver fogalma a hatályos jogban és a bírói gyakorlatban

2. ábra: A szoftver összetétele

Forrás: Saját szerkesztés

A számítógépi program a szoftver fogalmának egyik eleme, adatok, megállapítások, és utasítások sorozata, amelyek révén képes különböző feladatok megoldására. A „számítógépi program” fogalma magában foglalja a számítógépi program kifejlesztéséhez vezető előkészítő dokumentációt is, feltéve hogy az előkészítő munka jellegénél fogva későbbi fázisában számítógépi programot eredményezhet.³⁷ Így e számítógépi program megalkotásának alapját képező szakirodalmi mű a program sorsát osztja.

³⁶ Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról COM(2021) 206 final 3. cikk 1. pont

³⁷ C-406/10 SAS Institute v. World Programming Ltd (WPL), ítélet, 36.

A hatályos magyar jogban a szoftver fogalmát a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. § (2) bekezdés c) pontja szabályozza. Eszerint

„a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (a továbbiakban: szoftver), akár forráskódban – az ember által programnyelven olvasható formában – akár tárgykódban – bináris kódban: a számítógép által olvasható formában – vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is.”

Külön érdekesség, ahogyan a magyar nyelvben megjelenik szoftver fogalom, mivel annak első elemét számítógépi programalkotásként aposztrofálja. A magyar jogalkotó ezzel is érzékeltette, hogy a szoftver – a további fogalmi elemeken túl – nem csupán egy számítógépi program – ahogy akár a Szoftver Irányelvben³⁸ olvasható – hanem a fogalom immanens része az *alkotás*.

A Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntésében³⁹ rögzítette, hogy a törvény rendelkezései nem korlátozhatóak kizárólag a programokra és a hozzá tartozó dokumentációkra. A köztük lévő kapcsolat értelmében – bár a dokumentáció megalkotása a program létrehozását szolgálja – a program tényleges létrejötte irreleváns a dokumentáció szerzői jogi védelme szempontjából.⁴⁰

Az Sztj. alapján – szemben a TRIPS-egyezmény⁴¹ 10. cikkében, a Szoftver Irányelv 1. cikkében és a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének 4. cikkében foglalt rendelkezésektől – a szoftver nem minősül irodalmi műnek. Ettől függetlenül – a szoftverek oltalmának érdekében – az egyéni-eredeti jellegre vonatkozó követelményeknek ugyanúgy érvényesülnie kell, hiszen *„az irodalmi művekre is vonatkozó általános szabályok irányadóak a szoftverre is, azokkal a különös szintű szabályokkal együtt, amelyeket az Sztj. VI. fejezete állapít meg a szoftver védelmére.”*⁴² Összegezve megállapítható, hogy a szoftver is alkotásként védett, ha *„eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása”*.⁴³

Az egyéni-eredeti jelleg megítélése a szoftverek esetében összetettebb, mint más szerzői műveknél, hiszen a szoftver létrehozásához – vagy akár átdolgozásához – szükséges paraméterek szűkítik az alkotói játékteret, azonban két azonos funkciót ellátó szoftver nem

³⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről

³⁹ BH 1993. 545.

⁴⁰ KABAI Eszter: A számítógép programalkotás (szoftver), VI. Fejezet 58. § In: GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *A szerzői jogi törvény magyarázata*. Budapest, CompLex, 2006. 302–303.

⁴¹ 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről 1. C) Melléklet Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól

⁴² BARZÓ *i.m.* 47.

⁴³ Szoftver Irányelv 1. Cikk (3) bekezdés

feltétlenül jelenti azt, hogy az egyik a másik szolgálai másolata lenne.⁴⁴ A bírói gyakorlat szerint a „programfejlesztő folyamat egyes elkülöníthető szakaszai is létrehozhatnak (...) olyan alkotásokat, amelyek külön-külön oltalomban részesülhetnek.”⁴⁵

A Szerzői Jogi Szakértő Testület az 1973-as szakértői véleményében egy skálát hozott létre annak érdekében, hogy könnyebben megállapítható legyen, hogy egy szoftver jogosult-e a védelemre vagy sem. Eszerint az alábbi főbb alkalmazási fázisok teljesülését határozta meg:⁴⁶

- a) Az elektronikus számítógépi kezelésre alkalmas feladat feltárása.
- b) A feladatnak az elektronikus számítógép által megkövetelt korrektséggel történő megfogalmazása (ún. *szakmai modell készítése*).
- c) A feladat számítástechnikai (matematikai) modelljének a megkonstruálása.
- d) A számítási algoritmus elkészítése (a gépi eljárás kidolgozása).
- e) Az algoritmus alapján a számítási program elkészítése (valamely gépre orientáltan).
- f) A számítási programhoz szükséges adatok biztosítása.
- g) A gépi számítások elvégzése.
- h) A számítás eredményeinek értékelése és hasznosítása.

A Testület az a)–d) pontig együttesen, illetve a b), c) és d) pontban foglalt fázisokat már önmagukban is szellemi alkotásnak minősítette. A felsorolás második része tekintetében úgy találták, hogy azok csupán rutinjellegű feladatok, amelyek nélkülözik az egyéni-eredeti jelleget, ami a védelem alapját képezhetné.⁴⁷

A szoftver többek között valamilyen funkció megvalósítására hivatott, azonban a szerzői jog főszabálya szerint – az ezzel ellentétes bírói ítélet az alábbiakban kerülnek kifejtésre – a funkcionalitása helyett annak megformáltságát, illetve megformált tartalmát oltalmazza. Ennek okát az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) úgy fogalmazta meg, hogy „*annak elfogadása, hogy a számítógépi program funkcionalitása szerzői jogi védelemben részesülhet, azt eredményezné, hogy az ötletek a technikai haladás és az ipari fejlődés rovására kisajátíthatók lennének.*”⁴⁸ Ebből kifolyólag egy szoftver akkor is védelemben részesül, ha az a funkciójának betöltésére alkalmatlan, azonban megfelel az egyéni-eredeti jelleg kritériumának.⁴⁹ Ennek megfelelően a Fővárosi Ítéltábla kijelentette, hogy azok a

⁴⁴ SZJSZT 21/2011. sz. véleménye

⁴⁵ BH 1993. 545.

⁴⁶ SZJSZT 2/1973. sz. véleménye

⁴⁷ LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A Szerzői Jogi Szakértő Testület Szakvéleményeinek Gyűjteménye, 1. kötet*. Budapest, SZJSZT, 1981. SZJSZT 2/1973. sz. véleménye, 206–207.

⁴⁸ C-406/10 SAS Institute v. World Programming Ltd (WPL), ítélet, 40.

⁴⁹ BARZÓ *i.m.* 51.

hibajavítások, illetve technikai jellegű módosítások, amelyek jobban kiszolgálják az ügyfelek igényét, szintén megfelelhetnek az egyéni-eredeti jelleg követelményének. Ezekben az esetekben nem számít, hogy hibajavítás vagy módosítás meg tudott-e felelni az elérni kívánt célnak.⁵⁰ Ilyenkor a szerződési jog rendelkezései fogják kiköszörülni a szoftver alkalmatlanságából eredő csorbát, hiszen a szoftver megírására vonatkozó szerződés hibás teljesítésére lehet hivatkozni.

A magyar jogalkotó – a nemzetközi- és az uniós szerzői jognak megfelelően⁵¹ – meghatározta, hogy mik nem eshetnek a védelem hatálya alá. Eszerint nem lehet szerzői jogi védelemnek a tárgya „*a szoftver csatlakozó felületének⁵² alapját képező ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet.*”⁵³ „*Az ötletek kizárásának jogpolitikai indoka az, hogy (...) ötlet (...) – noha kétséget kizáróan a szellem terméke – nem ölt olyan formát, nem éri el a kidolgozottságnak azt a fokát, hogy abban a szerző szellemi tevékenységének egyéni-eredeti jellege felismerhető módon tükröződhetne, és így (...) szerzői jogi védelem alatt állhatna.*”⁵⁴ Mindemellett bírói ítélet is rögzíti, hogy „*a szerzői jogi törvény nem magát a gondolatot, az ötletet védi, hanem annak valamely műalkotásban jelentkező külső kifejezését, megtestesülését.*”⁵⁵

Ennek megfelelően hozott döntést a bíróság a *Navitaire Inc. v Easyjet Airline Co. and BulletProof Technologies, Inc.* ügyben. A tényállás szerint a *Navitaire* cég az *Easyjet* légitársaság helyfoglalási szoftverét fejlesztette és tartotta karban. Mivel az *Easyjet* ezt drágának tartotta, a szerződés megszüntetését követően saját helyfoglalási rendszert hozott létre a *Navitaire* féle program tanulmányozása révén. Fontos kiemelni, hogy bár annak forráskódjait nem használta fel, ám lényegesen egyező külső megjelenésű szoftvert hozott létre. Az angol bíróság végül arra a megállapításra jutott, hogy az *Easyjet* program nem sérti a *Navitaire* cég szoftverének szerzői jogát, mert ezt az algoritmust a szerzői jog nem védi. Tekintettel arra, hogy maga a forráskód és a fájlstruktúra eltért a korábban alkalmazott szoftvertől, így az *Easyjet* nem valósított meg jogsértést.⁵⁶

⁵⁰ SzJSZT-26/09/1. 1.2-1.3. sz. véleménye

⁵¹ Ld.: WIPO Szerzői Jogi Szerződés 2. cikk, TRIPS 9. cikk (2) bekezdés, Szoftver Irányelv 1. cikk (1) bekezdés

⁵² Az *interface* két elektronikus berendezés közötti kapcsolat, vagy egy személy és egy számítógép közötti kapcsolat ld.: Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Interface. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/interface>

⁵³ Sztj. 58. § (1) bekezdés

⁵⁴ SzJSZT 03/2009. sz. véleménye

⁵⁵ Fővárosi Ítéltábla P.XIV. 4760/1930. sz. ítélete

⁵⁶ KABAI *i. m.* 305.; BARZÓ *i. m.* 53. lábjegyzet; ARS BONI: *Mire figyelj a szoftveres szerződéseknél – szerzői jogi tudnivalók*, 2015. https://arsboni.blog.hu/2015/03/21/mire_figyelj_a_szoftveres_szerzodeseknel_szerzoi_jogi_tudnivalok

Ugyanígy döntött az EUB egy másik ügyben,⁵⁷ ugyanis nem volt megállapítható, hogy „a WPL – tényállásban szereplő alperes – hozzáfért volna a SAS – felperes – forráskódjához, vagy lemásolta volna a SAS-összetevők forráskódjának bármely szövegrészét, vagy lemásolta volna az említett kód szerkezeti felépítésének bármely részét.” A tényállás szerint – az előző jogesethez hasonlóan – az alperes fél csupán megfigyelte és tanulmányozta a felperes szoftverét.

Az Sztj. rögzíti, hogy szerzői jogi védelem kiterjed a szoftvernek az eredeti programnyelvétől eltérő programnyelvre történő átírására is.⁵⁸ Az átírás pedig átdolgozásnak minősül, amiből az következik, hogy eredményeképpen az eredeti műből származó más mű – ún. származékos mű – jön létre.⁵⁹ A fenti ítéletek értelmében – miként az előbbieken már idézésre került – „annak elfogadása, hogy a számítógépi program funkcionalitása szerzői jogi védelemben részesülhet, azt eredményezné, hogy az ötletek a technikai haladás és az ipari fejlődés rovására kisajátíthatók lennének.”⁶⁰ A magyar jog által az átírás szerzői jogi védelemben való részesítése *ab ovo* azt eredményezi, hogy a szoftver funkcionalitását oltalmazza annak megformáltsága, illetve megformált tartalma helyett. Így nem egyértelmű, hogy voltaképpen „mit is véd a szerzői jog: a formát és/vagy a tartalmat, vagyis a programot a megjelenési formában, vagy a program belső logikáját”.⁶¹

3. A szerzői jog szabályozása a nemzetközi-, az uniós- és a magyar jogban

A nemzetközi kereskedelem fellendüléséig a szellemi tulajdon-védelem csupán a nemzeti szabályozás szintjén jelent meg. Ezt követően az országok közötti megállapodások száma egyre nőtt, amely az állami szuverenitás csökkenésével járt együtt. Az alábbiakban először a nemzetközi-, majd az uniós-, és végül a magyar jogszabályi környezet kerül bemutatásra.

3.1. A szerzői jog szabályozása a nemzetközi jogban

Az Alaptörvény rögzíti, hogy *Magyarország nemzetközi szerződés alapján – (...) – az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.*⁶² Ennek az a módja, hogy az Országgyűlés feladat- és

⁵⁷ C-406/10 SAS Institute v. World Programming Ltd (WPL), ítélet, 25.

⁵⁸ Sztj. 58. § (2) bekezdés

⁵⁹ Sztj. 29. §

⁶⁰ C-406/10 SAS Institute v. World Programming Ltd (WPL), ítélet, 40.

⁶¹ FALUDI *i.m.* 5.

⁶² Alaptörvény E) cikk (2) bekezdés

*hatáskörébe tartozó nemzetközi szerződést – (...) – törvényben kell kihirdetni. Egyéb esetben a nemzetközi szerződést kormányrendeletben kell kihirdetni.*⁶³ Ahhoz, hogy egy nemzetközi szerződés kötőerővel rendelkezzen Magyarországon – tehát a benne foglaltak kikényszeríthetők legyenek – az szükséges, hogy azt törvényben vagy kormányrendeletben hirdessék ki. A nemzetközi szerződések esetén minden országnak megvan a választási lehetősége a tekintetben, hogy eleget kíván-e tenni a nemzetközi szerződésben foglaltaknak.

Mindemellett meg kell különböztetni a nemzetközi közjog és a nemzetközi magánjog célját:

A nemzetközi közjogban – a harmonizált jogszabályi környezet kialakítása érdekében – a nemzetközi közösség tagjai magukra és egymásra nézve állapítanak meg szabályokat, amelyre példaként szolgál a Berni Uniós Egyezmény⁶⁴ (a továbbiakban: BUE).

A nemzetközi magánjog rendeltetése ettől teljesen eltérő, mivel arra a kérdésre keresi a választ, hogy mely tagállam jogát kell alkalmazni a magánszemélyek és/vagy a jogi személyek között felmerülő jogvitákra, amennyiben az külföldi elemet hordoz magában, és egyszerre több tagállam joga is alkalmazható lenne. Fontos, hogy csupán az alkalmazandó jogot jelöli ki, és nem a jogvitát dönti el, hiszen az a nemzeti bíróságok hatáskörébe tartozik.

3.2. A szerzői jog szabályozása az Európai Unióban

Az EU egyik legfontosabb elve a jogállamiság. Ennek biztosítékeként olyan szerződések szolgálnak alapul, amelyekhez minden tagállam hozzájárult. Ezek az ún. *alapító szerződések*, amelyek célkitűzésekkel, uniós intézményekkel és döntéshozatali eljárásokkal, továbbá az uniós és a tagállamok közötti viszonyrendszerrel kapcsolatos szabályokat fogalmazzák meg. Az alapító szerződések értelmében az uniós intézmények által elfogadott jogszabályokat a tagállamok kötelesek végrehajtani, amelyekkel szemben nem lehet belső jogszabályokra

⁶³ A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény 9. § (1) bekezdés

⁶⁴ Berni Uniós Egyezmény (az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet)

hivatkozni.⁶⁵ Ezeknek a szerződéseknek a jelentősége abban rejlik, hogy lefektetik az EU alapköveit, és elsőbbséget élveznek a jogforrási hierarchiában.

Az Alaptörvény rögzíti, hogy az Unió joga *megállapíthat általánosan kötelező magatartási szabályt*,⁶⁶ amely külön implementáció nélkül alkalmazandó Magyarországon. Ezeket főként az EUB alakította ki, amelyek ma már az alapító szerződések részét képezik.⁶⁷

Ezen túlmenően fontos jogforrásokként szolgálnak az EU által kibocsátott irányelvek és rendeletek is:⁶⁸

Az irányelv meghatározza az uniós tagállamok által elérendő célokat, de a megvalósítás módját és eszközeit nem, azokat a tagállamok szuverén döntésére bízta. Ennek megfelelően a tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy az irányelv rendelkezéseit a saját jogrendjükbe átültessék.

Ezzel szemben a rendelet a hatálybalépését követően automatikusan az uniós tagállamok jogrendjének részét képezik, így nincs szükség a benne foglaltak átültetésére a nemzeti jogrendszerekbe. A rendeletek az összes tagállamban egységesen alkalmazandóak, és teljes egészükben kötelező erővel rendelkeznek.

A szerzői jog területén főként irányelvek jöttek létre, amelyeket módosító törvények útján ültettek át az Szjt.-be.⁶⁹ Kiemelkedő fontossággal bír az InfoSoc irányelv,⁷⁰ amely harmonizálta a többszörözési jogot, a művek nyilvánossághoz közvetítésének jogát, a terjesztési jogot, valamint a kivételeket és korlátozásokat.

A szerzői jognak szerves részét képezik továbbá az EUB által hozott előzetes döntések, amelyek központi szerepet töltenek be a jogharmonizáció területén, hiszen segítségül szolgálnak a joganyag értelmezésében, és annak egységesítésében. Idetartoznak a védelem anyagi feltételei,

⁶⁵ european-union.europa.eu, Alapító szerződések [online] Elérhető: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_hu

⁶⁶ Alaptörvény E) cikk (3) bekezdés

⁶⁷ KASKOVITS M. (2017): *Szerzői jog a digitális egységes piacon* [szakdolgozat], osztatlan képzés. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 7. Forrás: https://www.mszyf.hu/files/ugd/d3e936_f3be1af89fc8406a99373cf1b4fb7189.pdf

⁶⁸ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, HL C 326., 2012.10.26., 288. cikk

⁶⁹ CsÖSZ Gergely et al.: *Szerzői jog mindenkinek*. 2017. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. 274.

⁷⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról

a jogok és a kivételek terjedelme, illetve az online közvetítők felelőssége is – például a hiperlinkek tekintetében.

Az EU és a nemzetközi szerződések „összefonódása” következik be akkor, amikor az EU – mint önálló jogi személy – köti meg a nemzetközi megállapodásokat. Ezáltal közvetlenül kötelezi a tagállamokat a benne foglaltak betartására, így lényegében a nemzetközi jog az uniós jogon keresztül érvényesül a tagállami jogrendszerekben.⁷¹

Bár a fentiekben az került kiemelésre, hogy a tagállamok a jogterületet miként próbálják egymás jogrendszereivel harmonizálni, azonban a szerzői jog tulajdonképpen territoriális jellegű. Így annak a tagállamnak a joga biztosít szerzői jogi védelmet, ahol az oltalmat kéri. A határokon átívelő művek esetén – például akkor, ha a mű az interneten vált hozzáférhetővé – annyi tagállamban kérhető oltalom, amennyiben az elérhető. Azonban az interneten terjedő tartalmak olyan komplex kérdéseket vetnek fel, amelyek egy külön szakdolgozat témájaként szolgálhatnának, hiszen a tagállamokkal ellentétben az internet „határai” nem állapíthatóak meg, nem oszthatóak fel területi egységekre, ennél fogva a territoriális jelleg másként értelmezendő.

3.3. A szellemi tulajdon-védelem szabályozása a magyar jogban

A szellemi alkotások és egyéb szellemi oltalmi tárgyak jogának védelmét alapvetően a polgári jog rendezi, azonban nem a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényben (a továbbiakban: Ptk.), – mivel azt csak kiegészítő jelleggel kell alkalmazni – hanem elsődlegesen az egyes részterületeknek megfelelően, külön jogszabályokban.⁷² A polgári jog a személyhez fűződő érdekek védelmét két oldalról ragadja meg:⁷³

A személyiségi jogokon belül megkülönböztetjük azokat a jogokat, amelyek a *személy absztrakt léte*hez tapadnak. Lényegében ezek olyan jogok, amelyek általános és elvi jelleggel szereznek maguknak érvényt (pl.: diszkrimináció tilalma).

Másrészről szükséges a kreatív, társadalmi fejlődést szolgáló tevékenységeket is ösztönözni, pontosabban a *személyek alkotó tevékenységét*.

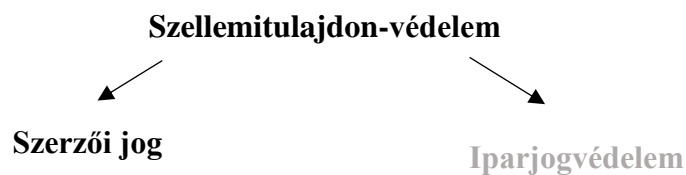
⁷¹ EUMSZ. 216. cikk (1) és (2) bekezdés

⁷² LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: Polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem. Budapest, 2017. ELTE Eötvös Kiadó, 37.

⁷³ Uo. 16.

Ez utóbbit a jogalkotó egy időleges monopolhelyzet biztosításával éri el, amelynek révén például a mű szerzője, a védjegy jogosultja vagy a találmány feltalálója versenyelőnyre tesz szert a piacon. Ez a rendszer utat enged a fenntartható növekedéshez, és végső soron a gazdasági versenyképességhez. A szellemitulajdon-védelem biztosítja az innovációba és a kreatív műbe fektetett anyagi- és szellemi ráfordítások megtérülését, és lehetőséget nyújt az azokkal járó előnyök kiaknázására. Ezek az előnyök a szerzői jog és az iparjogvédelem által nyújtott kizárólagos jogokat jelentik.

A szerzői jogról rendelkezik többek között az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata,⁷⁴ az

3. ábra: A szellemitulajdon-védelem összetétele

Forrás: Saját szerkesztés

Európai Unió Alapjogi Chartája,⁷⁵ az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény,⁷⁶ és a magyar Alkotmány Bíróság néhány határozata is.⁷⁷ E források értelmében a szerzői jog nemcsak alapvető emberi jog, hanem „szellemi tulajdonjognak” is tekinthető. Az idézőjel használata azért szükséges, mivel a dologi értelemben vett tulajdonjoggal szemben nem a fizikailag testet öltött vagyoni értékű javak védelméről van szó, hanem az alkotótevékenység eredményéről, pontosabban az immateriális javakról.⁷⁸

4. A szerzői jog és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok

Az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi megítélését megelőzően fontosnak tartom a hatályos szabályozás kifejtését annak érdekében, hogy az e címben foglalt más – esetleg eltérő – álláspontok megértéséhez viszonyítási alapot tudjak képezni. Ezért először a szerzői jog sarokpontjaira, majd a szomszédos jogokra, és végül az adatbázis sui generis jogára térek ki röviden.

⁷⁴ Emberi jogok egyetemes nyilatkozata - 1948. december 10. (ENSZ Közgyűlése) 27. cikk (2) bekezdés

⁷⁵ Az Európai Unió Alapjogi Chartája OJ C 326, 26.10.2012, 17. cikk (2) bekezdés

⁷⁶ Első Kiegészítő Jegyzőkönyv az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményhez, Párizs, 1952. március 20. 1. cikk

⁷⁷ LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS *i.m.* 17.

⁷⁸ Uo. 16-17.

4.1. A szerzői mű jellemzői

A Sztj. a szerzői jogi védelem tárgyaként az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat nevezi meg. Tekintettel arra, hogy ez egy tág definíció, a törvény az 1. § (2) bekezdésében exemplifikatív módon határozza meg a legjellemzőbb szerzői jogi alkotásokat. Azonban a jogalkotó ezzel nem szabta meg azokat a kritériumokat, amelyek a mű fogalmi elemeit képezik, így a hézagok kitöltése az ítélkezési gyakorlat és a szakirodalom feladatává vált.⁷⁹

*A szerzői jog azt illeti meg, aki a művet megalkotta.*⁸⁰ A szerzői jogi mű specifikuma az egyéni, eredeti jelleg, ami a szerző szellemi tevékenységéből fakad. Az eredeti jelleg jelentése kézenfekvő: eszerint a mű ne legyen egy már létező mű szolgálai másolata. Egyéni jellegről akkor beszélhetünk, ha létezik egy alkotói játéktér. Ennek értelmében „*ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra és ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg*”⁸¹ az alkotását, akkor az tükrözi a szerző individuumát a szerzeményén keresztül. Erre szolgál például John Cage 4'33 című darabja, amely a szerző lemezén 4 perc 33 másodpercnyi csendből áll. Ez a mű azért részesül szerzői jogi védelemben, mert a csend kiválasztásának módja, annak a lemezen való elhelyezése, továbbá a közönségre gyakorolt hatása megfelel a fenti kritériumoknak, mivel más művektől megkülönböztethető és megismételhetetlen.⁸²

4.1.1. A védelmi idő

A szerzői jog olyan kizárólagos jogokat foglal magába, amelyek lehetővé teszik, hogy azokat ne használhassák jogosulatlanul, és a szerzők a műveik felhasználását előzetesen engedélyezzék. Főszabály szerint a szerzői jogok a szerző életében és a halálát követő év első napjától számított 70 éven át részesülnek védelemben.⁸³ A halál napja és a halált követő év első napja közötti időszak szintén a védelmi idő részét képezi, így lényegében a szerzői jogi védelem annyi idővel tart tovább, amennyi idő a halál napja és a következő év első napja között eltelik.

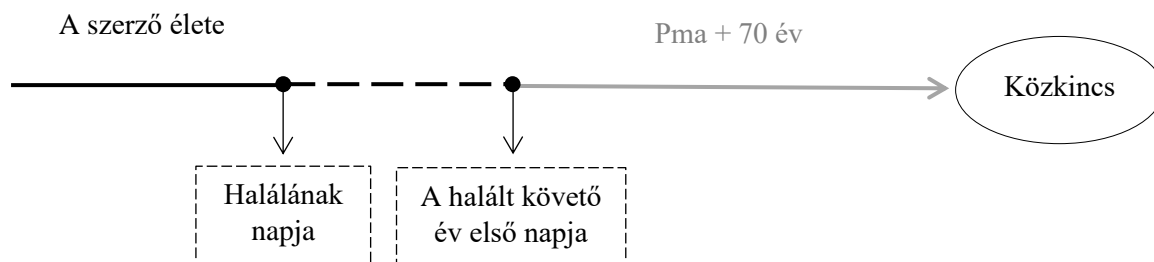
⁷⁹ Uo. 55.

⁸⁰ Sztj. 4. § (1) bekezdés

⁸¹ sztnh.gov.hu, 2022. *Szerzői jogi alapfogalmak*. [online] Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szerzoi-jog/szerzoi-jogi-alapfogalmak>

⁸² FALUDI Gábor (2020): *Polgári jog 6. (Szerzői jog és iparjogvédelem)*. J4:PJ (6):SZI. március 14. [órai előadás] Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

⁸³ Sztj. 31. § (1) és (2) bekezdés

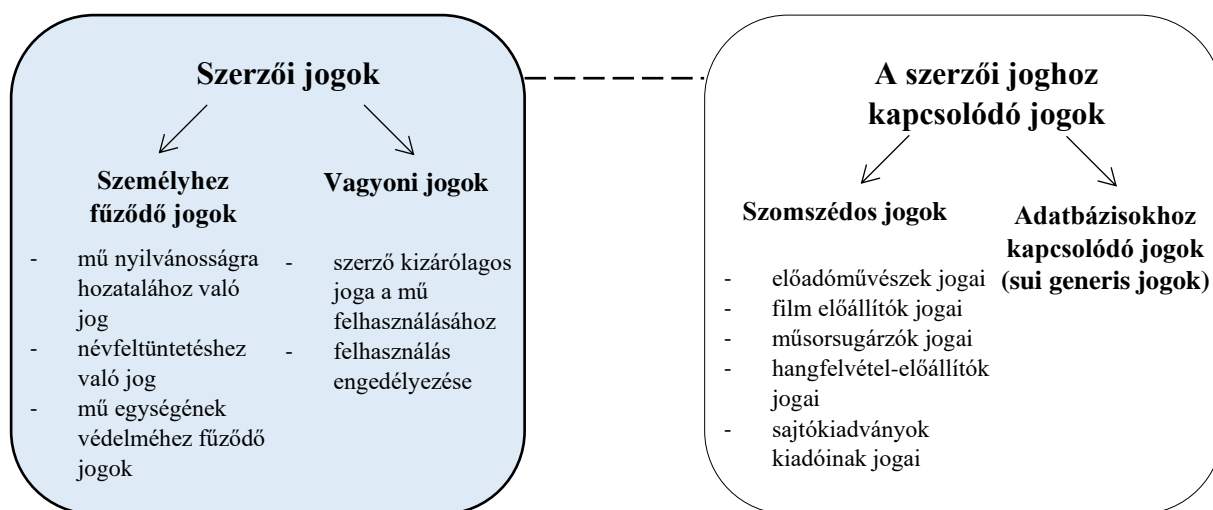

4. ábra: A védelmi idő számítása
 Forrás: Saját szerkesztés

Ahhoz, hogy a szerző az Szt. által biztosított védelmi időben részesüljön, fontos, hogy a szerző személye megállapítható legyen, vagy ennek hiányában a mű nyilvánosságra kerüljön. *Ha a szerző személye nem állapítható meg, a védelmi idő a mű első nyilvánosságra hozatalát követő év első napjától számított 70 év. Ha azonban ez alatt az idő alatt a szerző jelentkezik, a védelmi időt az említett főszabály szerint kell számítani.*⁸⁴ Ennek értelmében a védelmi idő számítása újból kezdődik, és nem a nyilvánosságra hozatalt követő év első napjától veszi kezdetét, hanem később, a szerző jelentkezése után az életében és a halálát követő év első napjától. A törvény kedvező módon számítja a védelmi időt a közös művek esetében is, mivel a védelmi időt az *utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani.*⁸⁵

A védelmi idő lejártá utána a mű közkinccsé válik, így engedély nélkül bárki felhasználhatja.

4.2. A szomszédos- és a sui generis jogok

5. ábra: A szerzői jogok és a szerzői joghoz kapcsolódó jogok
 Forrás: Saját szerkesztés

⁸⁴ Szt. 31. § (3) bekezdés

⁸⁵ Szt. 31. § (2) bekezdés

A szerzőt hatósági aktus nélkül, a mű létrejöttétől kezdve illeti meg a szerzői jogok összessége – nevezetesen a személyhez fűződő- és a vagyoni jogok. A személyhez fűződő jogokhoz a mű nyilvánosságra hozatalához, a névfeltüntetéshez, és a mű egységének védelméhez fűződő jogok tartoznak. A vagyoni jogok alatt pedig a szerző kizárólagos jogát kell érteni a mű felhasználásához és mások számára való engedélyezéséhez.

Mindemellett szót kell említeni a szerzői joghoz kapcsolódó jogokról: a szomszédos jogokról és az adatbázishoz kapcsolódó sui generis jogokról. Az előbbi alatt – *nomen est omen* – azokat az alkotásokkal szoros kapcsolatban – úgymond „szomszédos viszonyban” – álló jogokat értjük, amelyek elősegítik a szerzői művek eljuttatását, közvetítését a közönség számára. Ennek értelmében a törvény védelemben részesíti az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és televízió-szervezetek, a film előállítók, és a sajtókiadványok kiadóinak teljesítményét. Az előadóművészek jogainak kivételével ezekben a jogokban az a közös, hogy az alkotások közönséghez juttatása érdekében tett erőfeszítéseket, anyagi ráfordításokat jutalmazza, és nem az emberi kreativitást. Az adatbázishoz kapcsolódó jog a 4.2.1.2 alcímben kerül kifejtésre.

4.2.1. A szomszédos- és a sui generis jogok által védett tárgyak

4.2.1.1. A szomszédos jogok által védett tárgyak

A hangfelvétel

Bár az európai irányelvek nem definiálják a „hangfelvétel” fogalmát, azonban ezt úgy küszöbölik ki, hogy a Római Egyezményre hivatkoznak. Eszerint a hangfelvétel *valamely előadásnak vagy más hangoknak minden, kizárólag hallgatható rögzítése.*⁸⁶ További követelmények nincsenek felállítva.

Ellenben a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (a továbbiakban: WIPO) Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződése szerint a hangfelvétel *egy előadás hangjainak vagy más hangoknak, vagy hangok egyéb megjelenítésének a rögzítését jelenti, a filmalkotásban vagy egyéb audiovizuális műben foglalt rögzítési forma kivételével.*⁸⁷ Bár a WIPO jogforrásai a jogforrási hierarchiában nemzetközi instrumentumnak számítanak, azonban az EU a WIPO-szerződésekben részes félként szerepel, ezért képviselhető az az álláspont, hogy a WIPO szerződései egyben uniós jogforrások is. Ez a fogalom szűkebb a Római Egyezményben

⁸⁶ 1998. évi XLIV. törvény az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény kihirdetéséről 3. cikk b) pont

⁸⁷ A Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről szóló 2004. évi XLIX. törvény 2. cikk b) pont

szereplő meghatározáshoz képest, hiszen kizárja a filmalkotások és az audiovizuális művek útján rögzített hangokat tartalmazó felvételeket.

A hangfelvétel-előállítói jog tulajdonképpen a hangfelvétel-előállítók befektetésének védelmét szolgálja. Azonban a digitális technológiák megjelenésével megszűnt a felvétel és a felvételbe való befektetés közötti szükséges kapcsolat, hiszen a hangok immáron elfogadható minőségben és áron rögzíthetőek számítógép és mikrofon segítségével.⁸⁸ Ennek hatása a 8.2.2. alcímben kerül részletesebb kifejtésre.

A film első rögzítése

A hangfelvétellel szemben a film fogalmát uniós irányelvben kodifikálták, amely szerint a film *a hanggal kísért vagy hang nélküli filmalkotás, audiovizuális mű vagy mozgókép*.⁸⁹ További követelmények a Római Egyezményhez hasonlóan itt sincsenek megfogalmazva, így a film lehet szerzői jogi védelem alatt álló műről készült felvétel, védett előadás vagy nem védett mozgókép, hanggal vagy anélkül.

A hangfelvétel-előállítói jogokhoz hasonlóan a filmelőállítónak sem kell igazolnia, hogy bizonyos összeget a rögzítésbe investált, noha valójában a szomszédos jogok által biztosított védelem alapját ez a gazdasági mozgatórugó képezi.⁹⁰

A műsorsugárzás

Az európai jogforrások nem határozzák meg a műsorsugárzást és a műsorsugárzó szervezetet. Ebből kifolyólag az uniós jog nem rendelkezik arról, hogy az oltalom érdekében szükséges-e a sugárzott tartalom eredeti vagy kreatív mivolta, és itt sem kell igazolni a sugárzásba fordított befektetést.⁹¹

A sajtókiadványok

A sajtókiadványok tekintetében a CDSM-irányelv⁹² rögzíti, hogy a sajtókiadványok valamely tagállamban letelepedett kiadóit illeti a többszörözés és a nyilvánosságához közvetítés joga

⁸⁸ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 162. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

⁸⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.) a bérleti jogról és a használati jogokról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról 2. cikk (1) bekezdés c) pont

⁹⁰ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 162. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

⁹¹ Uo. 163.

⁹² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról

a sajtókiadványaiknak az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltatók általi online felhasználásához.⁹³ Ennek értelmében az Európai Bizottság tanulmánya szerint még akár az automatizált újságírás – vagy közkezdveltebb nevén a „robotújságírás” – is szomszédos jogok védelmét élvezhetné, mint egy sajtókiadvány része.⁹⁴

Könnyen lehetne amellett érvelni, hogy az újságírás esetében szerzői jogi védelemről nem lehet beszélni, hiszen a műfaj sajátossága a tények objektív közlése, tehát egyedi, eredeti jelleget nem hordoz magában. Azonban egy cikk szerzői jogi védelmét nem csak az objektív vagy szubjektív közlésmódja alapozhatja meg. A védelemhez szükséges feltétel – az EUB iránymutatását követve – a szerző saját szellemi alkotásának, a szabad és kreatív döntéseinek a megléte. Felmerül a kérdés, hogy egy újságíró esetében beszélhetünk-e – és ha igen, milyen mértékben – szabad és kreatív döntésekről? Ugyanis a legtöbbször az újságírók alkotói szabadsága korlátozott – mint például a stílus, a terjedelem és a szerkezet tekintetében – mivel ezeket gyakran a szerkesztőség szabja meg. E szűk alkotói mozgástér miatt az uniós szerzői jogi szabályozás értelmében nem minden sajtókiadvány részesül szerzői jogi védelemben – az ezzel ellentétes kínai döntést lásd a 8.2.2. alcím alatt – még akkor sem, ha az közvetlenül az emberi kéz munkájának az eredménye,⁹⁵ „ugyanakkor a híranyagok, amennyiben azokban egyéni, eredeti jelleg jelenik meg, szerzői jogi védelem alatt állnak”.⁹⁶

4.2.1.2. A sui generis jogok által védett tárgyak

Az adatbázisok

Az adatbázis-jogok különösen hangsúlyosak az MI fejlesztése szempontjából, hiszen a nagyméretű adathalmazok elengedhetetlen részét képezik a szoftvereknek.

A pusztán gépi úton előállított adatok nem jogosultak adatbázis-védelemre. Ilyen tipikus ún. *spin-off adatbázis* például egy légitársaság menetrendje, hiszen ezek az adatbázisok valójában szükségszerűen hozzátartoznak a tevékenység – jelen esetben az utasszállítás – ellátásához, tehát nem külön képzett adatbázisról van szó.

⁹³ CDSM-irányelv 15. cikk (1) bekezdés

⁹⁴ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 163. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

⁹⁵ TRAPOVA, Alina - MEZEI, Peter : *Robojournalism – A Copyright Study on the Use of Artificial Intelligence in the European News Industry* 2022. <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/03/03/robojournalism-a-copyright-study-on-the-use-of-artificial-intelligence-in-the-european-news-industry/>

⁹⁶ SZJSZT-11/07. sz. véleménye

Ezzel ellentétben az MI fejlesztéséhez használt, szakember által felügyelt adatállomány „adatbázisnak” tekinthető, és a sui generis jog által védettnek minősülhet, ha teljesül a jelentős beruházás kritériuma. Amennyiben ezen adatokat valamilyen szempont szerint rendszerezik, és a felhasznált képeket, hangokat, szövegeket, audiovizuális tartalmakat adatokká alakítják át, akkor azok feldolgozhatóak lesznek elemzés céljából, és alkalmassá válnak egy algoritmus létrehozásához. Az elgondolást az is megalapozottá teszi, hogy az adat gyűjtése, kiválasztása, átalakítása vagy megjelölése „jelentős beruházást” jelenthet az adatbázis tartalmának megszerzéséhez.⁹⁷

A sui generis jogok abban az esetben is megilletik az adatbázis előállítóját, ha nem kívánják az adathalmaz nyilvánosságra hozatalát.⁹⁸

5. A metaadatok szerepe a szerzői jogban

Ebben a címben ismertetem, hogy mi a metaadat fogalma, mire való, és azt, hogy milyen relevanciával bír az MI-rendszerek vonatkozásában.

A metaadat tulajdonképpen olyan információ, adat, amely másik információt ír le annak megértése vagy használatának elősegítése céljából.⁹⁹ Így például, ha valaki telefonjával, vagy fényképezőgéppel képet készít, akkor ezek az eszközök – metaadatként – a fotókat tartalmazó fájlokban rögzítik „*hogya a kép milyen fényképezőgéppel, mikor, milyen beállításokkal készült, illetve néha még a pontos GPS koordinátát is, ahol a fotót csinálták.*”¹⁰⁰

Mindez azért fontos, mert az immateriális javak döntő szerepet játszanak a jövő adatgazdaságában. Ezt alátámasztja, hogy az EU-ban az elmúlt 20 évben 87%-kal nőtt az ezekbe a termékekbe történő éves beruházások száma, míg a materiális javak esetén ez a növekedés csak 30%. Az Európai Bizottság európai adatstratégiája rögzíti az Unió azon célkitűzését, hogy „*vezető szerepet töltsön be az adatgazdaságban*”, amelyben a szellemi tulajdon-védelem kulcsfontosságú szerepet játszik.¹⁰¹

⁹⁷ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 168. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

⁹⁸ Uo. 169.

⁹⁹ Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Metadata. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/metadata>

¹⁰⁰ Lexiq (2021): *Metaadat*. [online] <https://lexiq.hu/metaadat>

¹⁰¹ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 44. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

A BUE alapján a szerzői jogi alkotások védelme nincs kötve semmiféle alakszerűséghez, és független attól, hogy a mű a származási országában védelem alatt áll-e – ide nem értve a védelmi idő elteltét. Ennélfogva – az Egyezményben foglalt kikötéseken kívül – a védelem terjedelme, valamint a szerző védelmére, igényérvényesítésére biztosított eszközök tekintetében kizárólag annak az országnak a törvényei irányadóak, amelynek területére nézve a védelmet kéri.¹⁰² Ez azt jelenti, hogy a szerzőt a szerzői jogi védelem – függetlenül bármilyen nyilatkozattételtől, nyilvántartásba vételtől, vagy egyéb formai követelményektől – megilleti. Ezek alapján kijelenthető, hogy bár a szerzői jogi metaadatok nem szükségesek a védelem megszerzéséhez, azonban a szerzői jog gyakorlása gyakran megköveteli a művekre és a jogosultakra vonatkozó bizonyos adatok cseréjét és azok megerősítését.

A WIPO Szerzői Jogi Szerződése és az Előadásokról és Hangfelvételekről szóló Szerződése határozza meg és veszi védelmébe a metaadatok egy osztályát – az ún. *jogkezelési adatok osztályát* (Rights Management Information) – amelyet a következőképpen definiál:

*„Jogkezelési adat” minden olyan adat, amely a művet, a szerzőt, vagy a műre vonatkozó jogok más jogosultját azonosítja, vagy a felhasználás feltételeiről tájékoztat, ideértve az ilyen adatokat megjelenítő számokat vagy kódokat is, feltéve, hogy az adatot a mű példányához kapcsolják, illetve az a mű nyilvánosságához történő közvetítésével összefüggésben megjelenik.*¹⁰³

A metaadatok az alkotáshoz fűződő jogok jogosultságára és/vagy az alkotásban részt vevő vagy azzal kereskedni jogosult felek kielégére vonatkoznak. Ebből kifolyólag alapvető fontosságúak a szerzői jogi adatkezelés működéséhez. Azonban számos alkotó már az alkotási folyamat kezdetétől fogva nem rögzíti a metaadatokat, vagy nincs teljesen tisztában azok fontosságával és céljával.¹⁰⁴

Bár a BUE értelmében a szerzői jog megszerzéséhez nem kötelező a nyilvántartásba vétel – egyes kutatók a nyilvántartásba vételben a szerzői jog gyakorlásának megkönnyítését látják,

¹⁰² 1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről 5. cikk (2) bekezdés

¹⁰³ A Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről szóló 2004. évi XLIX. törvény 12. cikk (2) bekezdés

¹⁰⁴ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 44. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

mert alkalmas a jogosultak szerzőségének megállapítására. Éppen ezért néhány ország önkéntes nemzeti nyilvántartásba vételi rendszert hozott létre.¹⁰⁵

Még nincs bizonyíték arra vonatkozóan, hogy hány kreatív műből hiányoznak a releváns metaadatok, de az vitathatatlan, hogy a hiányzó vagy hibás metaadatok következtében a művek és a jogosultak nem azonosíthatóak megfelelően.¹⁰⁶ Szerencsére a metaadatokban található hibák egy része adminisztratív munkával korrigálható, de ezek a javítások további költséggel járnak, arról nem is beszélve, hogy a hiányos metaadatok időigényes kézi egyeztetést igényelnek.¹⁰⁷

Ezenfelül azzal a kihívással is számolni kell, hogy egy alkotás szerzői jogán gyakran osztoznak szerzőtársak. Ez azt jelenti, hogy a szerzői jogvédelem alatt álló mű egyetlen felhasználásához több engedélyre is szükség lehet.¹⁰⁸

Álláspontom szerint a metaadatok az alkotások „tartozékai”, éppen ezért az adatkezelés megfelelő működtetéséhez minden metaadatra szükség van.

A metaadatok jelentősége a következőkben a zeneiparon keresztül kerül megvilágításra. Az alkotói folyamat jellegéből adódóan egy-egy zenemű létrejöttéhez nagyon sokan működnek közre. Már egy új dal megírásakor és rögzítésekor is – kisebb-nagyobb mértékben – szükség van a zeneszerzőkre, szövegírókra, közreműködő előadókra, stúdió producerekre, hangmérnökökre és lemezkiadókra. Ezáltal mindannyian jogosultságot szereznek a keletkező zeneműre. Például az amerikai Drake egyetlen számának megírásában és elkészítésében állítólag 21 ember vett részt.¹⁰⁹ Így előrelépés lenne, ha az említett jogokra vonatkozó metaadatokat már a zene előállításának kezdetétől fogva megfelelően rögzítenék.

Az Európai Bizottság egy tanulmányában annak járt utána, hogy a metaadatok súlya miért nem magától értetődő. A probléma gyökere részben a területen tevékenykedő kisebb producerek növekvő számából ered. A tanulmány rámutatott arra, hogy alapvetően a lehető legjobb előadások érdekében a stúdiómunka fő célja a jó hangulat megteremtése, ezért a hangfelvétel-előállítók nem mindig fordítanak teljes figyelmet az adminisztratív feladatokra. Sőt, egyes kiadók a saját tevékenységükre inkább hobbiként tekintenek, mintsem professzionális munkaként, ezért hiányoznak a zeneiparral és annak gyakorlatával kapcsolatos ismereteik.¹¹⁰

¹⁰⁵ Uo. 45.

¹⁰⁶ Uo.

¹⁰⁷ Uo. 47.

¹⁰⁸ Uo. 48.

¹⁰⁹ Uo. 81.

¹¹⁰ Uo. 82.

A metaadatok kardinális szerepet töltenek be az engedélyezési folyamatok – más néven licencia – hatékony működésében: ha a jogosultak egyértelműen azonosíthatóak, akkor a licencia megszerzése gyorsabb, és ezáltal kevésbé költséges folyamat.

Az elmúlt évtizedekben drasztikusan megnőtt a digitális formátumú alkotások száma, aminek alapvetően két oka lehet: egyrészt meglehet, hogy eleve digitális fájlok formájában jöttek létre, vagy eredetileg analóg formában kerültek megvalósításra, de utóbb digitalizálták őket.

Minden MI kiindulópontja az adatelemzés, ideértve az adatgyűjtés folyamatát, és az információk kinyerését. Emellett a számítástechnika fejlődése is utat nyitott az egyre fejlettebb algoritmusok előtt, amelyek képesek feldolgozni a nagyobb méretű, és folyamatosan frissülő adathalmazokat. Ezek az egyre nagyobb teljesítményű rendszerek ma MI-ként ismertek.¹¹¹

6. A szöveg- és adatbányászat jelentősége

Mivel minden számítógépes programalkotás immanens részét képezik az adatok, ezért szót kell ejteni a szöveg- és adatbányászat jelentőségéről. A szöveg- és adatbányászat célja nagy mennyiségű szöveg és adat automatizált feldolgozása, amelyek révén új ismeretek és összefüggések tárhatóak fel.¹¹² A kettő között az a különbség, hogy az adatbányászat strukturált, míg a szövegbányászat strukturálatlan adatok feldolgozására is alkalmas. Ennek értelmében – ha az adatok strukturáltak – egy személy adatai könnyűszerrel kinyerhetőek adatbányászati módszerekkel, mint például egy *Excel* táblázatból. Azonban, ha a kívánt adat egy szövegben található meg – mint például egy önéletrajzban – akkor strukturálatlan adattípusról beszélünk, ami szövegbányászat útján szerezhető meg.¹¹³ Ez utóbbi módszerrel gyorsan csoportosíthatóak szövegek, vagy azok tartalmának összefoglalása is lehetséges például könyvekből, e-mailekből, vagy akár használati útmutatókból.

E módszer még fejlesztésre szorul, hiszen a nyelvi minták könnyedén kezelhetőek az emberek számára, azonban a számítógépeknek kihívást jelent például egy szöveg stilisztikájának értelmezése, a helyesírás alkalmazása, vagy a többjelentésű szavak jelentésének megfejtése egy adott kontextusban. Ugyanakkor a számítógépekkel ellentétben nem vagyunk képesek a szövegek nagy mennyiségű és gyors feldolgozására. Ebből kifolyólag a szövegbányászat célja, hogy ötvözze az emberi nyelvi tudást és a számítógép előnyeit.¹¹⁴

¹¹¹ Uo. 110.

¹¹² Commission Staff Working Document, Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, SWD(2016) 301 final, section 4.3.1.

¹¹³ TIKK Domonkos et al.: Szövegbányászat, Typotex Elektronikus Kiadó Kft., Budapest, 2007. 20-21.

¹¹⁴ Uo. 22.

6.1. A CDSM-irányelv előzménye

Miként arra már rámutattam, az MI-rendszerek működéséhez rendkívül nagymennyiségű adatra van szükség. Ebből kifolyólag a szoftveralkotóknak kedvezőbb, ha bizonyos adatok felhasználásához nem kell engedélyt kérniük. Ennek megvalósítása érdekében a jogalkotónak biztosítania kell a hozzáférést a védett információk feldolgozásához, továbbá lehetőséget kell adnia a másolatok készítésére, mert számos esetben ezekből az információkból további táblázatok, vagy éppen grafikonok jönnek létre, amelyek végső soron új információt képeznek.¹¹⁵ Ezek az adatok mód felett szükségesek az MI fejlesztéséhez. Az EU-ban korlátozott számú kivétel létezik, ilyen például az idézés, a paródia, az oktatás, és a kutatás. A CDSM-irányelv két kivételt vezetett be a szöveg- és adatbányászatra vonatkozóan, amelyek nagyban segíthetik az MI fejlesztőit. Ezek a kivételek kötelezőek, így szerződéssel nem lehet eltérni tőlük.

Az Európai Bizottság 2016-ban készített hatástanulmányában¹¹⁶ részletesen kifejtette azokat az okokat, amelyek indokolttá tették az irányelv létjogosultságát, és nem utolsósorban az Sztj. módosítását.

Elsők között említést tett arról, hogy a szöveg- és adatbányászat a technológia fejlődésével egyre fontosabb kutatási eszközzé fog válni, és a digitális kutatási források száma is egyre növekedni fog. Egyes számítások alapján a világszerte közzétett tudományos cikkek száma évente 8-9 %-kal nőhet, és 9 évente megduplázódhat. Ez pedig azt fogja eredményezni, hogy a kutatókönyvtárak gyűjteményei döntő többségben digitális formában fognak a rendelkezésünkre állni.¹¹⁷ Kiemelte, hogy uniós beavatkozás nélkül a szöveg- és adatbányászat továbbra is a szerzői jogi jogosultak előzetes engedélyétől függene, fejlődése pedig az engedélyezés megkönnyítését célzó piaci alapú kezdeményezésektől.¹¹⁸ Így könnyen belátható, hogy a szöveg- és adatbányászat használatát övező jogbizonytalanság és széttagoltság továbbra is fennmaradt volna, sőt, az egyes tagállamok nemzeti szinten olyan további kivételeket fogadhattak volna el, amelyek a piac széttagoltságát még tovább fokozták volna.

A szerzői jogi kérdések jelentősen lassították a szöveg- és adatbányászat fejlődését. Ennek az volt az oka, hogy a szöveg- és adatbányászat gyakran igényli az elemzés alá vett tartalom

¹¹⁵ KASKOVITS Melinda: *CDSM-napló – 2. rész: szöveg-és adatbányászat*, 2019. <https://copy21.com/2019/05/cdsm-naplo-2-resz-szoveg-es-adatbanyaszat/>

¹¹⁶ Commission Staff Working Document, Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, SWD(2016) 301 final

¹¹⁷ Uo. section 4.3.1.

¹¹⁸ Uo. section 4.3.2.

másolását, azonban a többszörözés joga alapján *a szerző kizárólagos joga, hogy a művét többszörözze, és hogy erre másnak engedélyt adjon.*¹¹⁹ Mindemellett a gyakorlatban jelentős jogbizonytalanság volt tapasztalható, mivel a kutatószervezetek nem minden esetben tudták, hogy a szöveg- és adatbányászat szerzői jogi relevanciával bír, pontosabban, hogy kell-e valamely jogosult külön engedélye, vagy valamely kivétel hatálya alá esik.¹²⁰

Különösen problematikus volt a kutatók számára azoknak a védett tartalmaknak a helyzete, amelyekhez a könyvtárak vagy az intézményük által vásárolt előfizetés alapján egyébként jogszerűen hozzáfértek. Ez azzal volt magyarázható, hogy tisztázniuk kellett, hogy előfizetéseik alapján milyen mértékben végezhetnek szöveg- és adatbányászatot, sőt, adott esetben az előfizetéseket újra kellett tárgyalniuk, hogy a szöveg- és adatbányászati tevékenységük jogilag kifogásolhatatlan legyen. Így lényegében azért, hogy meg tudjanak felelni az egyes előfizetések eltérő feltételeinek, plusz tranzakciós költségekkel kellett számolniuk a kutatószervezeteknek. Mindemellett olyan helyzetek is előálltak, hogy maguknak a kutatóknak kellett engedélyt szerezniük a szöveg- és adatbányászatra, ha a szervezetük előfizetése nem fedezték azt. A szöveg- és adatbányászatra vonatkozó kivétel elfogadása előtt az Egyesült Királyságban egy kutatóegyetem számszerűsítette, hogy a különböző licenceknek való megfelelés ellenőrzése akár évi 500 000 GBP-t – mai magyar árfolyamon körülbelül 224 millió forintot – jelentett volna számukra.¹²¹

6.2. A CDSM-irányelv szöveg- és adatbányászatra vonatkozó szabályozása

Az uniós jogalkotás a fentiekre tekintettel alkotta meg és fogadta el a CDSM-irányelvet, amely a szerzői jog modernizálását, és a digitális környezethez igazítását tűzte ki célul.¹²²

Az irányelv tág definícióval szolgál a szöveg- és adatbányászatra, mivel idesorol bármely olyan automatizált analitikai módszert, „*amely digitális formában lévő szövegeket és adatokat elemez információk, többek között, de nem kizárólag mintázatok, tendenciák és összefüggések feltárása céljából*”.¹²³

¹¹⁹ Sztj. 18. § (1) bekezdés

¹²⁰ European Commission Staff Working Document, Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, SWD(2016) 301 final, section 4.3.1.

¹²¹ Uo.

¹²² Az egyes szerzői jogi törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló T/15703. számú törvényjavaslat indoklása. Általános indoklás I. pont

¹²³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról 2. cikk 2. pont

Az európai jogalkotó ebben az irányelvben határozta meg azokat a kivételeket, amelyek esetében nincs szükség a szerző engedélyére. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a kivételek és korlátozások alá eső felhasználások esetében a szerző ne lenne jogosult a jogdíjra. Itt valójában arról van szó, hogy nem tagadhatja meg a hozzáférést. Az egyik kivétel a kutatóhelyek és kulturális örökségvédelmi intézmények által tudományos kutatási céllal végzett szöveg- és adatbányászatra vonatkozik, míg a másik egy általános hatályú szöveg- és adatbányászati kivételre, amelyet azonban a jogosultak kizárhatnak.

A CDSM-irányelv 3. cikke tartalmazza a tudományos kutatás céljára vonatkozó kivételt. Ami a kedvezményezetteket illeti, a kivétel csak a kutatóhelyek és a kulturális örökségvédelmi intézmények számára biztosított. Bár az irányelv mindkét fogalmat meghatározza a 2. cikkében,¹²⁴ azonban sokkal fontosabb kiemelni, hogy mi a közös bennük: ugyanis ezek az intézmények a társadalom érdekében kulturális- vagy közszolgáltatást nyújtanak. Bevetett gyakorlat – amit alapvetően az unió kutatási programok révén támogat és ösztönöz – hogy egy állami fenntartású egyetem konzorciumban vesz részt például egy kkv-val. Ennek érdekében az irányelv teret enged a magánszereplőknek kizárólag partnerségi alapon,¹²⁵ így ők is élvezhetik a mentességet, de csak is úgy, hogy ezen együttműködések keretén túl nem terjeszkedhetnek. Fontos kiemelni, hogy a *„tagállamok (...) nem rendelkezhetnek a jogosultak díjazásáról az ezen irányelvben bevezetett szöveg- és adatbányászati kivételeken alapuló felhasználásért”*. Ennek okát az irányelv preambulumbekzdése azzal indokolta, hogy *„a kivétel jellegére és hatályára tekintettel (...) a jogosultaknak okozott esetleges kár minimális lenne”*.¹²⁶

A CDSM-irányelv 4. cikke olyan általános hatályú kivételt tartalmaz, amely a kedvezményezettek tekintetében szélesebb körű, mivel *a tevékenység céljától és a működési formájától függetlenül* mindenkit megillet.¹²⁷ A tartalmát tekintve a kutatási célú védelemmel korlátozható jogokon kívül a többszörözés jogát és a számítógépes programok átdolgozásának

¹²⁴ Uo.

¹²⁵ Uo. (11) preambulumbekzdés

¹²⁶ Uo. (17) preambulumbekzdés

¹²⁷ Az egyes szerzői jogi törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló T/15703. számú törvényjavaslat indoklása. Általános indoklás I. pont 1. alpont

jogát taglalja.¹²⁸ Így a védelemmel kapcsolatos tevékenység a szoftverkódot is érintheti, ami a kizárólagos jogok körét szűkíti.¹²⁹

6.3. A CDSM irányelv megjelenése a magyar szerzői jogban

1. táblázat: A szöveg- és adatbányászatra vonatkozó kivételek összehasonlítása az Szjt. alapján

	CDSM-IRÁNYELV 4. CIKK ALAPJÁN	CDSM-IRÁNYELV 3. CIKK ALAPJÁN
	Az általános hatályú szöveg- és adatbányászat (Szjt. 35/A. § (1) bekezdés)	A kutatóhelyek és kulturális örökségvédelmi intézmények által végzett tudományos kutatás céljából végzett szöveg- és adatbányászat (Szjt. 35/A. § (2) bekezdés)
	Jogszerűen hozzáférés	
SZEMÉLYI HATÁLY	Nincs korlát, bárki végezheti	Kizárólag kutatóhelyekre és a kulturális örökségvédelmi intézményekre korlátozódik
MEGŐRZÉSI KÖTELEZETTSÉG	Kizárólag a szöveg- és adatbányászat céljából szükséges ideig kerülhet rá sor	Nincs időbeli korlát
TOVÁBBI FELTÉTELEK	A jogosult a szabad felhasználás ellen előzetesen, megfelelő módon – az elektronikus úton nyilvánosan hozzáférhetővé tett tartalom esetében géppel olvasható formában – nem tiltakozott	A szabad felhasználás keretében létrejött másolatok megfelelő biztonsági szinten vannak tárolva

Forrás: Saját szerkesztés

Az irányelv kivételei az Szjt. 35/A. §-ba kerültek átültetésre, azonban az irányelvvel ellentétben a magyar jogalkotó fordított sorrendben iktatta be őket. Véleményem szerint ez a koncepció

¹²⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről 4. cikk (1) bekezdés a) pont

¹²⁹ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 195. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

azért logikusabb, mert a 4. cikkben foglalt kivétel nagyobb felhasználó körre terjed ki, míg a 3. cikk kizárólag a kutatóhelyekre és a kulturális örökségvédelmi intézményekre korlátozódik.

Az Szjt. az általános hatályú kivétel tekintetében 3 konjunktív feltételt rögzít:¹³⁰

Eszerint a szöveg- és adatbányászatot bármilyen célból kizárólag olyan tartalmakon lehet végezni, amelyekhez jogszerűen fértek hozzá – ilyennek minősülnek például az interneten szabadon hozzáférhetővé tett tartalmak.

Emellett fontos, hogy a jogosult a szabad felhasználás ellen előzetesen nem tiltakozott, ugyanis ebben az esetben a kivétel alkalmazása kizárható. A jogalkotó külön meghatározta azt is, hogy az elektronikus úton nyilvánosan hozzáférhetővé tett tartalom esetében géppel olvasható formában történhet a kizárás. Ennek oka abban rejlik, hogy az MI-n alapuló szöveg- és adatbányászati eszközök felismerhessék a tiltakozást, ebből kifolyólag önmagában nem elégséges a kivétel alkalmazásának kizárására irányuló szerződés vagy egyoldalú jognyilatkozat. A jogosultak tiltakozása bármikor visszavonható.

A harmadik feltétel pedig, hogy a szöveg- és adatbányászathoz szükséges másolatok megőrzésére kizárólag a szöveg- és adatbányászat céljából szükséges ideig kerüljön sor.

Szintén három feltételt állapított meg a jogalkotó a kutatóhelyek és kulturális örökségvédelmi intézmények által műveken tudományos kutatás céljából végzett szöveg- és adatbányászathoz szükséges többszörözés esetére.

Itt is nélkülözhetetlen, hogy ezek az intézmények is jogszerű hozzáféréssel rendelkezzenek – például előfizetés útján.

Az általános hatályú kivétellel szemben fontos különbség, hogy az így készült másolatok megőrzésére vonatkozóan nincs időbeli korlát, azonban a jogalkotó további kritériumként rögzítette, hogy a szabad felhasználás keretében létrejött másolatokat megfelelő biztonsági szinten kell tárolni. Ezek hozzájárulnak a kutatás megfelelő lefolytatásához, hiszen azok eredményei bármikor ismételten ellenőrizhetőek lesznek.

Továbbá az is feltétel, hogy megőrzésükre tudományos kutatás céljából kerül sor.

Az így létrejött többszörözött példányokat a felhasználásra jogosított személyek az érintett kutatási együttműködés keretei között, vagy a tudományos mű szakmai értékelése céljából személyek egy zárt csoportja számára lehívásra hozzáférhetővé tehetik, feltéve, hogy ez a

¹³⁰ Az egyes szerzői jogi törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló T/15703. számú törvényjavaslat indoklása. Részletes indoklás 10. §

felhasználás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. Ennek értelmében e kutatási anyagok megosztása akár zárt online formában is megvalósulhat.¹³¹

7. Az MI által létrehozott alkotások

Az alábbiakban olyan példák kerülnek említésre, amelyek bemutatják, hogy milyen elképesztő szerzői jogi alkotásokat képes az MI létrehozni a technológia jelenlegi szintjén.

7.1. Az MI, mint „festő”

1. kép: *The Next Rembrandt*

Forrás: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/apr/05/new-rembrandt-to-be-unveiled-in-amsterdam>

A „*The Next Rembrandt*” egy számítógép által kreált, 3D-nyomtatással készült festmény, amely egy olyan arcfelismerő algoritmus révén jött létre, amely a holland festő 346 ismert festményének adatait szkennelte be. Mivel a festmények nem csak 2D-sek, ezért a festő képeinek 3D-s szkennelésére is szükség volt, így az MI az ecsettípusokat és azok vonásait, továbbá a festékanyag rétegeztségét is analizálta. Ez pedig azt tette lehetővé, hogy az MI által készített festmény textúrája is tükrözze Rembrandt munkásságát.

Azonban 2022 júliusában egy olyan szoftver vált elérhetővé, amely bárki számára lehetővé teszi, hogy képeket alkosson, nemcsak a mérnökök szűk körének. A *Midjourney* egy független kutatólabor, amely egy olyan saját fejlesztésű MI programot készített – és fejleszt folyamatosan

¹³¹ Uo.

– amely szöveges leírásokból képeket hoz létre, hasonlóan a *DALL-E*-hez. A felhasználók a nyílt béta verziót¹³² szabadon tesztelhetik.¹³³

A *Midjourney* ingyenesen elérhető, aminek csupán egy Discord fiók a feltétele. Ennek segítségével kell regisztrálni, és már is kezdetét veheti az „alkotás”. Az „*imagine*” szó után lehet beírni angol nyelven azokat a gondolatokat, amelyeket viszont szeretnénk látni a képünkön. Minél részletgazdagabb a szöveg, annál jobban segítjük az MI-t a képalkotásban. A *test* és a *testp* parancs között az a különbség, hogy az előbbi egy teljesen új algoritmus alapján, míg az utóbbi segítségével kifejezetten fotó-realistikus képeket lehet generálni. Mindemellett meg lehet határozni a képarányt, a színvilágot, a háttér elmosódottságát, és azt is, hogy milyen eszközzel, milyen záridővel, illetve objektívvel készüljön el a kép. Az alábbiakban látható, hogy a megadott kritériumok alapján miként értelmezte és jelenítette meg egy felhasználó gondolatait¹³⁴ a *Midjourney*.

2. kép: A *Midjourney* által generált fénykép

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=n7VeUbj7JKU>

¹³² A fejlesztők tesztelés céljából egy programalkotás zárt-, vagy nyílt béta verzióját tehetik közzé; a zárt béta verziókat meghívás alapján korlátozott számú felhasználó számára adják ki tesztelésre, míg a nyílt béta verzió egy nagyobb csoportnak vagy akár bárki számára elérhető. A felhasználók jelentik az általuk észlelt hibákat, és néha olyan további funkciókat javasolnak, amelyeket szerintük a végleges verzióba be kéne építeni. Ld. még bővebben: [en.wikipedia.org: Software release life cycle](https://en.wikipedia.org/wiki/Software_release_life_cycle). [online] (Frissítés dátuma: 2023. Február 3.) Elérhető: https://en.wikipedia.org/wiki/Software_release_life_cycle#Open_and_closed_beta

¹³³ [en.wikipedia.org: Midjourney](https://en.wikipedia.org/wiki/Midjourney). [online] (Frissítés dátuma: 2023. Február 3.) Elérhető: <https://en.wikipedia.org/wiki/Midjourney>

¹³⁴ KOMZSIK János (2022): *Az AI megváltoztatja a jövőnket*, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=n7VeUbj7JKU>

/imagine prompt A blue modern art painting with splashes

VI

3. kép: A Midjourney által generált kortárs festmény

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=n7VeUbj7JKU>

/imagine prompt A logo of a Streetfood kitchen, hamburger, colorful

VI

4. kép: A Midjourney által generált logó

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=n7VeUbj7JKU>

/imagine prompt Scandinavian living room with LED lights, glass walls, wooden floor, wooden furnitures --ar 16:9 --testp

VI

5. kép: A Midjourney által generált lakberendezési látványterv

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=n7VeUbj7JKU>

7.2. Az MI szerepei az audiovizuális kép- és filmalkotásban

Mivel az audiovizuális alkotások túlságosan összetettek ahhoz, hogy az MI teljesen önállóan hozza létre őket, ezért a jelenlegi fejlettségi szinten szükséges az emberi közreműködés. Ebből adódóan e művek szerzői- és szomszédos jogi védelmének megítélése egyszerűbb, mint más műfajták esetében.

A MI számos területen alkalmazható a filmgyártásban, mint például a forgatókönyvírás, a rendezés, az operatőri munka, a gyártás, vagy akár a színészi tevékenység. Az alábbiakban néhány példa szemlélteti ezt az állítást:¹³⁵

Forgatókönyv-írás: Az MI-alapú forgatókönyvírásnak létezik néhány alkalmazása, mint például a *DeepStory*, amellyel filmforgatókönyveket lehet generálni és letölteni további szerkesztés és felhasználás céljából.

Animáció: Olyan filmkészítési technika, amelynek során képkockák sorozatából mozgóképet állítanak elő. Ezt a folyamatot ma már javarészt számítógépek segítségével végzik, ezért célszerű, hogy az MI legalább a folyamat néhány szakaszában segítse az embert.

Utómunka: Ezek olyan alkalmazások, amelyek a metaadatok automatikus generálásától, akár speciális feladatokig – mint például a *Crumple Pop Wind Remover AI*, amely eltávolítja a háttérszelet – segítik a szerkesztők utómunkáját.

Egyéb alkalmazások: Idesorolható például a *Deepfake*, amely egy már meglévő audiovizuális formátumot képes úgy átalakítani, hogy bizonyos szereplőkre más személyek arcát illeszti, sőt, akár más hangot is tud kölcsönözni nekik. Ha elegendő képet és adatot biztosítunk az MI számára, akkor az emberi mimikát is tudja pontosan tükrözni, ezzel olyan hiteles alkotást nyújtva, hogy az ember számára már érzékelhetetlen, hogy valós vagy valótlan tartalmat lát. Az alábbi *YouTube* videóról¹³⁶ készített képernyőfotón, a jobb oldalon lévő Jack NICHOLSON gesztusai jelennek meg a baloldalon lévő Jim CARREY arcán.

¹³⁵ Uo.

¹³⁶ Ctrl Shift Face (2019): *Jim Carrey DeepFake [VFX Comparison]*, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=JbzVhzNaTDI>

6. kép: A *Deepfake* alkalmazása két színészen

Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=JbzVhzNaTdl>

A *deepfake*-nek vannak jogszerű – pontosabban az érintett jogosultak személyiségi jogi alapú hozzájárulásán alapuló – felhasználási módjai például a szórakoztatóiparban, azonban előfordulhat, hogy engedély nélkül, többnyire rosszszeműen hozzák létre őket, ami a *deepfake*-ek sürgős jogi rendezését vonja maga után. Így a jövőben valószínűleg fontos kapcsolódási pontok merülnek fel a szerzői jog és például a magánélet védelmére és/vagy az adatvédelemre vonatkozó jogszabályok között.¹³⁷

Az említetteken túl az MI alkalmazása a szélesebb iparág javára is felhasználható: így például a **forgatókönyv- és/vagy filmelemzés** (pl.: *ScriptBook*) alapján képes megjósolni a kereskedelmi sikert, a célcsoportok várható közönségelégedettségét stb., de akár ajánlásokat és promóciókat is készít a streaming platformok (pl.: a *Netflix* vagy a *YouTube*) felhasználói számára.¹³⁸

A *Sunspring*¹³⁹ az első **rövidfilm**, amelyet teljes egészében egy MI – név szerint *Benjamin* – írt. A film a Sci-Fi London filmfesztivál „48-hour Film Challenge” rendezvényén készült, ahol

¹³⁷ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 135. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

¹³⁸ Uo. 135.

¹³⁹ Ars Technica (2016): *Sunspring* | A Sci-Fi Short Film Starring Thomas Middleditch, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=LY7x2Ihqjmc>

a résztvevőknek meghatározták azokat a kritériumokat, amelyeknek meg kellett jelenniük a rövidfilmben.¹⁴⁰

E példák sokfélesége jól mutatja, hogy az MI az audiovizuális tartalmak létrehozása, előállítás és terjesztése során különböző speciális feladatokra használhatóak.

7.3. Az MI, mint „játékkészítő”

A játékfejlesztők az MI-vel többek között a játék tartalmának generálása, a hibajavítási folyamat automatizálása vagy a játék animálása érdekében kísérleteznek. Azért is szükséges a játékkészítőknek az MI-be fektetni, mert ez utóbbi kifejezetten időigényes procedúra, így a jövőben kevesebb kódot kell kézzel írniuk.¹⁴¹

Bár az MI megannyi módon képes hozzájárulni a játékélmény fokozásához – idetartozik például a *non-player character* viselkedésének fejlesztése, a videójátékokban előforduló zaklatásokkal szembeni fellépés stb. – azonban szerzői jogi szempontból a szöveges kalandjátékok nagyobb relevanciával bírnak. Ilyen az *AI Dungeon*, amelynek alap gondolata az, hogy a játékos szabadon dönthet arról, hogy hogyan reagál az MI által létrehozott tartalomra. Az MI ezután reagál a játékos inputjára, és ennek megfelelően folytatódik a játék.¹⁴²

Először be kell állítani, hogy milyen világban – „*Fantasy*”, „*Mystery*”, „*Apocalyptic*”, „*Zombies*” stb. – szeretnék a kalandot elkezdni, azonban lehetőséget kínál arra is, hogy saját magunk kreáljunk egy teljesen más szituációt.¹⁴³

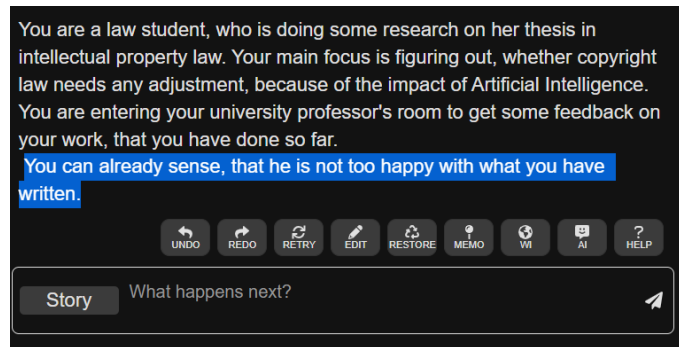
A fenti tudást átültetve a gyakorlatba, az alábbiakban a saját játékélményem kerül bemutatásra. A kiemelésmentes rész az általam beírt történet kontextusa, a kék kiemelés pedig az MI válasza.

¹⁴⁰ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 136. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

¹⁴¹ Uo. 140-141.

¹⁴² Uo. 143.

¹⁴³ Uo.

7. kép: Az *AI Dungeon* reakciója a játék kontextusára

Forrás: Saját szerkesztés

7.4. Az MI, mint „beszélgetőtárs”

Az *OpenAI* egy MI kutatólaboratórium, amely olyan szoftvereket hozott létre többek között, mint a *ChatGPT*, és a már említett *DALL-E*. A *ChatGPT* jelenleg az egyik legfelkapottabb téma, amit mi sem bizonyít jobban, mint hogy csupán 5 nappal a közzététele után elérte az egy millió felhasználót, ami a *Netflix*, a *Twitter*, a *Facebook* és az *Instagram* számára is hónapok alatt sikerült.¹⁴⁴ A szoftver különlegessége, hogy párbeszéd formátumban képes a kérdéseink megválaszolására. Ez pedig veszélyezteti a *Google* létjogosultságát, hiszen miért akarnánk időt szánni információk keresgélésére, ha a *ChatGPT* másodpercek alatt strukturált és lényegre törő válaszokat képes adni? Annak meghatározása, hogy a szoftver tulajdonképpen mi mindenre használható, azért lenne nehéz feladat, mert tudása szinte káptalan: nem csak bevásárlólistát, vagy akár diétánknak megfelelő recepteket tud kérésünknek megfelelően összeállítani, hanem például a programozáshoz is ért – pontosabban képes az ember által írt forráskódban megkeresni és megtalálni a hibákat.¹⁴⁵ Sőt, nemrég egy amerikai egyetemista bukott le amiatt, hogy a *ChatGPT*-vel írta meg a dolgozatát,¹⁴⁶ mert az túl koherens és jól strukturált volt. A szoftver olyan tudományos cikkeket is képes írni, amelyekről maguk a kutatók sem tudták első látásra megállapítani, hogy ember vagy MI által írt cikkek.¹⁴⁷ A legfrissebb hírek pedig arról szóltak, hogy egy kolumbiai bíró a *ChatGPT*-t is használta egy ítélet meghozatalában,¹⁴⁸ majd

¹⁴⁴ TWAROG, Adrian (2022): *What is ChatGPT and How You Can Use It*, Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=40Kp_fa8vIw

¹⁴⁵ Uo.

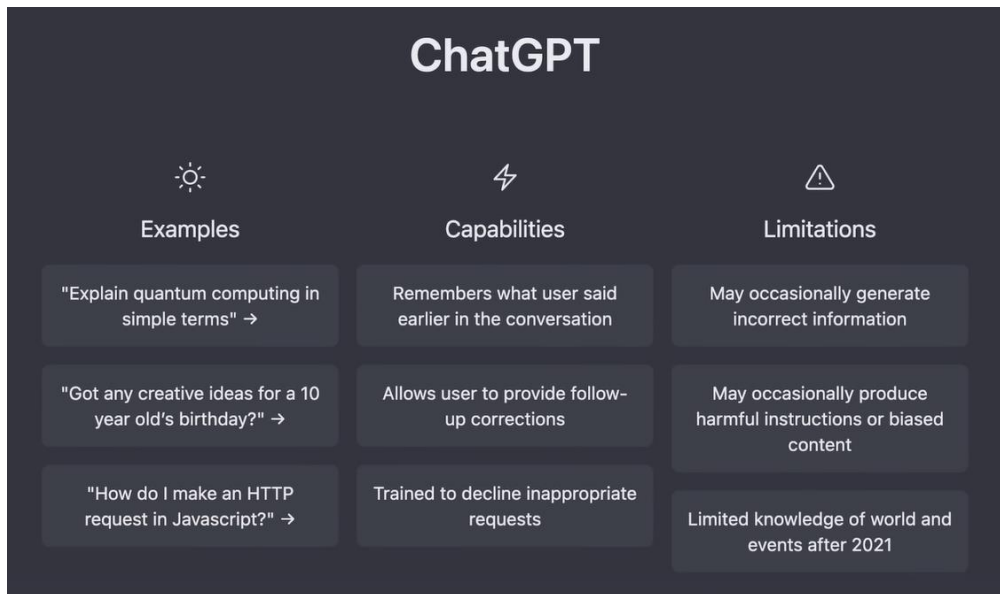
¹⁴⁶ The New York Times (2023): *Alarmed by A.I. Chatbots, Universities Start Revamping How They Teach*. Forrás: <https://www.nytimes.com/2023/01/16/technology/chatgpt-artificial-intelligence-universities.html>

¹⁴⁷ PAUL, Marla (2023): *When ChatGPT writes scientific abstracts, can it fool study reviewers?* Forrás: <https://news.northwestern.edu/stories/2023/01/chatgpt-writes-convincing-fake-scientific-abstracts-that-fool-reviewers-in-study/>

¹⁴⁸ TAYLOR, Luke (2023): *Colombian judge says he used ChatGPT in ruling*. Forrás: <https://www.theguardian.com/technology/2023/feb/03/colombia-judge-chatgpt-ruling>

nem sokkal ezután ezt tetézte egy lelkipásztor, aki azért használta a szoftvert, hogy megírja helyette a prédikációját.¹⁴⁹

Mindemellett használata is rendkívül könnyű. Ehhez nem kell más tenni, mint regisztrálni az *OpenAI* oldalára, ami teljesen ingyenes. Ezt követi a használatára vonatkozó leírás, ami szintén átlátható és könnyen befogadható: példákat ad arra, hogy milyen párbeszédet folytathatóak le a szoftverrel, milyen képességekkel rendelkeznek, illetve mik a korlátai.

8. kép: A *ChatGPT* felülete

Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=40Kp_fa8vIw

Olyan felhasználók is megosztották az élményüket, akik applikáció fejlesztéssel foglalkoznak, azonban programozás közben elakadtak. Mivel nem tudták, hogy mi lehetett ennek az oka, így a *ChatGPT* segítségével próbálták kijavítani a hibájukat. Miután bemásolták a *JavaScriptet* – ami egy programozási nyelv¹⁵⁰ – a szoftver pillanatokon belül elküldte a kijavított gépi kódot kimásolható formában, és még azt is elmagyarázta, hogy mi volt a hiba, miért volt hibás, és hogyan kellett kijavítani a gépi kódot – azt is megmutatva, hogy melyik sorban ütött mellé az emberi kéz.¹⁵¹

¹⁴⁹ BODNÁR Zsolt (2023): *Mesterséges intelligencia prédikált vasárnap a dömösi 1000 éves templomban*. Forrás: <https://qubit.hu/2023/02/06/mesterseges-intelligencia-predikalt-vasarnap-a-domosi-1000-eves-templomban>

¹⁵⁰ A programozási nyelv a számítástechnikában használt olyan, ember által is értelmezhető utasítások sorozata, amivel közvetlenül, vagy közvetve (például: gépi kódra fordítás után) közölhetjük a számítógéppel egy adott feladat elvégzésének módját. Ld. még bővebben: [hu.wikipedia.org: Programozási nyelv](https://hu.wikipedia.org/wiki/Programoz%C3%A1si_nyelv). [online] (Frissítés dátuma: 2023. Január 28.) Elérhető: https://hu.wikipedia.org/wiki/Programoz%C3%A1si_nyelv

¹⁵¹ TWAROG, Adrian (2022): *What is ChatGPT and How You Can Use It*, Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=40Kp_fa8vIw

Az bizonyos, hogy a *Google* ideje lejárt, és ez a szoftver képes átvenni a helyét. Az azonban még kérdéses, hogy milyen hatással lesz a mindennapi életünkre.

7.5. Az MI, mint „zeneszerző”

Az MI zenei alkalmazása több évtizedes múltra tekint vissza, és számos egyedülálló lehetőséget kínál a legkülönbébb felhasználásra. Ilyen például a rögzített zenék ajánlása hatalmas kereskedelmi archívumokból, vagy a félig automatizált zenék létrehozása. Az alábbiakban két szoftver kerül bemutatásra.

Az *AIVA*-t eredetileg klasszikus zene komponálására fejlesztették ki. Ez egyfelől kereskedelmi szempontból azért volt célszerű választás, mert ezt a zenei stílust használják a leggyakrabban a filmekben, játékokban, reklámokban és trailer-hangsávokban. Másfelől jogi szempontból a klasszikus zeneszerzők legtöbb műve már köztulajdon részét képezi.¹⁵² Az utóbbi időben a szoftverkészítők az *AIVA* tudását a modern világ zenei stílusával bővítették,¹⁵³ emellett maguk a felhasználók is folyamatosan fejlesztik. Mindezt úgy teszik meg, hogy a felhasználók befolyásolhatják az *AIVA* által létrehozott művet azáltal, hogy feltöltik a saját alkotásukat. Ezzel automatikusan hozzájárulnak ahhoz – pontosabban engedélyezik – hogy az *AIVA*-t a feltöltött alkotással továbbfejlesszék.¹⁵⁴ Az *AIVA* a felhasználóknak egyfelől a „zeneszerzés” élményét kínálja, mert képes komplett műveket létrehozni minimális emberi közreműködéssel. Amennyiben a felhasználó a lehető legkevésbé kíván részt venni az alkotás folyamatában, akkor az *AIVA* csupán annyit kér tőle,¹⁵⁵ hogy válassza ki, hogy milyen stílusú zenére vágyik, továbbá meghatározhatja annak tempóját és az időtartamát is. Másfelől az *AIVA* lehetőséget teremt arra is, hogy a felhasználó lényegesen fontosabb szerepet töltsön be: ez utóbbi esetben pusztán eszköznek tekinthető.

A *folkrrn* projekt több zenei MI modellt képzett tovább több tízezer online elérhető, népzenei átíratból előállított adatokon keresztül. Az így kapott modellek képesek újszerű átíratokat generálni, amelyek a felhasználóknak csak egy gombnyomásukba kerül. Mindezek alapján felmerül a kérdés, hogy ki a szerzője a *folkrrn* által létrehozott zenéknek, és az abból készített további zenei anyagoknak? Milyen következményekkel jár, ha valaki a zenét a *folkrrn* zenei átíratok kollektív gyűjteményéből állítja elő, amelyek egy része szerzői jogvédelem alatt álló

¹⁵² European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 129. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

¹⁵³ Uo.

¹⁵⁴ Uo. 130.

¹⁵⁵ Uo.

művekből származhat? Fel kell-e tüntetni, ha a zene az MI segítségével készült? Az alábbiakban – nem közvetlen a *folkrrn projekt* vonatkozásában – többek között ezek a kérdések kerülnek megválaszolásra.

8. Az MI által létrehozott és az MI segítségével készült alkotásokkal felmerülő szerzői jogi kérdések

E cím alatt az kerül kifejtésre, hogy jelenleg a szerzői jog milyen mértékben tudja az MI által létrehozott műveket védelemben részesíteni: mi történik akkor, ha a szoftver utánozza egy emberi szerző stílusát, vagy véletlen reprodukálja egy már meglévő alkotását vagy annak egy részét, illetve említésre kerül az esetleges plagizálás is. Ezt követően arra térek ki, hogy ilyen esetekben – a jelenlegi szabályozás keretei között – milyen igényérvényesítési eszközökkel élhetnek a jogosultak, illetve elégségesek-e ezek a rendelkezések az MI vonatkozásában?

Mindemellett elemzés tárgyát fogja képezni, hogy a szerzői jog hogyan kezeli az MI-t annak alkotási folyamatban betöltött funkciói alapján? Ehhez kapcsolódóan pedig bemutatásra kerül néhány nemzetközi döntés, amelyek eltérően közelítik meg az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi megítélését.

8.1. Az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi terjedelme

Ahogy arról már említést tettem, a legkorszerűbb MI-rendszerek fejlesztéséhez nagy mennyiségű adatra, azaz már létező anyagokra, például képekre, festményekre, kottákra, dalszövegekre és hangfelvételekre van szükség. Releváns szempontot képeznek azok az MI-rendszerek fejlesztéséhez használt adatkészletek, amelyek szerzői jogi védelemben részesülnek. Ha a rendszer fejlesztéséhez használt input szerzői jogi védelem alatt áll, akkor a jogosultak engedélye szükséges. Azonban engedély hiányában a jogosultak kérhetik az ilyen alkotások, adatok eltávolítását az adatállományból. Ezek az engedélykérések hatalmas tranzakciós költségekkel fognak járni. Míg például az említett *folkrrn projekt* – mint kutatási termék – a CDSM-irányelvben foglalt kivételeknek köszönhetően mentesül az ilyen korlátozások alól, azonban a hasonló eszközöket gyártó és értékesítő vállalatok nem.

8.1.1. Az MI által létrehozott alkotások stilisztikája

Az is aggályos pontja a szoftver által létrehozott alkotásoknak, hogy a szerző nem hivatkozhat szerzői jogi védelemre, hogy megtiltsa az olyan művek elkészítését és forgalmazását, amelyek csupán, a betáplált művek azonosíthatósága nélkül utánozzák a szerző stílusát. Ennek az az oka, hogy a stílus védelme nem tartozik a szerzői jog hatálya alá, továbbá a generált művek

valójában magából az alkotásból nem vesznek át olyan megkülönböztethető, egyedi részeket, amelyek ténylegesen szerzői jogi védelemre jogosultak.¹⁵⁶

Mindenekelőtt felmerül a kérdés, hogy tulajdonképpen mit jelent a stílus? A fogalom meghatározásáról hosszas tanulmányokat lehet olvasni, ami önmagában jelzésértékű, hiszen nehezen meghatározható, elvont és szubjektív elemeket tartalmazó fogalom. A magyar nyelv értelmező kéziszótára szerint „*a magatartásban, viselkedésben, fellépésben vagy valamely tevékenységben sajátos, az egyénre jellemző mód; modor*”.¹⁵⁷ A *Cambridge szótár* pedig úgy definiálja, hogy egy tevékenység módja, különösen egy személyre, embercsoportra, helyre vagy korszakra jellemző módja,¹⁵⁸ amit a *Merriam-Webster szótár* annyival egészít ki, hogy a stílus másokétól megkülönböztethető kifejezőmód. Így egy stílus vagy stílusjegy alapozható egy művész több művére, vagy több, ugyanabban az időszakban tevékenykedő vagy ugyanahhoz az iskolához tartozó művész életművére. Egy szerző művének a „stílusát” definiálni a hatályos szerzői jogi szabályok útján – mint védett elemet – nem lehet, és ami azt illeti – absztrakt fogalom révén – jogilag meghatározni és kézen foghatóvá tenni meglehetősen nehéz feladat.

Véleményem szerint a stílusjegy egyfajta eszköz arra, hogy az egyén ki tudja fejezni magát, tükrözi a szerző és a mű között fennálló személyes kapcsolatot, az egyéni jelleget, és az eredetiséget, így az alkotás megkülönböztethetősége bizonyosan megállapítható. Azonban az MI meg tudja fosztani a szerzőket e személyiségjegyükétől, mert könnyen generál a szerző stílusának megfelelő alkotásokat. Mivel jelenleg sem a természetes személy, sem az MI által „elkövetett” stílusutánzás nem jelenti a szerzői jogok megsértését,¹⁵⁹ ez végső soron azt eredményezheti, hogy az emberek kevésbé lesznek motiváltak a kreatív tevékenységek végzésében. Osztvá az Európai Bizottság álláspontját¹⁶⁰ – a jövőben megfontolandó a másokétól megkülönböztethető, egyedi stílusjegyeket kidolgozó szerzők valamilyen jogi védelemben részesítése, ami az Sztj.-ben foglalt kivételek módosítását vonhatja maga után. Meglátásom szerint a magyar Ptk. személyiségi jogok védelmére vonatkozó rendelkezései

¹⁵⁶ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 151. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

¹⁵⁷ BALÁZS János et al. (1980): *A magyar nyelv értelmező szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó

¹⁵⁸ Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Style. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/style>

¹⁵⁹ Sztj. 34/A. § (1) bekezdés b) pont

¹⁶⁰ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 153. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

megfelelőek lehetnek a stílusutánzás kezelésére, nem megfélekedve arról, hogy egy már létező szabályozás alkalmazása kézenfekvőbb, mint egy új rezsím kidolgozása. Mint látható, a stílus fogalma túlságosan absztrakt, ezért nem lenne célszerű jogszabályban definiálni. Ehelyett hatékonyabb megoldás lenne, ha ezeket a helyzeteket a bíróság esetről-esetre mérlegelné.

8.1.2. A szerzői jogvédelem alatt álló mű véletlen reprodukálása

Az Európai Bizottság a tanulmányában¹⁶¹ kitért arra, hogy az MI outputja nem minősül az MI fejlesztéséhez inputként felhasznált védett művek vagy előadások szolgálai másolatának. Tehát abban az esetben, ha egy MI-modell fejlesztése ugyanannak a szerzőnek több művével történik, akkor várhatóan olyan outputot fog létrehozni, amely nem másolja le az inputként használt teljes műalkotást, vagy valamely, az ember számára azonosítható részét, hanem újat generál. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a modellbe eredetileg betáplált művek elemzésére támaszkodik.

A szerzői jogvédelem alatt álló mű véletlen reprodukálása különösen könnyen ütheti fel a fejét az MI által előállított zenék esetében. Amennyiben egy zene egy már létező művet, illetve egy részét reprodukálja, akkor szükség van az érintett jogosultak engedélyére. A *Pelham és társai ügyben*¹⁶² ennek megfelelően döntött az EUB az előzetes döntéshozatali eljárásában. Eszerint, ha egy hangfelvételtől hangmintát vesznek abból a célból, hogy azt egy másik hangfelvételbe beépítsék – még akkor is, ha csak 2 másodpercet használtak fel – nélkülözhetetlen a jogosultak engedélye. Ez alól kivételt képez, ha a zenerészlet a fül számára felismerhetetlen, módosított formában kerül feldolgozásra – lényegében csak ihletett merítettek belőle – vagy ha a felhasználás valamely szerzői jogi kivétel alapján történik. Bár az MI rendszerek célja, hogy újszerű alkotásokat hozzanak létre, azonban a *folkrrn projekt* esetében a keresések azt mutatják, hogy a generált dallamok javarészt újak, de egyes egységek megegyeznek néhány létező zenealkotás részeivel. Erre úgy derült fény, hogy a *folkrrn* felhasználói egy webes felületre töltötték fel az MI közreműködésével készült, saját népzenei műveiket, amelyek egy gyűjteménnyé álltak össze. Azonban a szakirodalom álláspontja szerint az ilyen szintű hasonlóság rendkívül gyakori az e típusú zenékben, ezért a szerzői jogok megsértésére való hivatkozás nem megalapozott.¹⁶³

¹⁶¹ Uo.

¹⁶² Judgment of 29 July 2019, *Pelham*, C-476/17, ECLI:EU:C:2019:624.

¹⁶³ STURM, B.L.T. – IGLESIAS, M. – BEN-TAL, O. – MIRON, M. – GÓMEZ, E. (2019): *Artificial Intelligence and Music: Open Questions of Copyright Law and Engineering Praxis*. Arts 8, no. 3: 115. p. 8-9. <https://doi.org/10.3390/arts8030115>

Véleményem szerint ez a fajta megengedő gondolkodásmód azért célravezető, mert nem fogja senki kedvét szegni az, hogy az MI-vel közösen, vagy kizárólag az MI tudását kamatoztva hozzon létre műveket. Így nem kell számolni az olyan esetleges jogsértésekből származó jogkövetkezményekkel, amelyek nem voltak szándékosak. Mindemellett egyes források kiemelik, hogy igényérvényesítés esetén a felhasználók nehezen érvelhetnének azzal, hogy az a néhány kattintás, amely a mű létrehozásához vezetett, a saját szellemi alkotásuk, szabad alkotói döntéseik, személyiségük vagy személyes érintettségük kifejeződése.¹⁶⁴

8.2. A szerzői jogi- és a szerzői joghoz kapcsolódó jogosultak

Miként az MI működésénél szóba került¹⁶⁵ – a gépi tanulási célokra kifejlesztett számítógépes program olyan beépített algoritmussal rendelkezik, amely lehetővé teszi számára, hogy a bevitt adatokból tanuljon, fejlessze magát, és a jövőben akár irányítás nélkül is döntéseket hozzon. Az ilyen típusú MI sajátossága, hogy bár a programozók be tudnak állítani bizonyos paramétereket, azonban az alkotás folyamatát maga a számítógépes program, önállóan végzi el az ember gondolkodásához hasonlóan – ahogyan az emberi agy ihlette neurális hálózatok bemutatásánál szóba került.¹⁶⁶

Eredetileg a számítógéppel készített művek esetében a szerzői jogosultságok kérdésköre nem okozott bonyodalmat, hiszen a program csupán egy eszköz volt, amely az alkotási folyamatban segédkezett, akárcsak egy festőnek az ecset. A kreatív művek akkor jogosultak szerzői jogi védelemre, ha megfelelnek az egyéni-eredeti jelleg követelményének, ami ez idáig emberi tényezőt igényelt. Éppen ezért a legtöbb ország törvénykezése csak az ember által készített alkotásokat oltalmazza.¹⁶⁷

A szakdolgozatom egyik legfőbb kérdése, hogy az MI által készített alkotások esetében ki lesz jogosult a szerzői jogvédelemre? Ahhoz, hogy ez a kérdés megválaszolható legyen, előbb azt szükséges tisztázni, hogy kik lehetnek jogosultak a jelenlegi szabályozás szerint. Míg a szerzői jogok jogosultjai természetes személyek, addig a szomszédos jogok jogosultjai az előadóművészek kivételével – akik szintén természetes személyek – természetes- vagy jogi személyek is lehetnek. Ez utóbbi ugyancsak megállapítható az adatbázis-előállítók esetében – akik a sui generis jogok jogosultjai.

¹⁶⁴ Uo. 9.

¹⁶⁵ Ld: 1. fejezetben leírtakat

¹⁶⁶ GUADAMUZ, Andres: Artificial intelligence and copyright. *WIPO Magazine*, 5/2017. https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html

¹⁶⁷ Uo.

2. táblázat: A szerzői jogi- és a szerzői joghoz kapcsolódó jogosultak

A SZERZŐI JOGOK JOGOSULTJAI	A SZOMSZÉDOS JOGOK JOGOSULTJAI	A SUI GENERIS JOGOK JOGOSULTJAI
Természetes személyek	Természetes- és jogi személyek	Természetes- és jogi személyek
	KIVÉTEL: ELŐADÓMŰVÉSZEK	
	csak természetes személyek	

Forrás: Saját szerkesztés

8.2.1. A szerzői jog jogosultja

A szerző

Az európai jogforrások nem rendelkeznek a szerző fogalmáról általános meghatározással. Az uniós jogalkotó csak bizonyos műtípusok tekintetében érinti ezt a fogalmat.¹⁶⁸

Általában egy művel járó szerzői jogi jogosultságok a művet létrehozó természetes személyt illetik meg. Azonban ez az elv ismer bizonyos kivételeket, a kontinentális jogrendszert és a common law-t követő országokban egyaránt. Például bér munka (*work made for hire*) esetén az Egyesült Királyságban a műalkotással járó jogosultságok a munkáltatót illetik meg. Ugyanígy kezeli a magyar szerzői jog a munkaviszonyban létrehozott műveket. Amennyiben a munkavállaló a munkaviszonyból folyó kötelezettségeként készített el egy művet, akkor annak átadásával a vagyoni jogok – a szerző jogutódjaként – a munkáltatóra szállnak át.¹⁶⁹ Franciaországban – de akár hazánkban is – kollektív mű esetén a szerzői jogi jogosultság azt a társaságot illeti meg, amely kezdeményezte az együttesen alkotott mű létrehozatalát. E kivételek ellenére általánosan elfogadott, hogy a szerzői jogi jogosult a szerző „*az a hús-vér, természetes személy, aki a művet megálmodta és kivitelezte*”.¹⁷⁰

¹⁶⁸ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 171. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

¹⁶⁹ Sztj. 30. § (1) bekezdés

¹⁷⁰ Uo. 172.

8.2.2. A szomszédos jogok jogosultja

Az előadóművészek

Annak ellenére, hogy a Római Egyezmény nem rögzíti, hogy az előadóművészek embernek kell lennie, azonban az előadókra vonatkozó meghatározása félreérthetetlen, ezért kizárólag természetes személyekre lehet alkalmazni. Eszerint az „előadóművészek”:

„a színészek, énekesek, zenészek, táncosok és más olyan személyek, akik irodalmi vagy művészeti műveket megjelenítenek, énekelnek, elmondanak, szavalnak, eljátszanak vagy bármely más módon előadnak”.¹⁷¹

Tehát egy MI által létrehozott kotta emberi hangot vagy hangszereket utánzó szoftverrel történő „megszóltatása” nem ruházza fel előadóművészi jogokkal a szoftver felhasználóját. Hasonlóképpen, a számítógépes animációkban vagy rajzfilmekben szereplő természetes személyek által történő előadás sem von maga után szomszédos jogokat.¹⁷²

A hangfelvétel-előállítók

Amennyiben egy felhasználó egy olyan hangfájl előállítására használja fel az MI-t, amelynek a megkomponálására és „előadására” – pontosabban lejátszására – az MI önállóan képes, felmerül a kérdés, hogy az ilyen alkotás esetében védelmet élvezhet-e a hangfelvétel-előállító szomszédos joga alapján, és ha igen, kit kell hangfelvétel-előállítónak tekinteni? Hiszen lényegében a felhasználó egy gomb megnyomásával vagy bizonyos paraméterek beállításával a hangfájl előállítását csak azért kezdeményezhette, mert az MI erre lehetőséget biztosított. Ezekben az esetekben nem olyan egyértelmű, hogy melyik személy kezdeményezte és vállalta a felelősséget a hangok rögzítéséért. Ellentétben az analóg idősakkal – a digitális környezetben a szerzők, az előadók és az előállítók szerepét nehezebb szétválasztani.¹⁷³ Ma már a zeneművek a számítógép segítségével egyetlen folyamat útján könnyűszerrel létrehozhatóak, lejátszhatóak és rögzíthetőek. Tekintettel arra, hogy az alkotás, a lejátszás és a felvétel előállítás egyetlen műveletté olvad össze – a szerzői jogra, az előadóművészre és az előállítóra vonatkozó jogok kumulálódnak.¹⁷⁴

¹⁷¹ Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény kihirdetéséről szóló 1998. évi XLIV. törvény 3. cikk a) pontja

¹⁷² European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 173. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

¹⁷³ Uo. 174.

¹⁷⁴ Uo. 162.

Mivel a jogforrások a hangfelvételre további követelményt nem írnak elő, az MI által létrehozott mű – mint például az *AIVA* által alkotott zene – merevlemezre történő pusztá elmentése is elegendő lehet a hangfelvétel-védelem kiváltásához.¹⁷⁵

A zenei MI fejlesztés végcélja az, hogy képes legyen bármilyen zenét létrehozni, és archiválni a rögzített alkotásokat – ideértve a kottákat, hang- és videó felvételeket, képeket és egyéb adatokat a zeneműről, az előadóról, továbbá a folyamatban résztvevő felekről. E rendszer előfizetője akár azt is kérheti, hogy Michael JACKSON egy bizonyos *Rolling Stones* dalt adjon elő. Kérdés, hogy szükség lesz-e még hangmérnökökre, hangfelvétel-előállítókra, hiszen lényegében bármelyik előfizető a saját hangsávjának zeneszerzője lehet.¹⁷⁶

Az Európai Bizottság tanulmányában kitért arra, hogy a hangfelvétel-előállítók szomszédos jogi védelme ebben az esetben értelmét veszítheti, hiszen – miként említettem – ez a jogintézmény a nyilvánossághoz közvetítéssel járó ráfordításokat jutalmazza. Amennyiben az egész hanganyagot az MI hozza létre, játssza le, és rögzíti, akkor érzékelhető, hogy más értelmet nyer az emberi tevékenység – az MI-t alkotásra felszólító gombnyomás/kattintás – védelemben részesítése. A Bizottság amellett érvelt, hogy a technológia fejlődése révén többek között a stúdióproducerek, a hangmérnökök és a lemezkiadók olyannyira veszítettek a jelentőségükből, hogy az MI miatt teljesen nélkülözhetővé fognak válni. Így felmerül a kérdés, hogy szükség van-e a továbbiakban hangfelvétel-előállítók védelmét célzó szomszédos jogok jogintézményére? Az uniós megközelítés szerint szerző csak ember lehet, ezért a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy csak az előállítók rendelkeznek majd kizárólagos jogokkal. Ezáltal lehetőség nyílik számukra az MI által létrehozott alkotások kiaknázására, és végső soron befektetéseik is meg tudnának térülni. Azonban a tanulmány is rávilágít, az előbb említett jogalkotási disszonanciára: miszerint az előállítókat megillető jogok okafogyottá válnak.¹⁷⁷

A Bizottság konklúziója kétségtelenül borúlátó, azonban meggyőzőnek tűnik a tekintetben, hogy a piaci kereslet valószínűleg nem fog annyi hangmérnököt, kiadót igényelni, mint napjainkban. Álláspontom szerint, amíg a szomszédos jogi jogosultak jelentős ráfordítása igazolható, addig nem lenne helytálló a jogvédelemtől őket megfosztani. Ellenben a tanulmány

¹⁷⁵ Uo. 164.

¹⁷⁶ STURM, B.L.T. – IGLESIAS, M. – BEN-TAL, O. – MIRON, M. – GÓMEZ, E. (2019): *Artificial Intelligence and Music: Open Questions of Copyright Law and Engineering Praxis*. Arts 8, no. 3: 115. p. 12. <https://doi.org/10.3390/arts8030115>

¹⁷⁷ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 170. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

érvelése arra vonatkozóan, hogy az MI terjedésével költséghatékonyabb megoldások lesznek elérhetőek a jövőben – a jelentős ráfordítások igazolhatósága válhat megkérdőjelezhetővé.

Véleményem szerint ezt a konfliktust – miszerint álljon-e fent jogvédelem vagy sem – nem a szomszédos jogoknak kell feloldania. Mivel ennek a szakdolgozatnak az a célja, hogy megindokolja, miért is kéne az MI által létrehozott alkotásokat szerzői jogi védelemben részesíteni, ezért úgy gondolom, hogy a legjobb megoldás az lenne, ha az, aki a szükséges intézkedéseket megtette, szerzői jogi jogosult lenne. Hiszen attól kezdve, hogy ha valaki képes létrehozni, vagy felhasználni egy olyan MI-t, amelynek az outputja egy új zenei alkotás, akkor onnan csak egy lépés a létrehozott és rögzített zene közönséghez közvetítése. Ezen érvelés mentén haladva kijelenthető, hogy az előállító lényegében egyenlő a szerzővel, akire azért lenne kézenfekvő a szükséges intézkedések megtevőjeként tekinteni, mert e rendelkezés szerint e személy kizárólag szerző lehet, tehát szomszédos jogi jogosult ab ovo nem lehet a szükséges intézkedések megtevője. A szomszédos jogok innentől nem egy különálló entitást vagy személyt illetnének meg, hanem egyesülnének a szerzőnél.

A szükséges intézkedések megtételének jelentőségéről a 9.1.2. alcím tér ki.

A filmelőállítók

A film előállítója az a természetes személy vagy jogi személy, aki vagy amely saját nevében kezdeményezi és megszervezi a film megvalósítását, gondoskodva ennek anyagi és egyéb feltételeiről.¹⁷⁸

Műsorszolgáltatók

Jelenleg a műsorszolgáltatók jogai még nem bírnak jelentőséggel az MI szempontjából.

A sajtókiadók

Az új CDSM-irányelv védi a sajtókiadványok bizonyos felhasználási módjait, és ezt a fogalmat meg is határozza, de a jog jogosultját – magyarul a sajtó kiadóját – nem.¹⁷⁹

Itt azt kell végiggondolni, hogy milyen értékkel bírnak a sajtókiadók által nyújtott termékek/szolgáltatások. Az kétségtelen, hogy a mindennapi élet elemi részét képi az információáramlás, különösen a hírolvasás. Éppen ezért nélkülözhetetlen, hogy a sajtókiadók ösztönözve legyenek az információközlésre. Ez pedig csak akkor fog az információbirtokosok érdekében állni, ha biztosított számukra a szükséges anyagi motiváció.

¹⁷⁸ Sztj. 64. § (3) bekezdés

¹⁷⁹ Uo. 175.

Már léteznek olyan MI-rendszerek, amelyek bizonyos témakörökben képesek a tárgyilagos hírközlésre, így a későbbiekben az újságíró szakma szintén veszélyeztetett lehet. Miként az a 4.2.1.1. alcímben kifejtésre került – egy újságcikk önmagában azért, mert ember által került megírása, még nem feltétlenül részesülhet szerzői jogi védelemben, ehhez az is szükséges, hogy egyéni eredeti jelleg jelenjen meg bennük. Ezzel szemben a jelenleg uralkodó szerzői jogi szabályozás szerint az MI által generált újságcikkek nem részesülnek védelemben, ezért álláspontom szerint érdemes lenne mérlegelés tárgyává tenni az MI-t használó sajtókiadók szerzői jogi jogosultságban részesítését. Hosszútávon ezek a kiadók érdekeltek lennének a híreket gyártó MI-rendszerek fejlesztésében, ami elháríthatja azt a reális aggodalmat, hogy az MI a híreket manipulálhatja, és akár kialakulnának megbízható – például tanúsítvánnyal ellátott – hírforrások. Sőt, ebben a témában már született Kínában bírósági ítélet is – amelyben megállapították az MI szerzői jogosultságát – ami a 8.5.3. alcím alatt kerül kifejtésre.

8.2.3. A sui generis jog jogosultja

Az adatbázis-előállító

Az adatbázis-irányelv értelmében az adatbázis előállítója „*az a személy, aki a kezdeményezést teszi és viseli a befektetés kockázatát*”,¹⁸⁰ és aki sui generis jogot kaphat az adatbázis védelmére. Ennek érdekében igazolni kell a tartalom megszerzése, ellenőrzése vagy előállítása céljából tett jelentős beruházás tényét, ezáltal *a tagállamok biztosítják a jogot arra, hogy az adatbázis egész tartalmának vagy minőségi és/vagy mennyiségi szempontból jelentős részének kimásolását és/vagy újrahasznosítását megakadályozzák.*¹⁸¹

Az MI fejlesztéséhez szükséges adatokat gyűjtő természetes vagy jogi személy és az a természetes személy, aki ezen adatok betáplálása során az adatokat ellenőrzi, vagy bővíti, az adatbázis-előállítói lehetnek, amennyiben a beruházásuk eredményeként védett adatbázis jön létre.¹⁸²

A fejlesztéshez szükséges adatokat – amelyeket az MI-be táplálnak – az egyes felhasználók „felcímkézik” – például macskákat, kerékpárokat vagy embereket azonosítanak a képeken – amelyeket aztán az MI-fejlesztők rendelkezésére bocsátanak. Ezek az adatok ezután adatbázisként hasznosíthatók, éppen ezért felmerül a kérdés, hogy a felhasználók

¹⁸⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről (41) preambulumbekkezdés

¹⁸¹ Uo. 7. cikk (1) bekezdés

¹⁸² European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 174. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

szétválasztható befektetései „összevonhatók-e”. Továbbá, ha az adathalmaz védett adatbázisnak tekinthető, akkor vajon az összes hozzájáruló felhasználót közösen illetik-e meg a sui generis jogok?¹⁸³ Véleményem szerint a válasz nem, mivel ezek a felhasználók – például a *Midjourney* alkotások esetében is – önként és anyagi motiváció nélkül használják – és ezáltal fejlesztik – az MI-rendszert.

8.2.4. A jogosultak igényérvényesítése

A szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről szóló rendelet 5. cikke szerint *ahhoz, hogy az irodalmi vagy művészeti alkotás szerzőjét – ellenkező bizonyítás hiányában – ilyennek tekintsék, és következésképpen jogosult legyen jogsértés esetén eljárást indítani, elegendő, ha neve a szokásos módon szerepel a művön; a rendelkezés (...) értelemszerűen alkalmazandó a szomszédos jogok jogosultjaira, tekintettel azok védett tárgyára.*¹⁸⁴ Ennek értelmében a szerzői jogvédelem alatt álló művek szerzői és a szomszédos jogok jogosultjai egyaránt hivatkozhatnak a szerzőség vagy a szomszédos jog védelmére jogaik érvényesítése érdekében.¹⁸⁵

Ez a vélelem megdönthető, tehát az alperes állíthatja, hogy a felperes nem a tényleges szerző vagy előadóművész. Értelemszerűen azt is állíthatja, hogy a felperes nem jogosult a jogainak megsértésére hivatkozni – de a bizonyítási teher az alperest terheli.¹⁸⁶

A jövőben szerzői jogi szempontból további problémát jelenthet, hogy az MI által készített alkotások esetén – ami a technika jelenlegi szintjén is észlelhető – lehetetlen megállapítani, hogy emberi alkotásról van-e szó, vagy sem. Éppen ezért féltő, hogy a szerzői jogi védelem érdekében az MI-fejlesztők adott esetben eltitkolhatják, hogy az alkotás MI által készült, vagy azt rosszhiszeműen természetes személynek tulajdonítják.¹⁸⁷ Tulajdonképpen ez is egy újabb érvként szolgál amellet, hogy az MI által készített alkotások is szerzői jogi védelemben részesüljenek. Itt ismét érdemes visszautalni a metaadatok fontosságára, hiszen, ha kezdetektől fogva dokumentálva van az alkotási folyamat, akkor ez az aggodalom szintén kiküszöbölhető. Bár a szerzőség vélelme segít az MI által készített művek alkotói folyamatra vonatkozó információhiány problémájának kezelésében, azonban lehetővé teszi a hamis szerzői és

¹⁸³ Uo. 174-175.

¹⁸⁴ Corrigendum to Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights (OJ L 157, 30.4.2004) Article 5 (a) and (b)

¹⁸⁵ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 175. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

¹⁸⁶ Uo.

¹⁸⁷ Uo.

szomszédos jogi igényeket is. Erre megoldásként az esetleges peres eljárás részét képező tényfeltárás szolgálhat.¹⁸⁸

Az MI által létrehozott alkotásoknak sarkalatos pontja, hogy milyen inputokkal tágitják a tudását. Ahogy arról már szó volt, az *AIVA AI*, vagy a *folkrrn projekt* esetében a felhasználók aktívan hozzájárulnak az MI fejlesztésében. Ezek a szoftverek lényegében abban különböznek például egy Word szövegszerkesztőhöz képest, hogy az előbbi tényleges tartalmat generál, míg az utóbbi csak a tartalom generálásához szükséges közeget biztosítja. Bizonyos kereskedelmi weboldalaknál bevett gyakorlat, hogy a szoftver által létrehozott zene jogait licencezik, még akkor is, ha a felhasználók jelentősen közreműködtek a végső produktumhoz. Azonban, ha egy mű nem minősül szerzői jogi védelem alatt állónak, a vonatkozó kikötések érvényesítését nem a szerzői jog, hanem a szerződési jog alapján lehet kikényszeríteni.¹⁸⁹

8.3. Az MI funkciói az alkotási folyamatban és ezek szerzői jogi relevanciája

Az alábbiakban az MI alkotási folyamatban betöltött funkciói kerülnek bemutatásra, hiszen lényeges szempont, hogy egy mű létrehozásához milyen mértékben járult hozzá az MI és az ember. Eszerint szó lesz

1. az ember által önállóan, a szoftverrel – mint eszközzel – megvalósított művekről
2. a részben szoftver által, emberi közreműködéssel létrehozott művekről, és végül
3. a szoftver által önállóan alkotott művekről.

8.3.1. Az ember által önállóan, a szoftverrel – mint eszközzel – megvalósított művek

Ebbe a kategóriába tartoznak azok az alkotások, amelyek az ember önkifejezését segítik, megteremtik a megvalósításhoz szükséges közeget. Ilyen például a *Microsoft Word* egy író számára.

¹⁸⁸ BULAYENKO, Oleksandr – QUINTAIS, João Pedro – POORT, Joost – GERVAIS, Daniel (2022): *AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework – Part I*. Kluwer Copyright Blog. <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/04/22/ai-music-outputs-challenges-to-the-copyright-legal-framework-part-i/>

¹⁸⁹ STURM, B.L.T. – IGLESIAS, M. – BEN-TAL, O. – MIRON, M. – GÓMEZ, E. (2019): *Artificial Intelligence and Music: Open Questions of Copyright Law and Engineering Praxis*. Arts 8, no. 3: 115. p. 9. <https://doi.org/10.3390/arts8030115>

8.3.2. A részben szoftver által, emberi közreműködéssel létrehozott művek

Az ilyen típusú alkotásokhoz mind a szoftver, mind az ember jelentős mértékben hozzájárul. Ilyen például, amikor a szoftver egy dallamot módosít a hangok kellemesebb harmonizációja érdekében, a basszus hozzáadásával vagy a ritmikájának megváltoztatásával. Szintén idesorolható egy regény másik nyelvre való lefordítása, mivel a technológia jelen állása még nem tart ott, hogy egy szoftver tökéletes, az emberi nyelvnek megfelelő és gördülékeny fordításra legyen képes. Az ember és a szoftver közös határán mozgó példákhoz tartozik az építőipari becslőrendszerek, amelyek úgy működnek, hogy az emberek inputként adatokat visznek be a szoftverbe, amely ezeket feldolgozza, és számításokat, becsléseket és jelentéseket készít.¹⁹⁰

Ezek az alkotások azért képeznek köztes kategóriát, mert a szoftver nem pusztán eszköz, mivel a végső outputot jelentősen alakítja. Azonban MI által önállóan létrehozott műként nem lehet számontartani, hiszen a kettő elválasztásában kulcselem az output kiszámíthatósága. Márpedig ezeknél az alkotásoknál az outputok kiszámíthatóak,¹⁹¹ mert azokat az ember közreműködése nagymértékben meghatározza.

8.3.3. A szoftver által önállóan alkotott művek

Ahhoz, hogy az MI által létrehozott mű szerzői jogi alkotásnak minősüljön, fontos, hogy a gondolatok kifejezésére egyetlen ember sem járult hozzá a minimálisnál nagyobb szakértelemmel, ítélőképességgel és munkával, mint amennyi feltétlen szükséges. Ezeknél az alkotásoknál a szoftver határozza meg az output konkrét formáját, ami éppen ezért kiszámíthatatlan. Ilyen például a számok és betűk automatikus generálása sudoku vagy keresztrejtvény esetén. Továbbá idesorolhatóak a műholdakon elhelyezett számítógépek automatikus adatfeldolgozó tevékenységei, amelyek rögzítik a Föld körvonalait, az időjárásra vonatkozó információkat, a bolygók mozgását vagy a galaxisok szerkezetét.¹⁹² Ugyanez megfigyelhető a zene világában is. Elégségesnek bizonyul-e egy MI által önállóan komponált zenealkotás esetén az emberi döntés ahhoz, hogy védelmet élvezhessen? Hiszen az oltalomhoz szükséges kritériumok tekintetében nem egyértelmű a válasz.¹⁹³

¹⁹⁰ MCCUTCHEON, Jani. (2013). *The vanishing author in computer-generated works: A critical analysis of recent Australian case law*. Melbourne University Law Review. 36. 932.

¹⁹¹ Uo.

¹⁹² Uo. 930.

¹⁹³ European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 156. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

Mivel a jelenlegi szabályozás értelmében az MI által önállóan létrehozott művek nem élveznek szerzői jogi védelmet, az alkotásban részt vevő személyek nem tilthatják meg, hogy bármely felhasználó sokszorosítsa vagy éppen a nyilvánosságához közvetítse ezeket a műveket. Így az alkotás előállítója más típusú védelem megszerzésére is törekedhet, például szerződések vagy esetleg szomszédos jogok útján.¹⁹⁴

8.4. Az MI által készített alkotások egyéni-eredeti jellege

Nehezítő körülmény a jelenlegi szabályozásban, hogy az eredetiség fogalma nincs nemzetközi szinten harmonizálva. Bár az EU és az amerikai jogalkotás hasonló alapokon nyugszik – hiszen „a szerző saját szellemi alkotásának” fontosságát, és a minimális kreativitás (*a modicum of creativity*) követelményét hangsúlyozzák – azonban minden MI által készített mű esetében az adott jogrendszerben érvényesülő, egyéni-eredeti jellegre vonatkozó fogalmi elemek fognak zsinórmértékül szolgálni, mint egyfajta „helyi szabvány”. Ezeknél az alkotásoknál felmerül a kérdés, hogyha betanítunk egy szoftvert egy festmény létrehozására, vajon a betanításba fektetett összes munka – nevezetesen a megfelelő inputok kiválasztása és az outputok rostálása – elegendő lesz-e az eredetiség megállapításához? Ez természetesen – miként az előbb írtam – az adott jogrendszer szerzői jogától függ, azonban *ab ovo* nem zárható ki az az elképzelés, hogy ha az alkotási folyamat során elegendő emberi inputot használtak fel – függetlenül attól, hogy maga az output végsősoron az MI teljesítménye – eredeti alkotásnak tekinthető.¹⁹⁵

A nemzetközi és az uniós szerzői jog értelmében a szerzők az eredeti művek létrehozásakor automatikusan védelemben részesülnek. Mindig is voltak olyan helyzetek, amikor kétségek merültek fel az alkotások eredetiségét és szerzőinek személyazonosságát illetően. A nemzetközi és az uniós jog – beleértve az EUB ítélkezési gyakorlatát is – elemzése alapján négylépcsős tesztet¹⁹⁶ lehet meghatározni a tárgy „műként” történő szerzői jogi védelmének meghatározására:

- (1) „irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás”;
- (2) emberi szellemi munka eredménye;

¹⁹⁴ Uo.

¹⁹⁵ GUADAMUZ, A. (2017). *Impact of artificial intelligence on IP policy*. WIPO Magazine, 5. p. 3. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/call_for_comments/pdf/ind_guadamuz.pdf

¹⁹⁶ BULAYENKO, Oleksandr – QUINTAIS, João Pedro – POORT, Joost – GERVAIS, Daniel (2022): AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework – Part I. *Kluwer Copyright Blog*, 2022 <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/04/22/ai-music-outputs-challenges-to-the-copyright-legal-framework-part-i/>

(3) alkotói döntések eredménye; és

(4) a döntések „kifejeződnek” a műben.

Az MI által létrehozott alkotások közül sok valószínűleg sértetlenül átjutna az (1), (2) és (4) lépéseken. A (3) lépés az uniós szerzői jog szerinti eredetiség követelményének lényegét foglalja magába. Ebből a szempontból tehát, ha egy teljesítmény nem minősül eredetinek abban az értelemben, hogy a szerző szabad és kreatív döntéseit tükrözi, akkor az a teljesítmény – a szerzői jog szempontjából – közkinccsnek minősül.¹⁹⁷

A WIPO honlapján található *WIPO Magazine* publikációinak a végén fokozottan hangsúlyozza, hogy azok nem tükrözik a tagállamok vagy a WIPO véleményét, ajánlását, és nem kíván véleményt formálni az egyes témákban, csupán a szellemi tulajdon szélesebb körű ismertetését tűzi ki célul. Azonban fontos kiemelni, hogy egyes cikkek szerzői szerint talán kivételt lehetne tenni az emberrel szemben felállított egyéni-eredeti jelleg követelménye alól, amely a kreatív alkotásba fektetett munkát jutalmazza, amikor az MI által készített szerzői jogi alkotások méltánylásáról van szó.¹⁹⁸

Összegezve annak érdekében, hogy egy műről megállapítható legyen, hogy eredeti alkotásnak minősül-e, esetről-esetre kell megvizsgálni az emberi közreműködés mértékét. Az MI-vel előállított alkotások eltérő védelmi rendszerének bevezetése előtt álló egyik akadály annak tisztázása lenne, hogy egy mű mikor és milyen mértékben minősül MI-vel előállítottnak és mikor nem. A jelenlegi szabályozás szerint, bármely jogrendszerben, csupán az MI-t eszközként használó szerzők élvezhetik a szerzői joggal járó előnyöket, mivel a részben vagy a teljesen MI által létrehozott alkotásokról szóló nézetek megosztóak. Az alábbiakban az kerül kifejtésre, hogy véleményem szerint miért hibás ez a megközelítés, és az egyes esetek összes körülményére tekintettel miért kéne az MI alkotásban betöltött összes funkcióját szerzői jogi védelemben részesíteni.

8.5. Külföldi döntések az MI által teljesen vagy részben önállóan létrehozott alkotásokról

8.5.1. „A *Recent Entrance to Paradise*” című alkotás

Amerikában az MI alkotások szerzői jogi megítélésének problémáját elsők között Steven THALER „A *Recent Entrance to Paradise*” című műalkotása idézte elő. A képet a *Creativity*

¹⁹⁷ Uo.

¹⁹⁸ GUADAMUZ, Andres: *Artificial intelligence and copyright*. WIPO Magazine, 5/2017. https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html

Machine-nek nevezett MI algoritmus keltette életre. A mű egy olyan sorozat részeként készült, amelyben az MI képeket alkotott halálközeli élményekről.¹⁹⁹

THALER 2018-ban úgy kérvényezte az „*A Recent Entrance to Paradise*” szerzői jogát, hogy a mű szerzőjeként a *Creativity Machine*-t tüntette fel – hiszen a művet az MI önállóan hozta létre – mint

de facto szerző. Azonban az alkotást – a már létező jogi fikció útján – bér munkaként kívánta bejegyeztetni a *Creativity Machine* tulajdonosának, tehát saját magának, mint *de iure* szerző.²⁰⁰

9. kép: „*A Recent Entrance to Paradise*”

Forrás: <https://petapixel.com/2022/02/23/ai-created-art-cannot-be-copyrighted-us-copyright-office-rules/>

2019-ben az amerikai Szerzői Jogi Hivatal (a továbbiakban: USCO vagy Hivatal) elutasította a bejegyzését, mondván, hogy hiányzik a szerzői jogi igény alátámasztásához szükséges emberi szerzőség,²⁰¹ hiszen a szerzői jog csak „*a szellemi munka gyümölcsét*” védi, amely „*az elme kreativitásán alapszik*”.²⁰²

THALER fellebbezett, azonban fellebbezése sikertelen volt. Állítása szerint az alkotási folyamatban azért nem akarta, hogy emberek vegyenek részt, hogy bebizonyítsa, hogy a szoftverek által létrehozott művek jogosultak a védelemre. Egyes cikkekben felmerült a kérdés, hogy ha valaki azzal érvelve próbálna szerzői jogot szerezni egy hasonló alkotásra, hogy az a saját kreativitásának terméke, amelyet végső sorban egy szoftver hajtott végre, akkor lehet, hogy a Hivatal vagy a bíróság más döntésre jutott volna.²⁰³ Lényegében ez a gondolat valósult meg a „*Zarya of the Dawn*” című alkotás esetében.

¹⁹⁹ ZHANG, Michael (2022): *AI-Created Art Cannot be Copyrighted, US Copyright Office Says*. Forrás: <https://petapixel.com/2022/02/23/ai-created-art-cannot-be-copyrighted-us-copyright-office-rules/>

²⁰⁰ Uo.

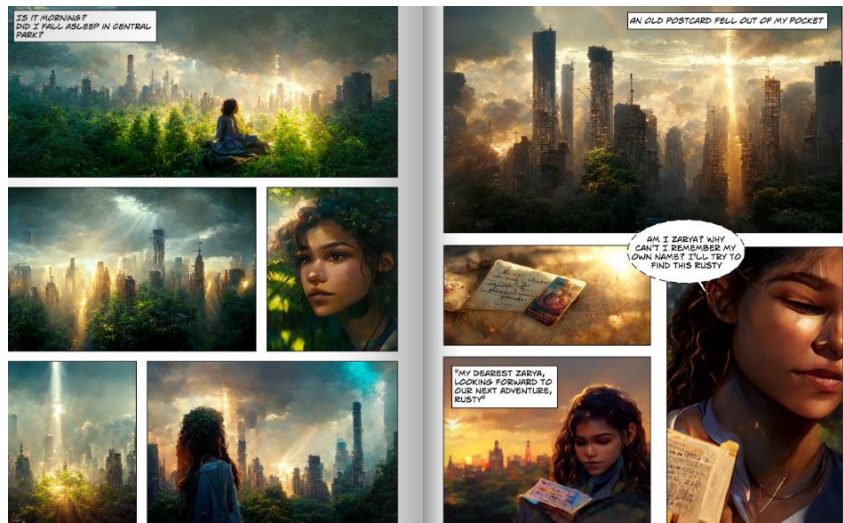
²⁰¹ Uo.

²⁰² Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co., Inc., 499 U.S. 340 (1991) <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/499/340/>

²⁰³ ZHANG, Michael (2022): *AI-Created Art Cannot be Copyrighted, US Copyright Office Says*. Forrás: <https://petapixel.com/2022/02/23/ai-created-art-cannot-be-copyrighted-us-copyright-office-rules/>

8.5.2. „Zarya of the Dawn” című alkotás

A „Zarya of the Dawn” jelentősége abban rejlik, hogy ez volt az első részben MI által készített alkotás, amely oltalomban részesült. Ez egy olyan képregény, amelyet szerzője MI által megalkotott képekből állított össze. A képregény oltalmának megszerzése érdekében azért fordult az

10. kép: „Zarya of the Dawn” első oldalai

Forrás: <https://fliphtml5.com/yxtkj/thog/basic>

USCO-hoz, mert indoklása szerint az MI csak eszközként szolgált a képregény megalkotásában, azonban a képregény története, annak megtervezése és a képek elrendezése saját szellemi tevékenységének eredménye.²⁰⁴

A szerző ügyvédje szerint a képregény minden eleme, sőt, az MI által alkotott képek is szerzői jogvédelmet élveznek. Indoklása szerint:

*Az „A Recent Entrance to Paradise” című alkotással ellentétben a műben szereplő összes képet KASHTANOVA – a mű szerzője – tervezte. Az egyes képek struktúráját, vizuális megjelenését tudatosan választotta ki. Ezek a kreatív választások hasonlóak ahhoz, ahogyan egy fotós dönt a fényképének témája felől, továbbá arról, hogy azt melyik napszakban fotózza le, és milyen szögben. Ebből a szempontból a szerző alkotási folyamata – ahogyan a Midjourney-t használta a képregényben szereplő képek létrehozásához – lényegében hasonló a fotósok munkásságához – sőt, sokkal intenzívebb és kreatívabb volt, mint az az erőfeszítés, amely egy-egy fénykép elkészítéséhez szükséges.*²⁰⁵

8.5.3. Tencent Dreamwriter

Kína volt az első ország, ahol – az „A Recent Entrance to Paradise” c. művel szemben – a bíróság elismerte egy fejlett, autonóm MI által teljesen önállóan létrehozott alkotás szerzői

²⁰⁴ GROWCOOT, Matt (2022): AI-Generated Artwork is Copyrighted for the First Time. Forrás: <https://petapixel.com/2022/09/27/ai-generated-artwork-is-copyrighted-for-the-first-time/>

²⁰⁵ CROUCH, Dennis (2023): Copyright and AI – Zarya of the Dawn. Forrás: <https://patentlyo.com/patent/2023/01/copyright-zarya-dawn.html>

jogosultságát. A tényállás szerint a *Tencent Dreamwriter AI* írórobotja 2015 óta évente félmillió cikket készített olyan témákban, mint az időjárás, a pénzügy, a sport vagy az ingatlanpiac. A *Shanghai Yingxun Technology Company* lemásolta és közzétette a *Dreamwriter* által írt egyik cikket, ami miatt a *Tencent* pert indított szerzői jogok megsértésére hivatkozva. Az alperes fél – *Yingxunt* – azzal védekezett, hogy a mű nem élvezett szerzői jogi védelmet, mivel nem ember írta, ezért közkinccsnek minősül, és bárki felhasználhatja. A bíróság azonban indoklásában kifejtette, hogy – a kínai szerzői jog értelmében – *a cikk kifejezési formája megfelel az írott művel szemben támasztott követelményeknek*, tartalma alapján pedig megállapítható, hogy az MI kiválasztotta az összes aktuálisan releváns tőzsdei információt és adatot, majd elemzésüket követően levonta a konzekvenciákat. A cikk struktúrája nemcsak ésszerű és világos volt, de bizonyos fokú eredetiséggel is rendelkezett. Mindemellett megállapította, hogy közvetlen kapcsolat – pontosabban emberi hozzájárulás – állt fenn az újság szerkesztőségének kreatív döntései és az algoritmus végső outputja között. A szerkesztőség tagjainak kiválasztása, ítélőképessége és szakértelme, valamint az output minimumot meghaladó kreativitása végső soron lehetővé teszi a híradások szerzői jogi védelmét.²⁰⁶ Így a bíróság kártérítés megfizetésére kötelezte *Yingxunt*. A *Tencent* ezzel a perrel sikeresen megakadályozta, hogy a jövőben egy versenytársa ingyenesen újra közzétegye a *Dreamwriter* cikkeit.²⁰⁷

9. Az egyes jogrendszerek álláspontja az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi szabályozására

Jelen álláspont szerint – amely nagyobb támogatást élvez – az MI által megalkotott műveket közkinccsként kell kezelni. Ezt azzal magyarázzák, hogy nem lehet egyéni-eredeti jellegről beszélni egy olyan mű esetében, amelyet nem ember hozott létre.²⁰⁸

Azonban e szakdolgozat célja, hogy kifejtésre kerüljenek azok az okok, amelyek azt támasztják alá, hogy miért is lenne helytállóbb az MI által létrehozott alkotásokat is védelemben részesíteni.

Álláspontom szerint, ha az MI által készített alkotásokat védelemben részesítő jogrendszerek koncepcióját megvizsgálva be lehetne bizonyítani, hogy egy mű úgy is rendelkezhet egyéni-

²⁰⁶ MEZEI, Péter: *From Leonardo to the Next Rembrandt – The Need for AI-Pessimism in the Age of Algorithms* (July 24, 2020). UFITA, Issue 2/2020, p. 395. <https://doi.org/10.5771/2568-9185-2020-2-390>, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3592187> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3592187>

²⁰⁷ GUADAMUZ, A. (2017). *Impact of artificial intelligence on IP policy*. WIPO Magazine, 5. p. 4. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/call_for_comments/pdf/ind_guadamuz.pdf

²⁰⁸ Uo. 2.

eredeti jelleggel, hogy nem ember készítette, akkor onnan csak egy lépés lenne megoldani a szerzőség kérdését. Hiszen *de facto* az MI készítette az adott alkotást, azonban *de iure* szerzőnek azt lehetne tekinteni, aki a mű létrejöttéhez szükséges lépéseket / intézkedéseket megtette.²⁰⁹

Megoldásként szolgálhatna még, ha – az adatbázisokhoz hasonlóan – külön az MI által létrehozott művekre kiterjedő sui generis jog kerülne bevezetésre, amely a mű létrehozására szánt anyagi ráfordítást védené. Azonban a szakdolgozatban ez a teória azért kerül elvetésre, mert az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi védelmét tagadó vagy támogató szabályozás a jelenleg hatályos szerzői jogra nézve nem igényelne akkora változtatást, mintha teljesen új jogokat hoznánk létre, továbbá ugyanúgy elégségesnek bizonyulnak a kialakult helyzet kezelésére.²¹⁰

Az alábbiakban az kerül kifejtésre, hogy melyik ország támogatja vagy tagadja meg az MI által létrehozott alkotások védelmét, és miért?

9.1. Az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi védelmét támogató jogrendszerek

9.1.1. A hongkongi szerzői jog állásfoglalása

Néhány országban az MI által létrehozott szerzői jogi alkotások védelme – például Hongkongban (SAR), Indiában, Írországból, Új-Zélandon és az Egyesült Királyságban – magától értetődőbb.

A kínai szerzői jog szerint az alkotás eredeti, megismételhető és emberi szellemi tevékenységen alapuló. A hangsúly az emberi intelligencián van.²¹¹ Véleményem szerint ez az irány azért meggyőzőbb, mert a kínai szerzői jog felismerte, hogy bár az outputnak nem ember a szerzője, azonban magát az MI-t emberek hozzák létre, ami kellően egyéni és eredeti, kreatív döntéseket igénylő, szellemi tevékenységből fakadó programalkotás összessége. A szabályozás szerint az eredetiség szakértelmet, ítélőképességet és – a nem másolt – alkotás kifejezésére fordított munkát követel meg. Felmerül a kérdés, hogy a kínai szabályozásban a szerzőség megállapításához a szerzőnek feltétlen embernek kell-e lennie? Röviden a válasz nem. A szerzői jogi védelem ugyanúgy megilleti az MI által készített alkotásokat, mint az ember által

²⁰⁹ Uo.

²¹⁰ Uo. 3.

²¹¹ ZHANG, Yangfei (2020): *Court rules AI-written article has copyright*. Forrás: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202001/09/WS5e16621fa310cf3e3558351f.html>

készítetteket, még akkor is, ha az MI-t megalkotó ember csupán minimálisan járult hozzá a végső mű létrejöttéhez.²¹²

Hongkong az MI által létrehozott alkotások tekintetében azt az álláspontot képviseli, hogy *de iure* van emberi szerző, azonban *de facto* nincs, pontosabban a tényleges szerző a szoftver. Ez a koncepció ütközik az USA-ban, az EU-ban és Ausztráliában uralkodó emberközpontú szerzőség nézetével. Lényegében ebben a vitában, a Kínában domináns „ösztönző elmélet” (*incentive theory*) ütközik az említett jogrendszerek által követett „személyiség elmélettel” (*personality theory*).²¹³

9.1.2. Az Egyesült Királyság szerzői jogi állásfoglalása

Különösen figyelemre méltó az Egyesült Királyság szerzői jogi törvénye – Copyright, Designs and Patents Act 1988 (a továbbiakban: CDPA) – amely a 9. cikk (3) bekezdésében kimondja, hogy:

„Számítógéppel előállított irodalmi, drámai, zenei vagy művészeti alkotás esetén szerzőnek azt a személyt kell tekinteni, aki a mű létrehozásához szükséges intézkedéseket megtette.”²¹⁴

A CDPA a számítógépen létrehozott mű fogalmát úgy definiálja, hogy egy alkotást a „számítógép segítségével olyan körülmények között hoztak létre, hogy a műnek nincs emberi szerzője”.²¹⁵ Az ír szerzői jogi törvény – hasonlóan a CDPA-hoz – pedig úgy fogalmaz, hogy egy mű vonatkozásában számítógéppel előállított azt jelenti, hogy „a művet számítógéppel hozták létre olyan körülmények között, amikor a mű szerzője nem természetes személy”.²¹⁶

A rendelkezés mögött meghúzódó gondolat az volt, hogy kivételt teremtсен minden emberi szerzőre vonatkozó követelmény alól azért, hogy elismeri a művek létrehozására alkalmas program megalkotásába fektetett munkát, még akkor is, ha a kreatív mű alkotója – avagy „szerzője” – a gép.²¹⁷ Ezek a rendelkezések teret engednek annak, hogy a szerzői jogot vagy a programozóra, vagy a számítógépes program felhasználójára ruházzák át.²¹⁸ E

²¹² TAN Luo Bin (2020): *Copyright's Darling: Analysis of Impact of AI on Hong Kong Copyright Law*. The University of Hong Kong, 12. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/pdf/ind_tan.pdf

²¹³ Uo. 26.

²¹⁴ Copyright, Designs and Patents Act 1988, Section 9 (3)

²¹⁵ Copyright, Designs and Patents Act 1988, Section 178.

²¹⁶ Ireland Copyright and Related Rights Act of 2000, Art. 2 (1)

²¹⁷ GUADAMUZ, Andres: *Artificial intelligence and copyright*. *WIPO Magazine*, 5/2017. https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html

²¹⁸ STURM, B.L.T. – IGLESIAS, M. – BEN-TAL, O. – MIRON, M. – GÓMEZ, E. (2019): *Artificial Intelligence and Music: Open Questions of Copyright Law and Engineering Praxis*. *Arts* 8, no. 3: 115. p. 4. <https://doi.org/10.3390/arts8030115>

jogrendszereknek a megközelítése az uniós joggal összeegyeztethetetlen, mert indoklásuk szerint lehetetlen, hogy egy mű „*olyan körülmények között létezzon, hogy annak nincs emberi szerzője*”.²¹⁹

A szükséges intézkedések fogalma

Alapvetően számtalan vita alakult ki a „szükséges intézkedések” jelentéséről. Eerre példa a már említett „*The Next Rembrandt*” projekt. Az emberek többsége elsősorban a szükséges intézkedések megtételét a programozóknak tulajdonítaná. Értelmszerűen nélkülük nem valósulhatott volna meg a projekt, azonban nem szabad megfeledkezni az *ING-ről*, aki a pénzügyi szponzor volt, a *Microsoftról*, aki maximális teljesítményű adatfeldolgozó platformokat ajánlott fel, és gondoskodott a technikai előkészületekről. Emellett a múzeumok szerepe sem marginális, mivel a szkennelés érdekében felajánlották Rembrandt-gyűjteményeiket. Ezek alapján helytállóbbnak tűnik szerzőtársakként tekinteni azokra a személyekre, akik a szükséges intézkedéseket az együttműködés keretében meghozták.²²⁰

Mivel kevés ügy került a brit bíróságok elé, ahol a CDPA 9. cikk (3) bekezdését kellett volna alkalmazni, ezért a szakirodalom gyakran hivatkozik a *Nova Productions kontra Mazooma Games ügyre*.²²¹ A bíróság indoklásában kifejtette, hogy a 9. cikk (3) bekezdése értelmében, *amennyiben minden egyes összetett képkocka számítógép által létrehozott mű, akkor az alkotás létrehozásához szükséges intézkedéseket a programozó végezte, mivel ő találta ki a játék különböző elemeinek megjelenését, valamint azokat a szabályokat, amelyek alapján a szoftver az egyes képkockákat létrehozza, ezért szerzőnek minősül*.²²² A játékos – mint felhasználó – pedig *azért nem lehet az a személy, aki a szükséges intézkedéseket megtette, mert csupán annyit tett, hogy játszott a játékkal*,²²³ azonban *nem járult hozzá művészi jellegű munkával*.²²⁴

Egy másik példa a 9. cikk (3) bekezdésének alkalmazására az *Express Newspapers kontra Liverpool Daily Post ügy*. A tényállás szerint a felperesek egy olyan versenyt hirdettek meg, amelynek keretében kártyákat osztottak szét az olvasók között, és minden egyes kártyán öt betűből álló sorozat volt, amelyeket össze kellett vetni az *Express Newspapers*-hez tartozó

²¹⁹ HUGENHOLTZ, P.B., QUINTAIS, J.P. Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?. *IIC* 52, 1190–1216 (2021). <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01115-0>

²²⁰ TAN Luo Bin (2020): *Copyright's Darling: Analysis of Impact of AI on Hong Kong Copyright Law*. The University of Hong Kong, 16. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/pdf/ind_tan.pdf

²²¹ Nova Productions Ltd v Mazooma Games Ltd [2007] EWCA Civ 219 (14 March 2007)

²²² MCCUTCHEON, Jani. (2013). *The vanishing author in computer-generated works: A critical analysis of recent Australian case law*. Melbourne University Law Review. 36. 960.

²²³ Uo. 961.

²²⁴ Nova Productions Ltd v Mazooma Games Ltd & Ors Rev 1 [2006] EWHC 24 (Ch) (20 January 2006)

újságok által közzétett nyertes sorozatokkal. Mivel a játékosoknak nem kellett megvásárolniuk az újságot ahhoz, hogy hozzájussanak a kártyákhoz, a *Liverpool Daily Post* reprodukálta a nyertes szekvenciákat az újságjaiban. Az *Express Newspapers* – az ügy felperese – pert indított, és kérték a bíróságot, hogy kötelezze az alperest a jogsértő tevékenység abbahagyására.²²⁵ Az alperes azzal védekezett, hogy a közzétett szekvenciák nem élveznek szerzői jogi védelmet, mivel azokat számítógép generálta, és ezért nincs szerzőjük. A bíróság úgy ítélte meg, hogy a számítógép csupán egy eszköz volt, amely a programozó utasításai alapján hozta létre a szekvenciákat, így kötelezte az alperest a jogsértő magatartásának abbahagyására. Az indoklás alapján arra a megállapításra jutott, hogy ugyanígy irreális lenne, hogy ha egy tollal írt mű esetében a mű szerzőjének a tollat tekintenénk ahelyett, aki a tollat használta.²²⁶

Bár ez az ítélet összhangban van a CDPA 9. cikk (3) bekezdésével, de az érvelés látszólagos egyértelmősége ellenére nem evidens, hogy ki a tényleges szerző. Hiszen a toll analógia alapján a szerzői jogosultságot a program felhasználójának, és nem a programozónak kéne megítélni. Az nyilvánvaló, hogy a *Microsoft Word* program készítője nem minden, a szoftverével írt munka szerzője. Azonban egy hasonló érvelést nem állná meg a helyét egy összetettebb gépi tanulási programmal, például a *No Man's Sky* című játékkal. Ugyanis a szoftver minden alkalommal új világokat hoz létre, amikor a játékos belép a programba. Ha a szövegszerkesztőre vonatkozó magyarázattal élünk, akkor minden új világnak a játékos lenne a szerzője, amelyet a szoftver generál, mivel a felhasználó tette meg a mű létrehozásához szükséges intézkedéseket. A játékfejlesztők azonban a licencszerződéseikben egyértelműen rögzítik, hogy a játékból származó valamennyi szellemi tulajdonnak ők a jogosultjai.²²⁷

Ebből kifolyólag annak megállapítása érdekében, hogy ki az a személy, aki a mű megalkotása érdekében a szükséges intézkedéseket megtette, célszerű eseti alapon, az összes körülményre figyelemmel mérlegelni. Amennyiben az MI-t közvetlenül a programozó indítja el, és az műalkotást hoz létre, akkor a CDPA 9. cikk (3) bekezdése szerint egyértelműen a programozó minősül szerzőnek. Ha azonban a felhasználó megszerzi a számítógépes művek létrehozására alkalmas programot, és azt egy új mű megalkotására használja fel, akkor a felhasználó lesz a szerző.²²⁸

²²⁵ GUADAMUZ, A. (2017). *Impact of artificial intelligence on IP policy*. WIPO Magazine, 5. p. 6. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/call_for_comments/pdf/ind_guadamuz.pdf

²²⁶ Uo. 7.

²²⁷ Uo.

²²⁸ Uo. 8.

9.2. Az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi védelmét tagadó jogrendszerek

Az USA és az EU szerzői jogának egyik központi eleme a kreativitás. Ahhoz, hogy ezekben a jogrendszerekben paradigmaváltás következzen be, azt kell megvizsgálni, hogy a kreativitás tényleg csak az ember egyedi jellemzője-e. Hiszen, ha az MI nem rendelkezhet vele, akkor felesleges további érvelésekbe bocsátkozni.

9.2.1. Az USA szerzői jogi álláspontja, és az azokkal szembeni ellenérvek

Kezdve az USA-val – tisztázni kell, hogy mit jelent a kreativitás, hogyan definiálható? Az amerikai bírói gyakorlatnak az erre vonatkozó tételeit összefoglalva megállapítható, hogy a szerzői műnek

- eredetinek kell lennie, tehát a kreativitás minimális fokának megléte szükséges;
- a kreativitás pedig lényegében mérsékelt szellemi munkát jelent.²²⁹

Kezdve az első ponttal, a kreativitás bizonyítéka, hogy az MI számítások útján képes az adatokból olyan minták pontos felfedezésére, amelyekre ember eddig nem volt képes. Ilyen például Rembrandt festményeinek jellemző kompozíciói, textúrái, vagy az általa használt ecsettípusok felismerése.²³⁰ Márpedig, ha eszerint kijelenthető, hogy kreatív megoldásokat tud kidolgozni a végső output létrejötte érdekében – hiszen eddig ezeket az összefüggéseket, mintázatokat miként említettem emberek még nem fedezték fel – akkor ezek az alkotások egyben eredetiek is.

A további elemzés tárgya a szellemi munka (*intellectual labour*) kérdése. Bírói gyakorlat hiányában ismét a szótári meghatározásokból kell kiindulni. A *Cambridge szótár* szerint az intellektuális jelentése a gondolkodás és a gondolatok megértésének magas szintű képességét jelöli. Az amerikai *Merriam-Webster szótár* a tudás megszerzéséhez szükséges befogadóképesség (*capacity for knowledge*) és a racionalitás ötvözetében határozza meg. Ezek alapján nem kérdés, hogy az MI képes-e a szellemi munkára. Hiszen – miként arra az 1. cím alatt utaltam – a bevitt adatokat elemzi, és ezekből önállóan vonja le a következtetéseit, amelyek révén minták felfedezésére képes. Többek között a koszos és tiszta padló képének elválasztása erre szolgált például. Tehát képes az adatok értelmezésére, és azok megértésére. Mindemellett

²²⁹ TAN LUO Bin (2020): *Copyright's Darling: Analysis of Impact of AI on Hong Kong Copyright Law*. The University of Hong Kong, 25. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/pdf/ind_tan.pdf

²³⁰ Uo. 27.

a tudás megszerzéséhez szükséges befogadóképességgel is rendelkezik, hiszen felfedezéseit tárolja, és a jövőben ezeket felhasználva hozza meg a döntéseit, tehát végső soron racionális.²³¹

9.2.2. Az EU szerzői jogi álláspontja, és az azokkal szembeni ellenérvek

Az EU másképp közelíti meg az emberi szerzőséget. A kreativitás tekintetében az EUB a *Football Dataco kontra Yahoo! ügyben* rögzítette, hogy a szerző eredeti módon, szabad és kreatív döntésekkel kell, hogy kifejezze alkotói képességét. Ez a követelmény kiemeli az emberi szerzőség szükségességét, hiszen az alkotóelemei erőteljesen emberhez kapcsolódóak.²³²

Mivel az MI alkotások eredetiségének megléte az előző alcímben került alátámasztásra, ezúttal a szabad és kreatív döntéshozatal fogalmát kell górcső alá venni. A szakirodalomban találhatóak olyan nézetek, amelyek alapvetően megkérdőjelezzik a szabad és kreatív döntésekre vonatkozó szerzői jogi követelményt. Pontosabban azt, hogy az alkotók valóban mindig képesek a szabad és kreatív döntéshozatalra. Nézetük szerint az alkotói szabadságot több tényező befolyásolja. Ilyen például a jog, a technológia, a társadalmi normák és az egyes piacok közötti kölcsönhatás. Ez utóbbi különös relevanciával bír, hiszen kihatással van az összes többi tényezőre, továbbá az alkotói teret jelentősen leszűkítheti a piaci koncentráció. Ezen álláspont képviselői ezt azzal indokolják,²³³ hogy a különböző iparágakban működő vállalkozások konglomerátumokat hozhatnak létre, amelyek oligarchákká nővik ki magukat, ezek pedig végső sorban kiszorítják a versenytársakat. Ez azt eredményezi, hogy a szellemi termelés egyre homogénebbé válik, amely fokozza a piac koncentrációját. Így az az alkotó, aki el akarja adni a művét, kevesebb választási lehetőséggel számolhat: lényegében fel kell áldoznia az alkotói szabadságát annak érdekében, hogy meg tudjon felelni a vállalatok üzleti érdekeinek, pontosabban az általuk meghatározott piaci kínálatnak.

Ezen megfontolások mentén az uniós szerzői jogi követelményeket kritizálók okkal teszik fel a kérdést, miszerint a kreativitás kellő mozgástere nélkül a törvénynek még mindig el kell-e ismernie az ilyen irodalmi és művészeti alkotások szerzői jogát? Ha pedig az emberi szerzőség elismerhető az emberi „szabad és kreatív döntések” piaci korlátai ellenére, akkor kérdéses, hogy valóban meghatározó emberhez köthető tulajdonságról van szó? Álláspontjuk szerint pont az

²³¹ Uo.

²³² Uo. 28.

²³³ Uo. 28-29.

MI művei mellett szóló további érv, hogy nem reagál a gazdasági tényezőkre, alkotásaira nem gyakorol befolyást.²³⁴

Véleményem szerint a kritikusok gondolatmenetét az uniós jogalkotás – bár kisebb mértékben – tulajdonképpen már jogszabályba is iktatta. Ugyanis ez rajzolóódik ki a bér munka vagy a kollektív művek esetében, hiszen ilyenkor a szerző alkotói tere, illetve szabad és kreatív döntései meglehetősen szűkülnek. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy egyáltalán nincsenek. E műveket – pusztán azért, mert ember alkotta őket – a jog úgy is védelemben részesíti, hogy tulajdonképpen nem túl kreatívak, és az alkotók művészi szabadsága is korlátolt. További példaként szolgálnak az ún. *funkcionális művek*, hiszen egy üzemeltetési kézikönyv megalkotásának folyamata a mű céljánál fogva meghatározott, így nem igényli a szerző művészi kiteljesedését. Éppen ezért egy kritikus sarkos véleménye szerint *képmutatónak tűnik, hogy az ember és az MI közötti különbséget a „szabad és kreatív döntésekkel” indokolják, és ezen az alapon tagadják meg az MI szerzői jogát,*²³⁵ holott az MI képes teljesen szabadon kreatív döntéseket hozni a rendelkezésére álló adathalmazokból.

9.2.3. Ausztrália szerzői jogi álláspontja, és az azokkal szembeni ellenérvek

Ausztrália szerzői joga hasonló talapzaton áll, mint az EU vagy az USA megközelítése. Azt a nézetet képviselik, hogy nem lehet külön csak a szerzőségről vagy az eredetiségről beszélni. A két kifejezés olyannyira elválaszthatatlan, hogy – a szakirodalom szerint – lényegében úgy is lehet rájuk tekinteni, hogy az egyik a másikra utal. Ez pedig a törvény szövegéből következik, amit valahogy úgy lehetne lefordítani, hogy *szerző az a személy, akitől valami ered, vagy valamit létrehoz.*²³⁶

Ettől függetlenül már az ausztrál szerzők is kifejezték a jelenlegi szabályozás iránti ellenérzéseiket. Így például azzal érveltek, hogy ha egy fényképezőgép pusztán kattintásával járó „szellemi erőfeszítés” szerzői jogi jogosultságot képes kiváltani, akkor a szoftver kiválasztása, beállítása és futtatása még inkább szellemi erőfeszítésnek kéne, hogy minősüljön. Mindemmel rámutattak arra, hogy a szerzői jog fő mozgatórugója az alkotás szorgalmazása. Mivel az új műveket egyre gyakrabban szoftverekkel hozzák létre, e művek szerzői jogi védelmének megtagadása ellentétes a közérdekkel és a szerzői jog legfőbb elvével.²³⁷

²³⁴ Uo. 29.

²³⁵ Uo. 30.

²³⁶ MCCUTCHEON, Jani. (2013). *The vanishing author in computer-generated works: A critical analysis of recent Australian case law*. Melbourne University Law Review. 36. 935.

²³⁷ Uo. 954.

10. Az MI hatása a hatályos magyar szerzői jogi szabályozásra

Miként arról már említést tettem, a szerzői jog territoriális jellegű, tehát annak a tagállamnak a joga biztosít szerzői jogi védelmet, ahol az oltalmat kéri. Bár úgy gondolom, hogy a legcélravezetőbb – dolgozat témájától eltekintve, nem kizárólag a szerzői jog területén – az MI-rendszerekre vonatkozó jogszabályok uniós aktussal való rendezése – hiszen ez hozzájárulna az egységes szabályozáshoz, ezáltal a jogbiztonsághoz – ami végső soron segítené az EU azon törekvését, hogy „a megbízható mesterséges intelligencia globális központjává váljon”.²³⁸ Az alábbiakban arra térek ki, hogy az MI milyen hatással van a magyar szerzői jogra, és hogy véleményem szerint miért lenne kedvezőbb az MI által létrehozott alkotások szerzői jogi védelemben részesítése.

A témában olvasható publicisztikák alapján számomra a legmeggyőzőbb megoldásnak az tűnik, ha a szerzői jogokkal az a személy rendelkezhet, aki a mű létrehozásához szükséges intézkedéseket megtette. Ezt pedig az egyes jogrendszerek eredetiségre vonatkozó szabályai szerint kell megítélni. Ez a megoldás összhangban van a különböző országok hatályos szerzői joga mellett a kínai *Tencent-ügyel* is.²³⁹ Ez az elképzelés alkalmas lenne a jogbiztonság megteremtésére is, hiszen nemzetközi szinten már több országban is implementálták, továbbá lehetővé teszi, hogy minden művet eseti alapon elemezzenek.²⁴⁰ Mindezek alapján nem szükséges az eredetiségre vonatkozó feltételek megváltoztatása,²⁴¹ így álláspontom szerint – hasonlóan a fent leírt CDPA 9. cikk (3) bekezdéséhez, és a 178. cikk értelmezőrendelkezéséhez – elegendő lenne az Szjt.-be csupán az MI-vel létrehozott művekre vonatkozó kiegészítés.

Ez egy igazságosabb rendszer megteremtését eredményezné a jelenleg uralkodó nézettel szemben, amely ezeket a műveket nem tekinti védelemre érdemesnek. Úgy gondolom, hogy ezzel a felfogással az az egyik legnagyobb probléma, hogy nem képes belátni, hogy egy MI által létrehozott műalkotás valójában messze nem egy gombnyomásból áll.

Álláspontom szerint a közkinccs koncepcióját támogató iskola bizonyos fokig meghasonul önmagával, mert ha például a kollektív művek esetében a jogi személy minősül szerzőnek, akkor miért ne lehetne bevezetni egy új jogi fikciót az MI műveire? Hiszen lényegében

²³⁸ Az Európai Bizottság – Sajtóközlemény, A digitális korra felkészült Európa: a Bizottság új szabályokat és intézkedéseket javasol a kiválóságra és a bizalomra épülő mesterséges intelligencia terén, Brüsszel, 2021

²³⁹ GUADAMUZ, A. (2017). *Impact of artificial intelligence on IP policy*. WIPO Magazine, 5. p. 5. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/call_for_comments/pdf/ind_guadamuz.pdf

²⁴⁰ Uo.

²⁴¹ Uo.

mindegyik esetben a *de facto* és a *de iure* szerző személye különbözik. Ebből kifolyólag úgy gondolom, hogy a magyar szerzői jog lényegesen hozzá tudna járulni az MI által létrehozott műalkotások ösztönzéséhez, ha egy új fikciót vezetne be.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a jövőben egyre több – részben vagy teljesen – MI által létrehozott mű jöhet létre az emberi alkotásokkal párhuzamosan. Értelemszerűen, ha az előbbieket szerzeményei az ingyenesen felhasználható közkezesek tárházát bővítik, akkor az emberi alkotók nem fogják tudni felvenni a versenyt ezekkel a művekkel, márpedig az MI hatással lesz az ún. *stock fotókra*, reklámok és játékok aláfestő zenéire, újságírói művekre stb.²⁴²

Ahogy a szoftverek kapcsán már részletesen kifejtettem – az Sztj. 58. § (2) bekezdése disszonáns a szerzői jog legfőbb elvével, ami az alkotás ösztönzése. A rendelkezés szerint szerzői jogi védelemben részesül *a szoftvernek az eredeti programnyelvétől eltérő programnyelvre történő átírására is*. Márpedig ez a szoftver funkcionalitására vonatkozik, annak megformáltsága helyett. Azonban ez az ellentmondás azért is különösen problémás, mert hátráltatja az MI által létrehozott alkotásokat, illetve *en bloc* a technikai haladást, hosszútávon az ipar fejlődését. Ebből kifolyólag úgy gondolom, hogy ezt a rendelkezést hatályon kívül kéne helyezni az Sztj.-ben, hogy a szoftver átírása ne részesüljön szerzői jogi védelemben. Ez végső soron megteremtene a magyar és az uniós szerzői jog közötti jogegységet, továbbá az átdolgozások nem mások engedélyétől függenének.

A metaadatok vonatkozásában tanulságos volt a Bizottság tanulmánya arra vonatkozóan, hogy mennyire hiányos az emberek ismerete azok fontosságáról. Így azt gondolom, hogy az Uniónak – uniós szabályozás hiányában a tagállamoknak – felelőssége van abban, hogy ezek jelentőségét hangsúlyozza az egyes iparágakban, és megteremtse ennek jogszabályi környezetét. Így a magyar jogalkotónak is érdemes fontolóra vennie, hogy mennyi előnnyel jár a metaadatok helyes dokumentálása – mint például az engedélyezési folyamatok hatékony működése, a jogosultak egyértelmű azonosítása, és ezek által az engedélyezés költségeinek redukálása.

Az alkotások stilsztikája kapcsán kifejtettem, hogy mennyire fontos szerepet töltenek be a szerzőkre jellemző stílusjegyek. Látható, hogy a technológia jelenlegi fejlettségén az MI bármilyen stílusban képes a gyors képalkotásra, ami baljós az emberi szerzőkre nézve. Ki ne érezné magát fenyegetett helyzetben, ha a hosszadalmas munkák útján kifejlesztett stílusát az MI másodpercek alatt elsajátítja? Bár a stílusutánzás az Sztj. értelmében nem valósít meg jogsérelmet, azonban az Európai Bizottság tanulmányával egyetértve, az emberi szerzők

²⁴² Uo. 6.

stílusának védelme nélkülözhetetlen. Véleményem szerint ez egyszerűbben kivitelezhető a magyar Ptk. személyiségi jogvédelmi eszközeivel, mintsem egy új rezsím kidolgozásával. Ezekben a jogvitákban a stílus szubjektív fogalmából adódóan a bíróság eseti mérlegelése – és ezáltal a precedensjog szerepe – hangsúlyosabb szerepet fog betölteni.

Végül – ahogyan a bevezetőben vállalkoztam rá – összegzem, hogy a szakirodalom megfontolásait követve²⁴³ szerintem milyen megközelítés lenne szükséges annak érdekében, hogy a szerzők a jövőben is ösztönözve legyenek az alkotásra, az MI különböző, az alkotási folyamatban betöltött funkcióinak megfelelően:

3. táblázat: Az MI alkotási folyamatban betöltött funkcióinak megfelelő szabályozási javaslat

AZ MI ÁLTAL TELJESEN ÖNÁLLÓAN, EMBERI KÖZREMŰKÖDÉS NÉLKÜL MEGALKOTOTT MŰVEK	A RÉSZBEN MI ÁLTAL, EMBERI KÖZREMŰKÖDÉSSEL LÉTREHOZOTT MŰVEK	AZ EMBER ÁLTAL ÖNÁLLÓAN, AZ MI-VEL – MINT ESZKÖZZEL – MEGVALÓSÍTOTT MŰVEK
Azt a személyt, aki a szükséges intézkedéseket megtette <i>de iure</i> szerzőnek kéne tekinteni, azonban megfontolandó, hogy ez a szerző az MI teljesítményét egyben <i>de facto</i> szerzőként is követelhesse.	A szerző <i>de iure</i> a programozó vagy a felhasználó, továbbá azok a személyek, akik a szükséges intézkedéseket megtették, de megfontolandó, hogy ezek a szerzők az MI közreműködését – ami <i>de facto</i> szerző – egyben maguknak követelhessék.	A szerzői jog tekintetében úgy gondolom ezen a területen nincs sok tennivaló, hiszen az MI csak eszköz lenne, és a meglévő jogszabályokkal eldönthetőek az esetlegesen felmerülő jogviták. A szerzőségről a szokásos elvek szerint lehetne dönteni, így szerző <i>de facto</i> és <i>de iure</i> csak emberi szerző lehetne.

Forrás: Saját szerkesztés

²⁴³ TAN Luo Bin (2020): *Copyright's Darling: Analysis of Impact of AI on Hong Kong Copyright Law*. The University of Hong Kong, 30-31. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/pdf/ind_tan.pdf

Konklúzió

Az ipari forradalmak távlatából nézve az emberiség hatalmas ugrást tett az műszaki és technológiai fejlődés terén, azonban arról nem szabad megfeledkezni, hogy mindennek háttérében fontos szempontot képzett az anyagi elismerés. Ebből kifolyólag a további technológiai megoldások kidolgozására erőteljes befolyást gyakorolnak a piaci érdekek. Az MI mindennapi használata a jövőben épp ugyanolyan jelentőséggel fog bírni az életünkben, mint például a 18. században a gőzgépek, a 19. században az elektromosság, vagy a 20. században a szilíciumchipek.

Mivel irodalmi, művészeti, továbbá tudományos művekre mindig volt kereslet, ezért üdvözlendőnek tartom, hogy ezeket az alkotások mostantól rövidebb időn belül, és könnyebben lehet majd megvalósítani, így még nagyobb mennyiségű műből tudjuk kiválasztani számunkra a legkedvesebbet. Ehhez azonban – miként az előző bekezdésben utaltam rá – lényeges a szerzők ösztönzése, ami kizárólag úgy valósítható meg, hogy alkotásaikat védelemben részesítjük.

Szakedolgozatom megírása során arra törekedtem, hogy a témába vágó publicisztikák, és szakirodalom mellett olyan jogrendszerekkel is megismerkedjek, amelyek az MI által létrehozott alkotásoknak támogató – és legfőképpen működőképes – közeget biztosítanak. Tekintettel arra, hogy mindennek van előnye és hátránya, indokolt a megfontolt jogalkotás és jogalkalmazás, azonban ugyanannyira hangsúlyos a jog és a technológia párhuzamos fejlődése, hiszen utólag nehezen lehet korrigálni, kényszerítőerőt tulajdonítani a jogszabályoknak. Végző soron arra jutottam, hogy több érv szól amellett, hogy ezeket az alkotásokat a szerzői jog is honorálja, és – miként látható – mellőzhető az MI-re vonatkozó sui generis jog kidolgozása, sőt – más jogrendszerek példájából okulva – az is egyértelmű, hogy mely szabályok beiktatása nélkülözhetetlen egy funkcionáló közeg megteremtéséhez.

Irodalomjegyzék

I. TANULMÁNYOK

MONOGRÁFIÁK

- GOLEMAN, Daniel: *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*, Bantam Books, United States, 1995
- MCCUTCHEON, Jani. (2013). *The vanishing author in computer-generated works: A critical analysis of recent Australian case law*. Melbourne University Law Review. 36. 930., 932., 935., 954., 960-961.
- NAGY Viktória: *Novum Történelmi Enciklopédia*, Novum Kiadó Kft., Szeged 2003. 296., 382-383., 454.

TÖBBSZERZŐS KÖNYVEK

- BALÁZS János – LENGYEL Lajos – BÍRÓ Izabella – MARTINKÓ András – GROZDITS Judit (1980): *A magyar nyelv értelmező szótára*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- BATICZ Csaba – BRETZ László – BUZÁSNÉ Nagy Zsuzsanna – CSIKY Péter – DÁVID Károly – FEJESNÉ Lőrincz Anna – GONDA Imre – GORKÁNÉ Horvai Mária – HEGEDŰS Viktória – HUSZÁR Enikő – JÓKÚTI András – KISS Gabriella – KISS Marietta – KOVÁCS Eszter – KOVÁCS Rita – KUSLICS Judit – KÜRTÖS József – KÜRTÖSSY Jenő – LEGEZA Dénes – MÉSZÁROS Eleonóra – MILLISITS Endre – MOLNÁR István – NÉMETH Gábor – NÉMETH Zsófia – PÁL Roberta – PÓSA Dorottya – PROHÁSZKÁNÉ Németh Ildikó – SIKLÓS Kata – SOSTERICUS Gyöngyi – STADLER Johanna – SZAKÁCS Lilla Fanni – SZMOLLÁR Katalin – SZÖLLŐSI Gusztáv – SZÖLLŐSI Gusztáv – TARNÓCZY Emese – UJVÁRI János – VÉGH László – ZÁBORI Zoltán: *Iparjogvédelem*. 2020. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 17. o.
- CSÖSZ Gergely – GONDOL Daniella – GRAD-GYENGE Anikó – HEPP Nóra – HORVÁTH Katalin – LÁBODY Péter – LEGEZA Dénes – LENDVAI Zsófia – MEZEI Péter – NAGY Balázs – TAKÁCS Nóra Emese – TIMÁR Adrienn – ZUGH Kinga: *Szerzői jog mindenkinek*. 2017. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. 274.
- LENKOVICS Barnabás – SZÉKELY László: *A Szerzői Jogi Szakértő Testület Szakvéleményeinek Gyűjteménye, 1. kötet*. Budapest, SZJSZT, 1981. SZJSZT 2/1973. sz. véleménye, 206–207.

- LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: Polgári jog. Szerzői jog es iparjogvédelem. Budapest, 2017. ELTE Eötvös Kiadó, 16-17., 37., 55.
- TIKK Domonkos – FARKAS Richárd – KARDKOVÁCS Zsolt Tivadar – KOVÁCS László – RÉPÁSI Tibor – SZARVAS György – SZASZKÓ Sándor – VÁZSONYI Miklós: Szövegbányászat, Typotex Elektronikus Kiadó Kft., Budapest, 2007. 20-22.

KÖNYVFEJEZETEK ÉS TANULMÁNYOK SZERKESZTETT MŰVEKBEN

- BARZÓ Tímea: *A szoftverek szerzői jogi védelmének határai*, In *Quaerendo et Creando: Ünnepi kötet Tattay Levente 70. születésnapja alkalmából* (szerk.: POGÁCSÁS Anett), Budapest, Szent István Társulat, 2014, 46., 47., 51., 53.
- KABAI Eszter: *A számítógép programalkotás (szoftver)*, VI. Fejezet 58. § In: GYERTYÁNFY Péter (szerk.): *A szerzői jogi törvény magyarázata*. Budapest, CompLex, 2006. 302–303., 305.

FELHASZNÁLT FOLYÓIRAT

- FALUDI Gábor: *A szoftver szerzői jogi szabályozása*. Infokommunikáció és jog, 2005/3. 3., 5.

ELŐADÁS

- FALUDI Gábor (2020): *Polgári jog 6. (Szerzői jog és iparjogvédelem)*. J4:PJ (6):SZI. március 14. [órai előadás] Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

II. JOGFORRÁSOK

- Alaptörvény E) cikk (2) és (3) bekezdés

JOGSZABÁLYOK

MAGYAR JOGSZABÁLYOK

- A nemzetközi szerződésekkel kapcsolatos eljárásról szóló 2005. évi L. törvény 9. § (1) bekezdés
- A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 4. § (1) bekezdés, 18. § (1) bekezdés, 29. §, 30. § (1) bekezdés, 31. § (1), (2) és (3) bekezdés, 34/A. § (1) bekezdés b) pont, 58. § (1) és (2) bekezdés, 64. § (3) bekezdés

KÜLFÖLDI JOGSZABÁLYOK

- Copyright, Designs and Patents Act 1988, Section 9 (3)
- Copyright, Designs and Patents Act 1988, Section 178.
- Ireland Copyright and Related Rights Act of 2000, Art. 2 (1)

TÖRVÉNYJAVASLAT

- Az egyes szerzői jogi törvények jogharmonizációs célú módosításáról szóló T/15703. számú törvényjavaslat indoklása.

BÍRÓSÁGI ÍTÉLETEK

- BH 1993. 545.
- BH 1993. 545.
- Fővárosi Ítéltábla P.XIV. 4760/1930. sz. ítélete
- Nova Productions Ltd v Mazooma Games Ltd & Ors Rev 1 [2006] EWHC 24 (Ch)
(20 January 2006)

SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEI

- SzJSzT-2/1973. sz. véleménye
- SzJSzT-11/07. sz. véleménye
- SzJSzT-26/09/1. 1.2-1.3. sz. véleménye
- SzJSzT-03/2009. sz. véleménye
- SzJSzT-21/2011. sz. véleménye

III. EURÓPAI UNIÓS JOGFORRÁSOK

- Az Európai Unió Alapjogi Chartája OJ C 326, 26.10.2012, 17. cikk (2) bekezdés
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 216. cikk (1) és (2) bekezdés, 288. cikk

IRÁNYELVEK

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról (11) preambulumbekkezdés, (17) preambulumbekkezdés, 2. cikk 2. pont
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/790 irányelve (2019. április 17.) a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról 15. cikk (1) bekezdés

- Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról
- Az Európai Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve (2006. december 12.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról 2. cikk (1) bekezdés c) pont
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről (kodifikált változat) (EGT-vonatkozású szöveg) 1. cikk (1), (3) bekezdés
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépi programok jogi védelméről 4. cikk (1) bekezdés a) pont
- Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről (41) preambulumbekkezdés, 7. cikk (1) bekezdés
- Corrigendum to Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights (OJ L 157, 30.4.2004) Article 5 (a) and (b)

RENDELET

- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGÁNAK DÖNTÉSEI

- C-406/10 - SAS Institute
- C-476/17. Pelham és társai

EURÓPAI UNIÓS ELŐKÉSZÍTŐ- ÉS HÁTTÉRANYAGOK

- European Commission Staff Working Document, Impact Assessment on the modernisation of EU copyright rules, SWD(2016) 301 final, section 4.3.1.-4.3.2.
- European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology, Study on copyright and new technologies : copyright data management and artificial intelligence, Publications Office of the European Union, 2022, 44-45., 47-

48., 81-82., 110., 129-130., 135-136., 138., 140-141., 143., 151., 153., 156., 162-164., 168-169., 170-175., 195. <https://data.europa.eu/doi/10.2759/570559>

- European Commission, Report from the High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, Report on A definition of AI: Main capabilities and scientific disciplines, 2018, 1.
- European Parliament, Directorate general for internal policies, Policy Department A: Economic and Scientific Policy *Industry 4.0* Analytical Study, European Union, 2016, 20.
- Javaslat az Európai Parlament és a Tanács rendelete a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályok (a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály) megállapításáról és egyes uniós jogalkotási aktusok módosításáról COM(2021) 206 final 3. cikk 1. pont

AZ EURÓPAI UNIÓS KÖZLEMÉNYEK

- Az Európai Bizottság – Sajtóközlemény, A digitális korra felkészült Európa: a Bizottság új szabályokat és intézkedéseket javasol a kiválóságra és a bizalomra épülő mesterséges intelligencia terén, Brüsszel, 2021

IV. NEMZETKÖZI JOGFORRÁS

- Berni Uniós Egyezmény (az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről szóló 1975. évi 4. törvényerejű rendelet)
- Első Kiegészítő Jegyzőkönyv az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményhez, Párizs, 1952. március 20. 1. cikk
- Emberi jogok egyetemes nyilatkozata - 1948. december 10. (ENSZ Közgyűlése) 27. cikk (2) bekezdés
- 1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről 5. cikk (2) bekezdés
- 1998. évi IX. törvény az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről 1. C) Melléklet Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól 9. cikk (2) bekezdés

- 1998. évi XLIV. törvény az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók és a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény kihirdetéséről 3. cikk b) pont
- A Szellemi Tulajdon Világszervezete 1996. december 20-án, Genfben aláírt Szerzői Jogi Szerződésének, valamint Előadásokról és a Hangfelvételekről szóló Szerződésének kihirdetéséről szóló 2004. évi XLIX. törvény 2. cikk b) pont, 12. cikk (2) bekezdés
- WIPO Szerzői Jogi Szerződés 2. cikk

NEMZETKÖZI ELŐKÉSZÍTŐ- ÉS HÁTTÉRANYAGOK

- United Nations Conference on Trade and Development, Information Economy Report 2017: *Digitalization, Trade and Development*, 2017, 4.

V. INTERNETES FORRÁSOK

- ARS BONI: *Mire figyelj a szoftveres szerződéseknél – szerzői jogi tudnivalók*, 2015. https://arsboni.blog.hu/2015/03/21/mire_figyelj_a_szoftveres_szerzodeseknel_szerzoi_jogi_tudnivalok
- Ars Technica (2016): *Sunspring | A Sci-Fi Short Film Starring Thomas Middleditch*, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=LY7x2Ihqjmc>
- BERTUZZI, Luca: *Slovenia to speed up legislative agenda for key digital files, ambassador says*, 2021. Forrás: <https://www.euractiv.com/section/digital/news/slovenia-to-speed-up-the-legislative-agenda-for-key-digital-files-ambassador-says/>
- BODNÁR Zsolt (2020): *Hátborzongató dalokat írt az OpenAI mesterséges intelligenciája a legnagyobb sztárok stílusában*. Forrás: <https://qubit.hu/2020/05/03/hatborzongato-dalokat-irt-az-openai-mesterseges-intelligenciaja-a-legnagyobb-sztarok-stilusaban>
- BODNÁR Zsolt (2023): *Mesterséges intelligencia prédikált vasárnap a dömösi 1000 éves templomban*. Forrás: <https://qubit.hu/2023/02/06/mesterseges-intelligencia-predikalt-vasarnap-a-domosi-1000-eves-templomban>
- BOURKE, Evan (2021): *SciTech: Robotkávéház Dubaiban*. Forrás: <https://hu.euronews.com/next/2021/09/07/scitech-robotkavehaz-dubaiban>

- BROWN, Mark (2016): *'New Rembrandt' to be unveiled in Amsterdam*. Forrás: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2016/apr/05/new-rembrandt-to-be-unveiled-in-amsterdam>
- BULAYENKO, Oleksandr – QUINTAIS, João Pedro – POORT, Joost – GERVAIS, Daniel (2022): *AI Music Outputs: Challenges to the Copyright Legal Framework – Part I*. Kluwer Copyright Blog. <http://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/04/22/ai-music-outputs-challenges-to-the-copyright-legal-framework-part-i/>
- CROUCH, Dennis (2023): *Copyright and AI – Zarya of the Dawn*. Forrás: <https://patentlyo.com/patent/2023/01/copyright-zarya-dawn.html>
- Ctrl Shift Face (2019): *Jim Carrey DeepFake [VFX Comparison]*, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=JbzVhzNaTdl>
- en.wikipedia.org: *Midjourney*. [online] (Frissítés dátuma: 2023. Február 3.) Elérhető: <https://en.wikipedia.org/wiki/Midjourney>
- en.wikipedia.org: *Software release life cycle*. [online] (Frissítés dátuma: 2023. Február 3.) Elérhető: https://en.wikipedia.org/wiki/Software_release_life_cycle#Open_and_closed_beta
- european-union.europa.eu, Alapító szerződések [online] Elérhető: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/founding-agreements_hu
- Feist Publications, Inc. v. Rural Telephone Service Co., Inc., 499 U.S. 340 (1991) <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/499/340/>
- GILLIS, Alexander S. (2022): *What is the internet of things (IoT)?*, [online] <https://internetofthingsagenda.techtarget.com/definition/Internet-of-Things-IoT>
- GROWCOOT, Matt (2022): *AI-Generated Artwork is Copyrighted for the First Time*. Forrás: <https://petapixel.com/2022/09/27/ai-generated-artwork-is-copyrighted-for-the-first-time/>
- GUADAMUZ, A. (2017). *Impact of artificial intelligence on IP policy*. WIPO Magazine, 5. p. 2-8. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/call_for_comments/pdf/ind_guadamuz.pdf
- GUADAMUZ, Andres: *Artificial intelligence and copyright*. WIPO Magazine, 5/2017. https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2017/05/article_0003.html
- HAYES, Adam (2022): *Tree Diagram: Definition, Uses, and How To Create One* Forrás: https://www.investopedia.com/terms/t/tree_diagram.asp 4-5.

- HE Li – LU Yu – WU He (2019) *The Impact of GDPR on Global Technology Development*, *Journal of Global Information Technology Management*, 22:1, 1-6, 2. DOI: [10.1080/1097198X.2019.1569186](https://doi.org/10.1080/1097198X.2019.1569186)
- hu.wikipedia.org: *Programozási nyelv*. [online] (Frissítés dátuma: 2023. Január 28.) Elérhető: https://hu.wikipedia.org/wiki/Programoz%C3%A1si_nyelv
- HUGENHOLTZ, P.B., QUINTAIS, J.P. Copyright and Artificial Creation: Does EU Copyright Law Protect AI-Assisted Output?. *IIC* 52, 1190–1216 (2021). <https://doi.org/10.1007/s40319-021-01115-0>
- IBM: *What is artificial intelligence in medicine?* Forrás: <https://www.ibm.com/topics/artificial-intelligence-medicine>
- Ism. (2020): *A robot wrote this entire article. Are you scared yet, human?* Forrás: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2020/sep/08/robot-wrote-this-article-gpt-3>
- KASKOVITS M. (2017): *Szerzői jog a digitális egységes piacon* [szakdolgozat], osztatlan képzés. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, 7. Forrás: https://www.msziif.hu/files/ugd/d3e936_f3be1af89fc8406a99373cf1b4fb7189.pdf
- KASKOVITS Melinda: *CDSM-napló – 2. rész: szöveg-és adatbányászat*, 2019. <https://copy21.com/2019/05/cdsm-naplo-2-resz-szoveg-es-adatbanyaszat/>
- KOMZSIK János (2022): *Az AI megváltoztatja a jövőnket*, Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=n7VeUbj7JKU>
- Laura De BOEL: *Council of the EU proposes amendments to draft AI Act*, 2022. <https://www.wsgr.com/en/insights/council-of-the-eu-proposes-amendments-to-draft-ai-act.html>
- Lexiq (2021): *Metaadat*. [online] <https://lexiq.hu/metaadat>
- LUCARINI, Francesca: *The differences between the California Consumer Privacy Act and the GDPR*, <https://advisera.com/articles/gdpr-vs-ccpa-what-are-the-main-differences/>
- MEZEI, Péter: *From Leonardo to the Next Rembrandt – The Need for AI-Pessimism in the Age of Algorithms* (July 24, 2020). UFITA, Issue 2/2020, p. 395. <https://doi.org/10.5771/2568-9185-2020-2-390>, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3592187> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3592187>

- NAGY Demeter Viktor: *Az EU nekifut a lehetetlennek, mesterséges intelligencia szabályozás érkezik*, 2021. Forrás: <https://abt.hu/hu/mesterseges-intelligencia-szabalyozas-erkezik/>
- PAUL, Marla (2023): *When ChatGPT writes scientific abstracts, can it fool study reviewers?* Forrás: <https://news.northwestern.edu/stories/2023/01/chatgpt-writes-convincing-fake-scientific-abstracts-that-fool-reviewers-in-study/>
- STURM, B.L.T. – IGLESIAS, M. – BEN-TAL, O. – MIRON, M. – GÓMEZ, E. (2019): *Artificial Intelligence and Music: Open Questions of Copyright Law and Engineering Praxis*. Arts 8, no. 3: 115. p. 2., 4., 8-9., 12. <https://doi.org/10.3390/arts8030115>
- sztnh.gov.hu, 2022. *Szerzői jogi alapfogalmak*. [online] Elérhető: <https://www.sztnh.gov.hu/hu/szerzoi-jog/szerzoi-jogi-alapfogalmak>
- TAN Luo Bin (2020): *Copyright's Darling: Analysis of Impact of AI on Hong Kong Copyright Law*. The University of Hong Kong, 12., 16., 24-31. Forrás: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/pdf/ind_tan.pdf
- TAYLOR, Luke (2023): *Colombian judge says he used ChatGPT in ruling*. Forrás: <https://www.theguardian.com/technology/2023/feb/03/colombia-judge-chatgpt-ruling>
- The New York Times (2023): *Alarmed by A.I. Chatbots, Universities Start Revamping How They Teach*. Forrás: <https://www.nytimes.com/2023/01/16/technology/chatgpt-artificial-intelligence-universities.html>
- TRAPOVA, Alina - MEZEI, Peter : *Robojournalism – A Copyright Study on the Use of Artificial Intelligence in the European News Industry* 2022. <https://copyrightblog.kluweriplaw.com/2022/03/03/robojournalism-a-copyright-study-on-the-use-of-artificial-intelligence-in-the-european-news-industry/>
- TWAROG, Adrian (2022): *What is ChatGPT and How You Can Use It*, Forrás: https://www.youtube.com/watch?v=40Kp_fa8vIw
- ZHANG, Yangfei (2020): *Court rules AI-written article has copyright*. Forrás: <https://www.chinadaily.com.cn/a/202001/09/WS5e16621fa310cf3e3558351f.html>
- ZHANG, Michael (2022): *AI-Created Art Cannot be Copyrighted, US Copyright Office Says*. Forrás: <https://petapixel.com/2022/02/23/ai-created-art-cannot-be-copyrighted-us-copyright-office-rules/>

INTERNETES SZÓTÁRAK

- Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Intelligence. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/intelligence>
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Interface. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/interface>
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Metadata. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/metadata>
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary. (n.d.). Style. In *Cambridge.org dictionary*. Forrás: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/style>
- Merriam-Webster. (n.d.). Intelligence. In *Merriam-Webster.com dictionary*. Forrás: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/intelligence>